

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**Π.Μ.Σ.: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας**

«Τηλε-κριτικοί.gr»:

**Διδακτική πρόταση κριτικού γραμματισμού σε
φαινόμενα κοινωνιογλωσσικής ποικιλότητας σε
μαθητές πρώτων τάξεων δημοτικού»**

Διπλωματική Εργασία

Της

Νικολέτας Ιασωνίδου

Επιβλέπουσα

Καθηγήτρια: Αναστασία Στάμου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Δ.Μ.

Εξεταστές:

Ελένη Γρίβα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Δ.Μ.

Κωνσταντίνος Ντίνας, Καθηγητής Π.Δ.Μ

Φλώρινα, Σεπτέμβριος 2018

Copyright © Νικολέτα Ιασιωνίδου, 2018

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Allrightsreserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τη συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τη συγγραφέα και μόνο.

Όνοματεπώνυμο: Νικολέτα Ιασωνίδου

A.E.M.: 0539

Ηλεκτρονική διεύθυνση: nikoliasonidou@gmail.com

Κατεύθυνση: Διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: «‘Τηλε-κριτικοί.gr’: Διδακτική πρόταση κριτικού γραμματισμού σε φαινόμενα κοινωνιογλωσσικής ποικιλότητας σε μαθητές πρώτων τάξεων δημοτικού»

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει έχουν δηλωθεί κατάλληλα, με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή, και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής, διασφαλίζοντας έτσι τον/τη συγγραφέα.

Ημερομηνία: 15-09-2018

Η δηλούσα

Νικολέτα Ιασωνίδου

Στην γιαγιά μου,

Γεωργία ...

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, «Επιστήμες της Αγωγής», του τμήματος Νηπιαγωγών της Παιδαγωγικής Σχολής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, υπό την επίβλεψη της καθηγήτριας κυρία Αναστασία Στάμου. Η εργασία μου δεν θα γινόταν πραγματικότητα χωρίς την βοήθεια και τη σύμπραξη συγκεκριμένων ατόμων, τα οποία θα ήθελα να ευχαριστήσω προσωπικά.

Θα ήθελα κατ' αρχήν να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κυρία Αναστασία Στάμου, για την καθοδήγηση και την πολύτιμη βοήθειά της στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας. Χωρίς τις γνώσεις και την εμπειρία της, αλλά και χωρίς την υποστήριξη, τίποτα από όλα όσα ακολουθούν δεν θα είχε πραγματοποιηθεί με τον ίδιο τρόπο

Επίσης, οφείλω ένα θερμό ευχαριστώ στην καθηγήτρια σταθμό στην ακαδημαϊκή και επαγγελματική μου πορεία, κυρία Ελένη Γρίβα για όσα μου δίδαξε κατά την διάρκεια των μαθημάτων της και πέρα από αυτά.

Ακόμα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Ντίνα Κωνσταντίνο για όσες γνώσεις μου πρόσφερε στον τομέα της γλωσσολογίας.

Τέλος, θα ήταν παράλειψη να μην ευχαριστήσω την οικογένεια μου και ιδιαίτερα την γιαγιά μου Γεωργία για την βοήθεια της και την στήριξή της σε όλες τις φάσεις των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Νικολέτα Ιασωνίδου,

Θεσσαλονίκη, 2018

Περιεχόμενα

Περίληψη	9
Abstract	10
Εισαγωγή	11
Μέρος Α' ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	13
1. Η έννοια της Γλώσσας	14
1.1 Γλώσσα ή διάλεκτος;	14
1.2 Οριοθέτηση όρων «γλώσσας, διάλεκτος, ιδίωμα, ιδιόλεκτος	14
1.3 Γλωσσικές ποικιλίες	15
1.4 Στάσεις προς τις γλωσσικές ποικιλίες	17
1.5 Γλωσσικές ιδεολογίες και ΜΜΕ	18
1.6 Τρόποι αναπαραγωγής γλωσσικής ετερογένειας	16
1.7 Προγράμματα σπουδών για την αξιοποίηση της γλωσσικής ποικιλότητας	20
2. Η έννοια του γραμματισμού	22
2.1 Οριοθέτηση της έννοιας «γραμματισμού»	22
2.2 Παιδαγωγική του γραμματισμού	24
2.3 Είδη γραμματισμού: αναδυόμενος γραμματισμός, σχολικός γραμματισμός, κοινωνικός γραμματισμός, λειτουργικός γραμματισμός	24
3. Κριτικός γραμματισμός	26
4. Πολυγραμματισμοί	30

5.Κριτική γλωσσική επίγνωση	33
6. Μαζική κουλτούρα	34
6.1 Οριοθέτηση της μαζικής κουλτούρας	34
6.2 Μαζική κουλτούρα και προσεγγίσεις για τη σχολική αναπλαισίωση	35
6.3 Προσεγγίσεις για τη μαζική κουλτούρα	38
Μέρος Β' Επεξήγηση και παρουσίαση του προτεινόμενου εκπαιδευτικού υλικού	40
7. Δραστηριοκεντρική προσέγγιση	41
8. Η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών ενταγμένη σε ένα δραστηριοκεντρικό πλαίσιο μάθησης	42
9. Επιλογή δεδομένων	45
10. Παρουσίαση του προτεινόμενου υλικού	45
11. Προτεινόμενα εργαλεία αξιολόγησης του εκπαιδευτικού προγράμματος	46
12.Παρουσίαση υλικού	51
12.1 Εκπαιδευτικοί στόχοι-προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	52
Τηλε-κριτικοί στην κρητική διάλεκτο	55
Τηλε-κριτικοί στην κρητική διάλεκτο	60
Τηλε-κριτικοί στο διαλεκτικό τρόπο ομιλίας	65
Τηλε-κριτικοί στη γλώσσα των νέων	72
Τηλε-κριτικοί στη γλώσσα των νέων	78
Τηλε-κριτικοί στη γλώσσα των νέων	85

Τηλε-κριτικοί στη γλώσσα των νέων	91
Τηλε-κριτικοί στην κοινωνική τάξη	95
Τηλε-κριτικοί στην κοινωνική τάξη	99
Τηλε-κριτικοί στους άνδρες και τις γυναίκες	106
Συμπεράσματα	113
Βιβλιογραφία	115
Παράρτημα	128
Ερωτηματολόγιο 1	129
Ερωτηματολόγιο 2	130
Ερωτηματολόγιο 3	131

Περίληψη

Η μαζική κουλτούρα αποτελεί βασικό μηχανισμό κατασκευής και πρόσληψης της γλωσσικής ποικιλομορφίας καθώς εκμεταλλεύεται όλους τους διαθέσιμους κοινωνιογλωσσικούς πόρους μιας γλωσσικής κοινότητας. Ως εκ τούτου, η ανάλυση της μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν όλες τις διαστάσεις της γλωσσικής ετερογένειας αξιοποιώντας δεδομένα από την καθημερινότητα τους. Επειδή, λοιπόν, στα κείμενα μαζικής κουλτούρας υποβόσκουν λανθάνουσες και φυσικοποιημένες ιδεολογικές φορτίσεις για την γλώσσα και τον κόσμο, κρίνεται αναγκαίο η ενίσχυση της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης των μαθητών. Για το σκοπό αυτό, η παρούσα εργασία παρουσιάζει ένα προτεινόμενο πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού που σχεδιάστηκε για παιδιά πρωτοσχολικής ηλικίας με σκοπό την ανάπτυξη της κριτικής γλωσσικής τους επίγνωσης σε φαινόμενα κοινωνιογλωσσικής αναπαράστασης.

Λέξεις κλειδιά: γεωγραφικές διάλεκτοι, γλωσσική ποικιλότητα, κείμενα μαζικής κουλτούρας, κοινωνικές διάλεκτοι, κριτική γλωσσική επίγνωση, κριτικός γραμματισμός, Πολυγραμματισμοί, τηλεοπτικές και κινηματογραφικές αναπαραστάσεις

Abstract

Mass culture constitutes the major vehicle through which linguistic variation is constructed and consumed, since it exploits all available sociolinguistic resources of a linguistic community. Hence, its analysis may help students become aware of a great range of linguistic variation phenomena, drawing upon their social experience. Because in the mass culture texts may underlying wrong and naturalized ideology for the language and the world, it is considered necessary the enhancement of the critical linguistic awareness of the students. For that reason, this paper presents a critical literacy program which is designed for elementary, first grade students in order to develop the critical language awareness about sociolinguistic representation.

Keywords: geographical dialects, linguistic diversity, mass culture texts, social dialects, critical language awareness, critical literacy, multiliteracies, television and film representations.

Εισαγωγή

Ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός καθώς και οι κοινωνικό-οικονομικές αλλαγές που συμβαίνουν στην εποχή της παγκοσμιοποίησης διαμορφώνουν μια νέα στάση ανεκτικότητας στη κοινωνιογλωσσική διαφορά. Οι νέες γλωσσοδιδακτικές προσεγγίσεις έρχονται να συμπληρώσουν και να επικυρώσουν τις αλλαγές που συμβαίνουν στη κοινωνιογλωσσική πραγματικότητα και να προτείνουν την αξιοποίηση της μαζικής κουλτούρας στη διδακτική πράξη.

Από ερευνητικά δεδομένα έχει προκύψει πως τα κείμενα μαζικής κουλτούρας μπορούν να αξιοποιηθούν στην γλωσσική διδασκαλία καθώς μπορούν να γεφυρώσουν το χάσμα του σχολικού γραμματισμού των μαθητών με τις εξωτερικές πρακτικές γραμματισμού που φέρουν μαζί τους. Τα κείμενα αυτά, για λόγους συντομίας ΚΜΚ, δεν παρουσιάζουν με ακρίβεια την κοινωνιογλωσσική πραγματικότητά αλλά την ανασκευάζουν και την αναπλαισιώνουν από μία συγκεκριμένη οπτική αναπαράγοντας και ενισχύοντας στερεότυπα και ιδεολογίες για την γλώσσα και την κοινωνική πραγματικότητα (Μαρωνίτη 2017).

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αξιοποίηση των κειμένων μαζικής κουλτούρας στα πλαίσια της γλωσσικής διδασκαλίας με στόχο την ανάπτυξη της κριτικής επίγνωσης της ιδεολογικής λειτουργίας των αναπαραστάσεων και των στερεοτύπων που αυτά συντηρούν και αναπαράγουν. Με άλλα λόγια, η παρούσα διδακτική πρόταση επιδιώκει την κριτική ενδυνάμωση των μαθητών, ώστε να καταστούν ικανοί να ανιχνεύουν και να μην αποδέχονται άκριτα τις λανθάνουσες και φυσικοποιημένες ιδεολογικές φορτίσεις που συνοδεύουν τις κοινωνιογλωσσικές αναπαραστάσεις.

Η παρούσα εργασία διαρθρώνεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος επιχειρείται μια σύντομη βιβλιογραφική ανασκόπηση των εννοιών που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία του εκπαιδευτικού προγράμματος. Οι έννοιες που αναλύονται στο πρώτο κεφάλαιο είναι η έννοια της γλώσσας, η οριοθέτηση των όρων γλώσσα, διάλεκτος, ιδίωμα, ιδιόλεκτο. Επίσης, παρατίθενται οι στάσεις των ανθρώπων προς τις γλωσσικές ποικιλίες, οι ιδεολογίες που υπάρχουν στα ΜΜΕ και τα προγράμματα σπουδών για την αξιοποίηση της γλωσσικής ποικιλότητας. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια οριοθέτησης της έννοιας του γραμματισμού. Ακόμη, γίνεται αναφορά στην παιδαγωγική του γραμματισμού καθώς και στα διάφορα είδη γραμματισμών «αναδυόμενος», «σχολικός», «λειτουργικός». Ακολουθεί η θεωρία του Κριτικού Γραμματισμού καθώς και οι παραδόσεις του. Επίσης, επιχειρείται να αναλυθεί ο όρος «Πολυγραμματισμοί»

καθώς και η κριτική γλωσσική επίγνωση. Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθεται η θεωρία της μαζικής κουλτούρας καθώς και οι προσεγγίσεις της για την σχολική αναπλαισίωση.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας περιλαμβάνει τις προσεγγίσεις που αξιοποιήθηκαν για τη δημιουργία του εκπαιδευτικού προγράμματος, την επεξήγηση του προτεινόμενου εκπαιδευτικού υλικού, τους εκπαιδευτικούς στόχους του προγράμματος, τα προτεινόμενα εργαλεία αξιολόγησης του εκπαιδευτικού προγράμματος και τέλος την παρουσίασή του.

Οι έντεκα θεματικές ενότητες που έχουν δημιουργηθεί επιχειρούν να προωθήσουν την κριτική επίγνωση των μαθητών πρωτοσχολικής ηλικίας σε φαινόμενα κοινωνιογλωσσικής ποικιλίας. Έτσι, κύριος σκοπός του προγράμματος είναι να καλλιεργηθεί η κριτική γλωσσική επίγνωση των μαθητών, ώστε να είναι ικανοί να εντοπίσουν, να αμφισβητήσουν και να απορρίψουν τις λανθάνουσες και φυσικοποιημένες ιδεολογικές φορτίσεις που συνοδεύουν την αναπαράσταση της κοινωνιογλωσσικής ποικιλότητας στα τηλεοπτικά κείμενα.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

1. Η έννοια της Γλώσσας γενικά

Η γλώσσα είναι ένας πολυσύνθετος και ευρύς όρος με τον οποίο ασχολείται επιστημονικά ο κλάδος της γλωσσολογίας, της κοινωνιολογίας και της κοινωνικής επιστήμης. Η γλώσσα είναι ένα εργαλείο με το οποίο όχι μόνο επιτυγχάνεται η επικοινωνία των μελών μιας γλωσσικής κοινότητας, αλλά διαμορφώνει τη διανοητικής μας δύναμη. Η γλώσσα αποτελεί βασικό στοιχείο του πολιτιστικού κεφαλαίου αφού χάρη σε αυτή μεταδόθηκαν εμπειρίες, ανταλλάχθηκαν απόψεις και γνώσεις, εκφράστηκαν συναισθήματα, περιγράφηκαν γεγονότα, προσδιορίστηκαν πεποιθήσεις και σκοποί και έτσι δημιουργήθηκε πολιτισμός.

1.1. Γλώσσα ή διάλεκτος

1.2. Οριοθέτηση όρων «γλώσσα», «διάλεκτος», «ιδίωμα», «ιδιόλεκτος»

Πώς όμως σχετίζεται η γλώσσα με την διάλεκτο; Το ζήτημα της σχέσης γλώσσας και διαλέκτου είναι παλιό, τόσο παλιό που το συναντάμε ακόμα και στην αρχαιότητα (διάλεκτοι της αρχαίας ελληνικής γλώσσας). Τι συμβαίνει όμως σήμερα; Υπάρχει μια σχέση ισοτιμίας ή μια σχέση υπεροχής μεταξύ τους; Στο θέμα αυτό, οι απόψεις των ειδικών (γλωσσολόγων και κοινωνιογλωσσολόγων) διαφέρουν αρκετά με αυτές των απλών ανθρώπων. Πολλοί άνθρωποι μάλιστα προβαίνουν σε αξιολογικές κρίσεις στη χρήση διαλεκτικών ποικιλιών ή ακόμα και στους ανθρώπους που τις χρησιμοποιούν. Έτσι, λοιπόν, κατά την άποψη πολλών (μη ειδικών), η γλώσσα έχει μεγαλύτερο κύρος από την διάλεκτο αφού θεωρούν πως η διάλεκτος είναι μια μη αναπτυγμένη γλώσσα και την αντιμετωπίζουν υποτιμητικά χρησιμοποιώντας αξιολογικές κρίσεις για τους ανθρώπους που την χρησιμοποιούν (είναι χωριάτες, αμόρφωτοι). Αξίζει να σημειωθεί πως σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει μια προσπάθεια να δοθούν οι ορισμοί σχετικά με το τι είναι γλώσσα, διάλεκτος, ιδίωμα και ιδιόλεκτος και όχι να ερευνηθούν οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι χρησιμοποιούν αξιολογικές κρίσεις εις βάρος των διαλέκτων. Μια ιστορική αναδρομή στο παρελθόν θα μας βοηθήσει να διευκρινίσουμε τους όρους γλώσσα- διάλεκτος.

Είναι κοινά αποδεκτό πως το ελληνικό κράτος δημιουργήθηκε μετά την επανάσταση του 1821 ενάντια στους Οθωμανούς Τούρκους. Μέχρι τότε δεν υπήρχε καμιά κοινή ομιλούμενη γλώσσα, ωστόσο υπήρχαν πολλές διαφορετικές διάλεκτοι. Το νέο κράτος χρειαζόταν ένα κοινό γλωσσικό όργανο για να εξασφαλίσει την καλή λειτουργία του και για να μην δημιουργηθούν

προβλήματα ανάμεσα στους ομιλητές που χωρίζονταν με μεγάλη γεωγραφική απόκλιση. Έτσι, η νέα γλώσσα, η κοινή, στηρίχθηκε στην πελοποννησιακή, κρητική, επτανησιακή διάλεκτο και φυσικά στην καθαρεύουσα. Όπως επισημαίνει και ο Μπαμπινιώτης (2002) «*Η κοινή Νέα Ελληνική- κατά την δημιουργία του ελληνικού κράτους μετά την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό-στηρίχθηκε κυρίως στο πελοποννησιακό και στα νησιώτικα ιδιώματα*». Επεκτείνοντας το συλλογισμό μας, θα λέγαμε ότι οι παραπάνω διάλεκτοι κυριάρχησαν έναντι άλλων διαλέκτων και έγιναν γλώσσα. Συνεπώς, έχει καταστεί σαφές από την μελέτη των γλωσσών και την εξέλιξή τους πως καμιά γλώσσα δεν γεννιέται γλώσσα, αλλά ιστορικές συγκυρίες και διάφοροι κοινωνικοπολιτικοί λόγοι την ανακηρύσσουν ως επίσημη γλώσσα.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό πως η διάκριση μεταξύ γλώσσας και διαλέκτου δεν μπορεί να γίνει με όρους καθαρά γλωσσολογικούς, διότι δεν υπάρχει κάποια αξιολογική διάκριση ανάμεσα τους. Στο σημείο αυτό θα γίνει μια προσπάθεια διάκρισης των όρων: γλώσσα- διάλεκτος – ιδίωμα και ιδιόλεκτος. «*Ως γλώσσα, νοείται η ποικιλία που καθιερώνεται και λειτουργεί ως νόρμα, ως πρότυπη γλωσσική μορφή, χρησιμοποιείται στο γραπτό λόγο, στην εκπαίδευση και γενικά στην δημόσια ζωή μιας χώρας ενώ παράλληλα έχει υποστεί διαδικασίες κωδικοποίησης με τη μορφή λεξικών και γραμματικής*» (Δελβερούδη 2001).

Με τον όρο *διάλεκτο*, οι γλωσσολόγοι χαρακτηρίζουν τη γεωγραφική διαφοροποίηση ευρύτερων περιοχών που εμφανίζει έντονες αποκλίσεις από την κοινή γλώσσα σε όλα τα επίπεδα (προσφορά, λεξιλόγιο, γραμματοσυντακτική δομή) και σε βαθμό που οι ομιλητές της διαλέκτου να μην είναι εύκολα κατανοητοί από τους ομιλητές της κοινής γλώσσας.

Από την άλλη, με τον όρο «ιδίωμα» αναφέρονται σε ποικιλίες που παρουσιάζουν μικρό αριθμό αποκλίσεων από την κοινή και συνήθως περιορίζονται στο επίπεδο της φωνητικής και του λεξιλογίου (Ντίννας & Ζαρκογιάννη 2009:12-13).

Τέλος, με τον όρο «ιδιόλεκτος» οι γλωσσολόγοι χαρακτηρίζουν τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιεί ο καθένας τη γλώσσα (χροιά φωνής, ιδιαιτερότητες στην προφορά, τρόποι γραφής) (Δελβερούδη 2001).

1.3. Γλωσσικές ποικιλίες

Το θέμα της γλωσσικής ποικιλότητας απασχόλησε και απασχολεί γλωσσολόγους και εκπαιδευτικούς. Μια αναδρομή στην ιστορία θα μας βοηθήσει να φωτίσουμε την διαδρομή που διανύσαμε γλωσσολογικά και διδακτικά για να φτάσουμε σήμερα εδώ.

Αρχικά, οι Αλεξανδρινοί φιλόλογοι έδειχναν προσήλωση στην πρότυπη γλώσσα μέσω των γραπτών κειμένων των κλασικών συγγραφέων οδηγώντας σε παρανοήσεις αλλά και προκαταλήψεις σχετικά με την γραπτή και προφορική γλώσσα. Σύμφωνα με τον Ντίνα (2015), διέπραξαν αυτό που ονομάστηκε «κλασικό λάθος» στη μελέτη των γλωσσών στο οποίο θεμελιώνεται η παραδοσιακή γραμματική. Βασικές αρχές της είναι η προτεραιότητα του γραπτού λόγου και η γνώση της ρυθμιστικής γραμματικής βασισμένη στην πρότυπη γλώσσα. Επίσης, ισχυριζόταν πως η καθαρότητα της γλώσσας διατηρείται μόνο από τους «μορφωμένους». Οι παραπάνω παρανοήσεις και προκαταλήψεις για μια κοινή ομοιογενή γλώσσα διατηρήθηκαν αναλλοίωτες για πολλά χιλιάδες χρόνια.

Ωστόσο, επιστήμη της γλωσσολογίας, κυρίως στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, ανέτρεψε τις προκαταλήψεις που υπήρχαν για τη γλώσσα. Πιο συγκεκριμένα, διατύπωσε πως κάθε ομιλητής χρησιμοποιεί διαφορετικά στοιχεία της γλώσσας, ενώ ομάδες ομιλητών χαρακτηρίζονται από δικές τους γλωσσικές ποικιλίες. Η νέα πραγματικότητα λοιπόν χαρακτηρίζεται από εγγενή γλωσσική διαφοροποίηση και ανομοιογένεια, που μπορεί να προκύπτει αφενός από την ταυτότητα του ομιλητή και αφετέρου από την συγκεκριμένη περίσταση επικοινωνίας (Κακριδή κ.ά. 2001).

Οι ποικιλίες ανάλογα με τον χρήστη της γλώσσας μπορούν να ταξινομηθούν βάσει της οριζόντιας διαφοροποίησης (γεωγραφικές διάλεκτοι/ ποικιλίες) και της κάθετης διαφοροποίησης (κοινωνικές διάλεκτοι/ ποικιλίες ή κοινωνιολέκτοι) (Κακριδή κ.ά. 1999). Αφενός, η επιστήμη της διαλεκτολογίας μελετά τις γεωγραφικές ποικιλίες και τις χωρίζει σε διαλέκτους και ιδιώματα. Έτσι, όπως είδαμε και στην προηγούμενη ενότητα, ως διάλεκτοι χαρακτηρίζονται οι γλωσσικές ποικιλίες που μιλιούνται σε μεγαλύτερη γεωγραφική έκταση και έχουν έντονες διαφορές από την κοινή (π.χ. ποντιακά, κυπριακά). Ενώ, ως ιδιώματα χαρακτηρίζονται μικρότερης έκτασης τοπικές ποικιλίες χωρίς ιδιαίτερες διαφορές από την κοινή (π.χ. το ιδίωμα της Μάνης, τα δωδεκανησιακά ιδιώματα). Αφετέρου, μετά τον πόλεμο και την υποχώρηση των γεωγραφικών διαλέκτων εξαιτίας της μετακίνησης των πληθυσμών προς τα μεγάλα αστικά κέντρα η γλωσσική έρευνα έστρεψε το ενδιαφέρον της στις κοινωνικές ποικιλίες ή αλλιώς κοινωνιολέκτους.

Οι κοινωνιολέκτοι εκφράζουν στοιχεία της κοινωνικής ταυτότητας του χρήστη τους και δημιουργούνται με βάση τους κύριους παράγοντες που διαμορφώνουν την κοινωνική δομή μιας κοινότητας. Για παράδειγμα, η ηλικία (ιδιώματα των νέων), το φύλο (διαφοροποίηση ανδρών-γυναικών), η μόρφωση, η κοινωνική θέση, η ιδεολογία (ιδίωμα της Αριστεράς), ή το επάγγελμα αποτελούν κύριους παράγοντες διαμόρφωσης των κοινωνιολέκτων.

Τέλος, αξίζει να προσθέσω πως οι ποικιλίες με βάση τη χρήση τους ονομάζονται επίπεδα ύφους (registers) και βρίσκονται σε συνάρτηση με κάποια ειδική κοινωνική κατάσταση. Συνήθως, η κατάλληλη επιλογή του επιπέδου ύφους γίνεται από τον ομιλητή αυτόματα.

1.4. Στάσεις προς τις γλωσσικές ποικιλίες

Οι γλωσσικές στάσεις διαμορφώνονται από μικρή ηλικία αποτελώντας μέρος της κοινωνικοποίησης των ατόμων, δηλαδή της εκμάθησης των κοινωνικά αποδεκτών συμπεριφορών και απόψεων. Με άλλα λόγια, οι γλωσσικές στάσεις είναι οι αξιολογικές αντιδράσεις που γίνονται απέναντι στις γλωσσικές ποικιλίες αλλά και τους ομιλητές – χρήστες των γλωσσικών και κοινωνικών ποικιλιών. Παρακάτω θα παρουσιάσουμε ερευνητικά πορίσματα τόσο από τη διεθνή όσο και την ελληνική πραγματικότητα που αφορούν τις στάσεις των ανθρώπων προς τις γλωσσικές ποικιλίες και την επικοινωνιακή κατάσταση.

Σύμφωνα με την Τσάμη (Τσάμη κ.ά. 2013), τα διεθνή ερευνητικά πορίσματα στο χώρο της κοινωνιογλωσσολογίας συνέδεσαν τη χρήση της πρότυπης ποικιλίας με το επίσημο και προσεγμένο ύφος, ενώ τους αποκλίνοντες από τη νόρμα τύπους με την ανεπίσημη και καθημερινή ομιλία.

Όμοια πορίσματα έχουμε και από την ελληνική πραγματικότητα και συγκεκριμένα τις γλωσσικές στάσεις προς την κυπριακή διάλεκτο. Τα δεδομένα αυτά δείχνουν πως τα διαλεκτικά στοιχεία είναι κατάλληλα σε ανεπίσημες περιστάσεις επικοινωνίας (Παπαζαχαρίου κ.ά. 2014). Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται και έρευνες που έχουν γίνει για τις γλωσσικές στάσεις προς τις κοινωνιολέκτους. Πιο συγκεκριμένα, οι έρευνες αυτές έδειξαν πως η γλώσσα των νέων προσδιορίζεται ως ποικιλία χαμηλού κύρους, η οποία χρησιμοποιείται μόνο για ιδιωτική επικοινωνία (Τσάμη κ.ά. 2013). Αξίζει ωστόσο να επισημανθεί, πως η χρήση γεωγραφικών ποικιλιών σε διαλεκτικά περιβάλλοντα έχει συνδεθεί με θετικές αξιολογήσεις, καθώς ενισχύει την αντίληψη των ομιλητών που σχετίζεται με την ενδυνάμωση των μεταξύ τους δεσμών, την αλληλεγγύη και την αίσθηση του «ανήκει» σε μια ομάδα.

Επίσης, μελέτες για τις γλωσσικές στάσεις των παιδιών φανερώνουν πως οι αξιολογικές κρίσεις των παιδιών προς τις γλωσσικές ποικιλίες αναπτύσσονται ήδη από τη νηπιακή ηλικία. Σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα του προγράμματος Θαλής σε έρευνα που έγινε στα παιδιά σχετικά με τον τρόπο που προσλαμβάνουν την γλωσσική ποικιλότητα στις τηλεοπτικές αναπαραστάσεις έδειξαν πως διακρίνουν τις γλωσσικές ποικιλίες που χρησιμοποιούν οι

μυθοπλαστικοί ήρωες (Στάμου κ.ά. 2016). Τα δεδομένα αυτά ισχύουν όχι μόνο για μαθητές των τελευταίων τάξεων του δημοτικού αλλά και για παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας. Παρ' όλα αυτά, οι μαθητές αυτοί φαίνεται να μην διαθέτουν κριτική επίγνωση της γλωσσικής ποικιλότητας αφού σχολιάζουν θετικά όσους χρησιμοποιούν το πρότυπο γλωσσικό ύφος. Σχετικές εκφράσεις που χρησιμοποιούν είναι «μιλάει όμορφα», «κανονικά», «σωστά». Σε αντίθεση με όσους χαρακτήρες χρησιμοποιούν διαλεκτικές ποικιλίες. Συγκεκριμένο παράδειγμα αποτελεί η (μεταγλωττισμένη στα ελληνικά) ταινία κινουμένων σχεδίων “Cars”. Τα παιδιά εξέφρασαν θετικά συναισθήματα προς τον “McQueen” καθώς χρησιμοποιούσε την πρότυπη γλώσσα και αρνητικά προς τον «Μπάρμπα» που χρησιμοποιούσε το βορειοελλαδίτικο ιδίωμα. Όπως προκύπτει, οι αξιολογήσεις αυτές φανερώουν το βαθμό επιρροής που έχουν οι αναπαραστάσεις της γλωσσικής ποικιλότητας στα κείμενα μαζικής κουλτούρας και τη διαμόρφωση των γλωσσικών στάσεων.

Συμπερασματικά, στην ελληνική πραγματικότητα τόσο στους ενήλικες όσο και στα παιδιά κυριαρχεί η πεποίθηση πως οι γεωγραφικές ποικιλίες χρησιμοποιούνται σε επαρχιακά και ανεπίσημα επικοινωνιακά περιβάλλοντα, ενώ η χρήση της πρότυπης ποικιλίας συνδέεται με τις επίσημες επικοινωνιακές περιστάσεις. Τα δεδομένα αυτά λοιπόν, υπογραμμίζουν την ανάγκη για καλλιέργεια ενός κριτικού βλέμματος απέναντι στις κυρίαρχες κοινωνιογλωσσικές αναπαραστάσεις που προωθούν τα κείμενα μαζικής κουλτούρας.

1.5. Γλωσσικές ιδεολογίες και MME

Πλήθος κοινωνιογλωσσικών ερευνών επισημαίνει πως οι άνθρωποι διαμορφώνουν τις γλωσσικές τους πεποιθήσεις υπό την επίδραση των γλωσσικών ιδεολόγων που υπάρχουν στην κοινότητα τους. Στη διαμόρφωση αυτών των πεποιθήσεων σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα δυτικά εθνικά κράτη και οι θεσμοί εξουσίας, όπως τα M.M.E.. Αυτοί επιδιώκουν την περιθωριοποίηση της γλωσσικής ποικιλότητας και την προώθηση της γλωσσικής ομογενοποίησης καθώς και την δημιουργία αυτόνομων εθνικών γλωσσών (Φτερνιάτη κ.ά. 2016). Η γλωσσική μονογλωσσία που προωθούν βασίζεται στην ιδεολογία πως οι γλώσσες και οι ποικιλίες είναι αυστηρά οριοθετημένα συστήματα και χρησιμοποιούνται για συγκεκριμένους σχηματισμούς (Παπαζαχαρίου κ.ά. 2014).

Ωστόσο, παρά τη γλωσσική ετερογένεια που χαρακτηρίζει την εποχή, φαινόμενα γλωσσικής ποικιλότητας προβάλλονται συνεχώς από τα μέσα μαζικής κουλτούρας. Αυτό εντοπίζεται κυρίως στις τηλεοπτικές αναπαραστάσεις της γλωσσικής ποικιλότητας όπου οι δημιουργοί των κειμένων αυτών στοχοποιούν τις διαλέκτους και τους ομιλητές τους καθώς έχουν ως κύριο στόχο τους να αναπαράγουν την γλωσσική ομοιογένεια και να την επιβεβαιώνουν με κάθε τρόπο.

Συνεπώς, τα κείμενα αυτά έχουν την τάση να ανασκευάζουν και να αναπλαισιώνουν την κοινωνιογλωσσική πραγματικότητα από μια συγκεκριμένη οπτική, αναπαράγοντας με αυτόν τον τρόπο συγκεκριμένες ιδεολογίες για την γλώσσα και για την συγκρότηση των ατομικών ταυτοτήτων. Εύκολα, λοιπόν, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως τα παιδιά μπορούν να διαμορφώσουν τις στάσεις τους σχετικά με την κοινωνιογλωσσική ποικιλότητα (γεωγραφικοί και κοινωνικοί διάλεκτοι) επηρεασμένα από τα κείμενα μαζικής κουλτούρας.

1.6 Τρόποι αναπαραγωγής της γλωσσικής ετερογένειας

Κύριος παράγοντας προώθησης της γλωσσικής ετερογένειας αλλά και της αναπαραγωγής κυρίαρχων γλωσσικών ιδεολογιών της πρότυπης ποικιλίας είναι τα κείμενα μαζικής κουλτούρας. Μέσω των πρακτικών που υιοθετούν, διαιωνίζουν την κοινωνική και γλωσσική ανισότητα.

Αρχικά, τα κείμενα μαζικής κουλτούρας δεν καθρεφτίζουν την κοινωνιογλωσσική πραγματικότητα αφού αναπαριστούν τις γλωσσικές ποικιλίες από μια συγκεκριμένη οπτική γωνία προωθώντας έτσι συγκεκριμένες απόψεις είτε για την γλώσσα είτε για την κοινωνική πραγματικότητα. Εφαρμόζουν, λοιπόν, την πλάνη του αντικατοπτρισμού (reflection fallacy). Με άλλα λόγια, οι λόγοι που προέρχονται από τα κείμενα αυτά δεν εμφανίζουν κοινά γνωρίσματα με τον καθημερινό λόγο των καθημερινών ομιλητών (Στάμου κ.ά. 2016).

Εκτός από αυτό, τα κείμενα μαζικής κουλτούρας χρησιμοποιούν πρακτικές αναπλαισίωσης αναπαράγοντας με αυτόν τον τρόπο κυρίαρχες γλωσσικές ιδεολογίες της πρότυπης ποικιλίας. Ένα παράδειγμα τέτοιας πρακτικής είναι να αποδίδουν σε περιφερειακούς- κακούς χαρακτήρες γεωγραφικές διαλέκτους ή διαλέκτους χαμηλού κύρους, ενώ στους πρωταγωνιστές ή στους επιφανείς χαρακτήρες αποδίδεται η χρήση της πρότυπης ποικιλίας (Στάμου κ.ά. 2016).

Ακόμη, μια πρακτική που χρησιμοποιούν για να αναπαράγουν τις γλωσσικές ιδεολογίες είναι το υφολογικό χιούμορ (register/stylistic humor). Το χιούμορ αυτό αποτελεί έναν από τους κυριότερους και επικρατέστερους χιουμοριστικούς μηχανισμούς που εντοπίζονται στα ελληνικά κείμενα μαζικής κουλτούρας. Κατ' αυτή την πρακτική, οι δημιουργοί τέτοιων κειμένων στοχοποιούν μέσω του χιούμορ τους χαρακτήρες που εμφανίζονται είτε να μην προσαρμόζονται υφολογικά στο εκάστοτε επικοινωνιακό πλαίσιο είτε να χρησιμοποιούν γλωσσικές ποικιλίες που δεν τους ανήκουν. Σύμφωνα με την Στάμου (2016), ένα εύστοχο παράδειγμα αποτελεί ο τηλεοπτικός χαρακτήρας της «Αμαλίας» στην κωμική σειρά στο «Παρά πέντε». Η «Αμαλία», λοιπόν, στοχοποιείται και προκαλεί χιούμορ καθώς χρησιμοποιεί την πελοποννησιακή προφορά σε αστικά περιβάλλοντα και δημόσια επικοινωνιακά πλαίσια (Στάμου κ.ά. 2016).

Τέλος, ο Coupland ορίζει πως το ύφος είναι ο τρόπος με τον οποίο κάνουμε κάτι, όπως για παράδειγμα να ντυθούμε, να μιλήσουμε, να χτίσουμε ένα κτίριο (Coupland 2001:1). Επίσης, επισημαίνει πως με τις εκάστοτε γλωσσικές επιλογές που κάνουν οι ομιλητές διαμορφώνουν τη γεωγραφική, την κοινωνική και τη λειτουργική ποικιλότητα. Αυτό σημαίνει πως το ύφος είναι μια σειρά επιλογών που κάνουν οι ομιλητές σε συγκεκριμένα επικοινωνιακά πλαίσια με σκοπό να δημιουργήσουν τις ταυτότητες τους. Έτσι, ο συνδυασμός υφολογικών πόρων και η υιοθέτηση ενός γλωσσικού κώδικα που φαινομενικά δεν ανήκει σε αυτήν την κοινωνική ομάδα (γλωσσικά περάσματα, crossing), δεν αντιμετωπίζονται πάντα ως φυσικά, αλλά αντίθετα ως «αποκλίνοντα» και στιγματίζουν όσους τα χρησιμοποιούν (Τσάμη κ.ά. 2014).

1.7. Προγράμματα σπουδών για την αξιοποίηση της γλωσσικής ποικιλότητας

Εδώ και χρόνια, αρκετά εκπαιδευτικά συστήματα του εξωτερικού έχουν συνδέσει την θεωρία της γλωσσικής ποικιλίας και των ερευνών της κοινωνικής διαλεκτολογίας με την γλωσσική διδασκαλία (Τσιπλάκου 2007). Σύμφωνα με την Τσιπλάκου ο βασικός στόχος αυτής της σύνδεσης είναι η αντιπαραβολή κι ανάλυση των διαλέκτων και των κυρίαρχων ποικιλιών για να μπορέσουν οι εκπαιδευτικοί να ξεχωρίσουν τα πραγματικά γλωσσικά λάθη από τις εμπειρίες μεταφοράς (transfer) από τη μία ποικιλία στην άλλη. Έτσι, η συστηματική αξιοποίηση της γλωσσικής ποικιλίας στην εκπαίδευση μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν τις βασικές συστηματικές διαφορές ανάμεσα στην κυρίαρχη ποικιλία και στις διαλέκτους. Όπως επισημαίνει και ο Ντίνας (2013) τα νεότερα Προγράμματα Σπουδών της Ελλάδας και της Κύπρου έχουν υιοθετήσει την γλωσσική ποικιλότητα.

Σε αυτά τα Προγράμματα Σπουδών λαμβάνονται υπόψη και οι κοινωνικές και οι γλωσσικές διαφορές των μαθητών και γίνονται αντικείμενο διδακτικής διαπραγμάτευσης. Πιο συγκεκριμένα, παρακάτω θα δούμε αποσπάσματα από τα Προγράμματα Σπουδών της Ελλάδας και της Κύπρου που φανερώνουν αυτή την κατεύθυνση.

- Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου αναφέρει χαρακτηριστικά στο Πρόγραμμα Σπουδών της ελληνικής γλώσσας:

« Η νέα ελληνικής δεν νοείται ως ένα στατικό σύστημα που ταυτίζεται με την πρότυπη γλώσσα, αλλά ως ένας δυναμικός οργανισμός που ενέχει ποικιλότητα, τόσο γεωγραφική όσο και κοινωνιογλωσσική και υφολογική, και που χρησιμοποιείται με ευέλικτο τρόπο για να κωδικοποίηση κοινωνικά και πολιτισμικά νοήματα. Μέρος της γλωσσικής καλλιέργειας επιπλέον θεωρείται και η

ικανότητα δημιουργικής αξιοποίησης της ποικιλότητας εντός της μητρικής γλώσσας αλλά και ικανότητα συγκριτικής αποτίμησης των ρόλων και των λειτουργιών της μητρικής ποικιλίας σε σχέση με άλλες γλώσσες ή ποικιλίες που μπορεί να συνυπάρχουν στην σχολική κοινότητα αλλά και σε άλλες εξωσχολικές κοινότητες.»

(Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου 2010)

➤ Το παιδαγωγικό ινστιτούτο της Ελλάδας και συγκεκριμένα το πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής γλώσσας και της Λογοτεχνίας για το δημοτικό και το γυμνάσιο αναφέρει :

«[...] Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να κατανοούν ότι αποκλίσεις (μεταξύ προφορικού και γραπτού λόγου) οφείλονται είτε σε ιστορικούς λόγους είτε στην ύπαρξη γλωσσικής ποικιλότητας τόσο γεωγραφικής όσο και κοινωνικής [...] Να κατακτήσουν πτυχές της σύνταξης της πρότυπης γλώσσας που ενδεχομένως δε γνωρίζουν (π.χ. αρχαιοπρεπείς συντακτικές δομές της πρότυπης γλώσσας που αποκλίνουν από αυτές των τοπικών ποικιλιών) άνω. Να αποτιμούν κριτικά την συντακτική και μορφολογική ποικιλότητα [...].»

(Παιδαγωγικό Ινστιτούτο 2011:9)

➤ Επίσης, το Υπουργείο Παιδείας στο πρόγραμμα σπουδών γλωσσικής διδασκαλίας της Α' λυκείου θέτει ως στόχο, οι μαθητές:

«Να κατανοήσουν ότι η γλωσσική ποικιλότητα αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό των γλωσσών – άρα και της ελληνικής – να μπορούν να ερμηνεύσουν (ιστορικά και κοινωνικά), να μπορούν να τη διαχειρίζονται ανάλογα με τις απαιτήσεις της επικοινωνιακής περιστάσεις και να κατανοούν ότι συχνά αυτή συνδέεται με την γλωσσική εμπειρία και την ταυτότητα / τις ταυτότητες των ομιλητών και των ομιλητριών.»

Στην Ελλάδα η επιρροή της κοινωνιογλωσσολογίας και της ανάλυσης λόγου βοήθησε στην ένταξη όχι μόνο της γλωσσικής ποικιλότητας αλλά και της μαζικής κουλτούρας στο επίκεντρο του γλωσσικού μαθήματος. Αυτό συνέβη καθώς όπως έχει παρατηρηθεί τα κείμενα μαζικής κουλτούρας χρησιμοποιούν ευφείς τεχνικές αναπαραγωγής των γλωσσικών ποικιλιών. Με αυτόν τον τρόπο τα κείμενα αυτά φορτίζονται ιδεολογικά και προωθούν στάσεις για την γλωσσική ποικιλότητα, οι οποίες δεν συμβάλλουν στην γλωσσική πολυμορφία και ετερογένεια. Έτσι, το διδακτικό ενδιαφέρον στρέφεται στην διδακτική αξιοποίηση των κειμένων αυτών με στόχο την καλλιέργεια ενός κριτικού βλέμματος. Σε αυτή την κατεύθυνση μπορεί να βοηθήσει η παιδαγωγική του κριτικού γραμματισμού, μέσω της οποίας οι εκπαιδευόμενοι θα είναι σε θέση να αντιληφθούν τον τρόπο και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες δημιουργούνται τα κείμενα αυτά

αλλά και να επιχειρήσουν να αμφισβητήσουν τα νοήματα που κρύβονται (Ντίνας 2015: 138 - 141).

Σύμφωνα με τους Στάμου κ.ά. (2016), η εκπαιδευτική αξιοποίηση της μαζικής κουλτούρας συντελεί στην ευαισθητοποίηση των μαθητών σε όλες τις διαστάσεις της γλωσσικής ποικιλότητας αφού χρησιμοποιεί δεδομένα από όλο το εύρος των διαθέσιμων κοινωνιογλωσσικών πόρων μιας γλωσσικής κοινότητας. Συμπερασματικά, η αξιοποίηση της γλωσσικής ποικιλίας στα προγράμματα σπουδών μπορεί να βοηθήσει στην αποφυσικοποίηση των παγιωμένων γλωσσικών δομών που κυριαρχούν στη κοινωνία.

2. Η έννοια του γραμματισμού

2.1. Η οριοθέτηση της έννοιας «γραμματισμό»

Ο όρος γραμματισμός (literacy) αποτελεί έναν όρο εννοιολογικά αρκετά ευρύ, γι' αυτό και είναι δύσκολη η οριοθέτηση του. Ο όρος άρχισε να κάνει δραστικά την εμφάνιση του στη δεκαετία του 1980. Στα ελληνικά αποδιδόταν με τον όρο αλφαβητισμός και έθετε ως στόχο του την εκμάθηση της γραφής και της ανάγνωσης και μιας γραμματικής μεταγλώσσας.

Σήμερα, ωστόσο, η έννοια του γραμματισμού έχει αλλάξει. Ο Χατζησαββίδης (2002) επισημαίνει πως γραμματισμός δε σημαίνει μόνο την ικανότητα του ατόμου να διαβάζει και να κατανοεί ένα γραπτό κείμενο, αλλά και την ικανότητα του να κατανοεί, να ερμηνεύει, να αντιμετωπίζει κριτικά διάφορους τύπους λόγου, να είναι σε θέση να παράγει μια γκάμα ειδών λόγου και γενικά να ελέγχει τη ζωή και το περιβάλλον του δια του γραπτού λόγου (Χατζησαββίδης 2002:139).

Αξίζει να σημειωθεί, πως στο γραπτό λόγο ο γραμματισμός δεν είναι μόνο η αναγνώριση των γραμμάτων αλλά η γνώση ότι διαβάζουμε ένα κείμενο από τα αριστερά προς τα δεξιά, από πάνω προς τα κάτω. Γραμματισμός είναι, επίσης, η γνώση για τη σωστή χρήση πεζών και κεφαλαίων, ότι σε ένα βιβλίο υπάρχει το εξώφυλλο και το οπισθόφυλλο καθώς και ότι αλλιώς γράφουμε μια επίσημη επιστολή και αλλιώς μια πρόσκληση.

Ο γραμματισμός, λοιπόν, αποτελεί ένα σύνθετο φαινόμενο που συνδυάζει πολλαπλές πολιτισμικές, κοινωνικές, ιστορικές και γνωστικές πλευρές. Ο Gee (1993:262) υποστηρίζει πως γραμματισμός είναι ο έλεγχος των χρήσεων της γλώσσας, ο οποίος κατακτιέται με ανάλογο τρόπο που κατακτιέται ο προφορικός λόγος στο παιδί.

Για τους Barton και Hamilton (1998) ο γραμματισμός θεωρείται μια ανθρώπινη δραστηριότητα και τοποθετείται μεταξύ σκέψης και κειμένου, ένας θεσμός που βρίσκεται στην αλληλεπίδραση των ανθρώπων.

Ο Baynam (2002) επισημαίνει πως ο γραμματισμός αναφέρεται στην ακρόαση, στην ομιλία, στην ανάγνωση και στην κριτική σκέψη. Επίσης, εμπεριέχει τον αριθμητισμό και την πολιτισμική γνώση, η οποία καθιστά άτομο ικανό να αναγνωρίζει και να χρησιμοποιεί την κατάλληλη γλώσσα σε διαφορετικές κοινωνικές παραστάσεις.

Ένας πιο πρόσφατος ορισμός δόθηκε το 2003 από το Ινστιτούτο Εκπαίδευσης της UNESCO (2005:21) και το Union des Institutions Sociales του πανεπιστημίου Paris. Σύμφωνα με αυτόν, ο γραμματισμός ορίστηκε ως *«η ικανότητα του ατόμου να ταυτίζει, να καταλαβαίνει, να ερμηνεύει, να δημιουργεί, να επικοινωνεί, να υπολογίζει και να χρησιμοποιεί εκτυπωμένο ή γραπτό υλικό που σχετίζεται με διαφορά περιεχόμενα»*. Επίσης, στο γραμματισμό εμπλέκεται ένα συνεχές μάθησης μέσω του οποίου τα άτομα γίνονται ικανά να πετυχαίνουν τους στόχους τους, να αναπτύσσουν τις γνώσεις τους και τις δυνατότητες τους και να είναι πλήρη μέλη της τοπικής και της ευρύτερης κοινωνίας (Μαρωνίτη 2017).

Τέλος, η Μητσικοπούλου (2001) υπογραμμίζει πως ο γραμματισμός αποτελεί βασικό κριτήριο κοινωνικής αναγνώρισης και ότι η έλλειψη του αποτελεί κριτήριο κοινωνικού στιγματισμού. Συνοπτικά, μπορούμε να πούμε πως ο γραμματισμός ως δεξιότητα έχει ορισμένες ικανότητες (Χατζησαββίδης 2002: 140-141) και αυτές είναι οι εξής:

- i) Η ικανότητα κατανόησης του νοήματος των λέξεων
- ii) Η ικανότητα κατανόησης του νοήματος των κειμένων
- iii) Η ικανότητα κατανόησης των νοημάτων που βρίσκονται πέρα και δίπλα από τις λέξεις των κειμένων η γνώση της κοινωνικής πρακτικής που αντιπροσωπεύει κάθε κείμενο
- iv) Η ικανότητα διαισθητικής ή συνειδητής αναγνώρισης του είδους λόγου, στο οποίο ανήκει ένα κείμενο
- v) Η ικανότητα διαισθητικής ή συνειδητής ένταξης του κειμένου στο κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο παράγεται
- vi) Η ικανότητα αντίδρασης στα νοήματα του κειμένου
- vii) Η ικανότητα παραγωγής κειμένων που χρειάζονται για την ολοκλήρωση καθημερινών (επαγγελματικών και μη) αναγκών

Συμπερασματικά, ο γραμματισμός δεν έχει για όλους την ίδια σημασία, ωστόσο πρόκειται για ένα ολόκληρο πλέγμα ιδεολογικών θέσεων, οι οποίες από κοινού συνθέτουν την εκπαιδευτική

διαμάχη περί γραμματισμού. Στη βάση αυτών των ιδεολογικών θέσεων, ρητών ή απόρρητων, διατυπώνονται πολιτικές, σχεδιάζονται προγράμματα, οργανώνονται τάξεις διδασκαλίας.

2.2. Παιδαγωγική του γραμματισμού

Είναι χαρακτηριστικό πως πολλές φορές οι μαθητές κουβαλούν δικές τους ιδέες, αντιλήψεις, προσδοκίες και ιδεολογίες για το τι είναι γραμματισμός με αποτέλεσμα οι ιδεολογίες αυτές να έρθουν σε ρήξη με τις ιδεολογίες του δασκάλου (Καραλή 2006). Η προβληματική που αναπτύχθηκε γύρω από την έννοια του γραμματισμού δημιούργησε το πλαίσιο αρχών της ονομαζόμενης παιδαγωγικής του γραμματισμού (literacy education). Στόχος της είναι η σύνδεση της μάθησης με την κοινωνία, ώστε οι μαθητές να γίνουν αυτόνομοι και κριτικοί πολίτες. Σύμφωνα με αυτήν την παιδαγωγική, τα κείμενα που δίνονται προς διδασκαλία στους μαθητές θα πρέπει να είναι κείμενα που εμπίπτουν στα ενδιαφέροντα και συνδέονται με την ζωή τους. Με αυτόν τον τρόπο η μάθηση θα είναι αποτελεσματικότερη καθώς οι μαθητές θα συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία. Τέλος, η παιδαγωγική του γραμματισμού ορίζει πως η διδασκαλία της γλώσσας δεν θα πρέπει να βασίζεται πάνω σε δεδομένους γραμματικοσυντακτικούς κανόνες και να θεωρεί την γλώσσα ως ένα στατικό προϊόν αλλά ως ένα σημειωτικό σύστημα που η αποτελεσματική του χρήση προϋποθέτει προσαρμογή στις περιστάσεις επικοινωνίας.

2.3 Είδη γραμματισμού: αναδυόμενος γραμματισμός, σχολικός γραμματισμός, κοινωνικός γραμματισμός, λειτουργικός γραμματισμός, κριτικός γραμματισμός

Μέχρι και τα δυο τρίτα του εικοστού αιώνα, κυριαρχούσε η θεωρία της «αναγνωστικής ετοιμότητας» (reading readiness) των παιδιών. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία υπερείχε η άποψη πως υπάρχει μια συγκεκριμένη στιγμή κατά την οποία οι μαθητές είναι έτοιμοι να δεχτούν την διδασκαλία της ανάγνωσης και της γραφής.

Στον αντίποδα, βρίσκονται ψυχολόγοι και γλωσσολόγοι όπως ο Piaget, ο Vygotsky και ο Chomsky που υποστηρίζουν πως το παιδί οικοδομεί την γνώση. Σύμφωνα με τους υποστηρικτές της άποψης αυτής τα παιδιά ζουν σε εγγράμματο περιβάλλον και σχηματίζουν απόψεις για τη γραφή και την ανάγνωση, τι οποίες με τον κατάλληλο χειρισμό μπορούμε να τις εντοπίσουμε και να δομήσουμε πάνω σε αυτές τις νέες γνώσεις. Για παράδειγμα, όταν οι μαθητές έρχονται πρώτη φορά στο σχολείο, δεν αγνοούν την μορφή και τη λειτουργία της γραπτής γλώσσας καθώς την

έχουν «πάρει» μέσα από συσκευασίες τροφίμων, την τηλεόραση, τον υπολογιστή κτλ. Ως επακόλουθο των παραπάνω αλλαγών και εξελίξεων έφεραν στο φως μια νέα προοπτική τον «αναδυόμενο γραμματισμό», ο οποίος αντικατέστησε τη θεωρία της αναγνωστικής ετοιμότητας.

Με τον όρο «*αναδυόμενο γραμματισμό*», ορίζονται όλες οι στάσεις, γνώσεις και δεξιότητες που σχετίζονται με την αποκωδικοποίηση του γραπτού λόγου και την κατανόηση του μηνύματος του, καθώς και την παραγωγή κωδικοποιημένων μηνυμάτων κατά την προσχολική ηλικία, δηλαδή πριν ακόμη αρχίσει η συστηματική διδασκαλία της ανάγνωσης και της γραφής (Παπούλια & Τζελέπη 2001).

Σύμφωνα με την Μητσικοπούλου (2001), η ανάπτυξη κάποιου βαθμού γραμματισμού γίνεται με φυσικό τρόπο καθώς μαθαίνουμε την γλώσσα μας μέσα στο οικογενειακό και κοινωνικό μας περιβάλλον. Εκτός από αυτό όμως, κρίνεται απαραίτητη και θα ανάπτυξη κάποιων άλλων τύπων γραμματισμού μέσω της συστηματικής εκπαίδευσης. Αυτόν τον ρόλο καλείται να αναλάβει και να αναπτύξει το σχολείο. Έτσι λοιπόν, το σχολείο θέτει ως σκοπό του όχι μόνο να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν το επίπεδο και τα είδη γραμματισμού που απαιτεί η κοινωνία για το παρόν και το μέλλον τους αλλά και τα είδη γραμματισμού που θα τους είναι χρήσιμα για να πετύχουν στα μαθήματα τους που περιλαμβάνονται στο προγράμματα σπουδών του σχολείου, αναπτύσσοντας τον σχολικό γραμματισμό τους.

Ο σχολικός γραμματισμός έχει συνδεθεί με την διδασκαλία της ανάγνωσης και της γραφής καθώς και με την ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων όπως η καλλιέργεια της λογικής σκέψης, η κατανόηση γραμματικών κανόνων, η ικανότητα διαχείρισης αφηρημένων εννοιών και υπό θετικών ερωτήσεων και την ανάπτυξη επικοινωνιακών και άλλων διανοητικών δεξιοτήτων (Μητσικοπούλου 2001). Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός πως η μορφή του σχολικού γραμματισμού εξελίσσεται λόγω του γρήγορου ρυθμού ζωής και των αυξημένων κοινωνικών αναγκών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να εισάγονται στο σχολείο νέες μορφές γραμματισμού όπως του γραμματισμού στις νέες τεχνολογίες.

Έκτος, από τον σχολικό γραμματισμό οι μαθητές θα πρέπει να αναπτύξουν ακόμα ένα στοιχείο γραμματισμού, αυτό του κοινωνικού. Ο κοινωνικός γραμματισμός αναφέρεται σε όλες εκείνες τις ικανότητες που πρέπει να αναπτύξει το άτομο ώστε να ανταποκρίνεται στις πολλαπλές και συνεχώς επαναπροσδιοριζόμενες ανάγκες και απαιτήσεις της σημερινής κοινωνίας (Μαρωνίτη 2018).

Η Μητσοικοπούλου (2001) επισημαίνει πως ο γραμματισμός εμφανίζεται στην εκπαίδευση μέσα από δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη κατεύθυνση είναι γνωστή ως λειτουργικός γραμματισμός και αναφέρεται στις δεξιότητες που χρειάζονται τα άτομα για να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της κοινωνίας. Με άλλα λόγια στο πλαίσιο του λειτουργικού γραμματισμού δημιουργούνται εκπαιδευτικά προγράμματα που περιλαμβάνουν διάφορα είδη γραμματισμών όπως ο γλωσσικός, ο τεχνολογικός, ο κοινωνικός και ο περιβαλλοντικός γραμματισμός. Σε αυτή την κατεύθυνση ο γραμματισμός είναι μετρήσιμος και ποσοτικός.

Η δεύτερη κατεύθυνση είναι αυτή του κριτικού γραμματισμού ο οποίος στοχεύει στη ευαισθητοποίηση των πολιτών ως προς τις λειτουργίες των κυρίαρχων μορφών γραμματισμού. Ιδιαίτερα όμως η κατεύθυνση αυτή, στοχεύει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. Αυτό σημαίνει ότι ο κριτικός γραμματισμός θέτει ως στόχο του την ανάπτυξη των δεξιοτήτων των εκπαιδευμένων ώστε να διαγιγνώσκουν και να χειρίζονται τις άρρητες ιδεολογικές φορτίσεις που συχνά συνοδεύουν συγκεκριμένες γλωσσικές χρήσεις, όπως συμβαίνει με τις σεξιστικές ή τις ρατσιστικές γλωσσικές εκφορές.

3. Κριτικός Γραμματισμός

Η θεωρία του κριτικού γραμματισμού ως γλωσσοδιδασκτική θεωρία συνέβαλε στον επαναπροσδιορισμό της αντίληψης για την γλώσσα ως αντικείμενο διδασκαλίας (Οικονομάκου & Γρίβα 2013). Η έννοια του κριτικού γραμματισμού (critical literacy) ξεκίνησε να χρησιμοποιείται στην γλωσσική διδασκαλία με συστηματικό τρόπο στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Ωστόσο, οι θεωρητικές αυτές καταβολές επισημαίνονται από την κριτική παιδαγωγική του Freire κατά τη δεκαετία του 1960. Κύριοι εκφραστές της θεωρίας του κριτικού γραμματισμού ήταν οι γλωσσολόγοι μαθητές M.A.K Halliday (Χατζησαββίδης 2010), οι οποίοι υποστήριξαν πως τα γλωσσικά φαινόμενα συνδέονται άμεσα με τα κοινωνικά φαινόμενα.

Αρκετά συχνά ο κριτικός γραμματισμός χαρακτηρίζεται ως μία ομοιογενής προσέγγιση στην γλωσσική εκπαίδευση ωστόσο πρόκειται για ένα πλέγμα εκπαιδευτικών τάσεων και αρχών όπως της κριτικής γλωσσολογίας, της κριτικής ανάλυσης λόγου και των πολυγραμματισμών (Ντίνας & Πολατίδου, 2016). Έτσι, όπως υποστηρίζει και ο Κουτσογιάννης (2014) αντί να κάνουμε λόγο για κριτικό γραμματισμό, είναι καλύτερο να μιλάμε για κριτικούς γραμματισμούς.

Ο κριτικός γραμματισμός αποτελεί ένα «πλαίσιο αρχών γλωσσικής διδασκαλίας», μία «παιδαγωγική φιλοσοφία» κάτω από την οποία στεγάζονται διαφορετικές προσεγγίσεις με ορισμένες κοινές θεωρητικές θέσεις και παραδοχές (Στάμου κ.ά. 2016). Βασική παραδοχή του κριτικού γραμματισμού είναι πως η αποτελεσματική χρήση της γλώσσας δεν εξαρτάται μόνο από την κατάκτηση του γλωσσικού συστήματος, από την επεξεργασία δηλαδή αποκομμένων προτάσεων και ασκήσεων αλλά από την συνειδητοποίηση των παραμέτρων που καθορίζουν μια δεδομένη κατάσταση επικοινωνίας. Έτσι, βασικός στόχος του κριτικού γραμματισμού δεν είναι μόνο η καλλιέργεια της επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητών (να χρησιμοποιούν δηλαδή την γλώσσα με τον κατάλληλο τρόπο σε κάθε περίπτωση), όπως ορίζεται από το λειτουργικό γραμματισμό αλλά να αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη έναντι των χρήσεων και των λειτουργιών της (Οικονομάκου & Γρίβα 2013).

Έτσι, διευρύνθηκε η έννοια του γραμματισμού και το ενδιαφέρον μετατοπίστηκε από τον αυτόνομο (λειτουργικό) γραμματισμό στον ιδεολογικό (κριτικό). Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρει και ο Ντίνας (2015) στο αυτόνομο μοντέλο γραμματισμού, ο γραμματισμός θεωρείται μια κοινωνικά ουδέτερη τεχνική απόκτησης της γραφής και της ανάγνωσης, η οποία διδάσκεται στα σχολεία. Από την άλλη, επισημαίνει πως με το ιδεολογικό μοντέλο γραμματισμού άνοιξε ο δρόμος για τις κοινωνικοπολιτισμικές προσεγγίσεις στον γραμματισμό. Σύμφωνα με αυτές, υπάρχει αλληλεξάρτηση ανάμεσα στις κοινωνικές και στις ατομικές διαδικασίες κατά την κατασκευή της γνώσης και κατ' επέκταση θεωρούν τον γραμματισμό μια κοινωνική πρακτική.

Στην σύγχρονη βιβλιογραφία υπάρχουν πολλοί ορισμοί για τον κριτικό γραμματισμού ωστόσο, κατατίθεται ανακεφαλαιωτικά αυτός του Baynham (Ντίνας 2015).

➤ *«Ο κριτικός γραμματισμός δεν αποδέχεται ως φυσικούς τους κυρίαρχους θεσμούς και λόγους, αλλά τους θέτει σε αμφισβήτηση. Πράγματι, η έννοια της αμφισβήτησης είναι χρήσιμη για την κατανόηση της έννοιας της κριτικής (η οποία ασφαλώς δεν ταυτίζεται με την καθημερινή χρήση των λέξεων κριτικός/ κριτική «Βρίσκω το σφάλμα σε κάποιον ή σε κάτι»). Κριτική σημαίνει να ανακαλύπτουμε πώς λειτουργεί κάτι, να μην παίρνουμε τα πράγματα ως δεδομένα, αλλά να κοιτάμε κάτω από την επιφάνεια τους, και να θέτουμε ερωτήσεις του τύπου:*

- *Γιατί συμβαίνει αυτό;*
- *Ποιος είναι ο σκοπός του;*
- *Τα συμφέροντα ποιου υπηρετεί;*
- *Πώς λειτουργεί;*

- *Είναι απαραίτητο να λειτουργεί με αυτό το τρόπο ή θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά ή καλύτερα;»*

(Bayham 2012:12-13)

Η εκπαίδευση λοιπόν σύμφωνα με τις αρχές του κριτικού γραμματισμού θα πρέπει να δημιουργήσει μαθητές με κριτικό πνεύμα, οι οποίοι θα είναι σε θέση να κατανοούν τον κόσμο αλλά και να παρεμβαίνουν στην κοινωνία και να την διαμορφώνουν. Σύμφωνα με το Χατζησαββίδη (2010) η παιδαγωγική του γραμματισμού στηρίζεται στις εξής αρχές:

A) Απώτερος σκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας είναι η συνδιαμόρφωση των μαθητών σε κριτικά υποκείμενα.

B) Επίσης, δίνει έμφαση στην καλλιέργεια του τρόπου που η γλώσσα δομεί διάφορα κείμενα αλλά και στην ανάπτυξη των πρακτικών μέσω των οποίων διαπραγματευόμαστε τα κείμενα.

Γ) Ακόμη, στόχος της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού είναι να βοηθήσει όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας να συνεργαστούν με σκοπό την παραγωγή και την διαπραγμάτευση των νοημάτων που τους αφορούν.

Δ) Τέλος, στοχεύει στην διεύρυνση της δημιουργικότητας των μαθητών μέσω της εμπλοκής του σε ποικίλες κειμενικές πρακτικές.

Ο κριτικός γραμματισμός μπορεί να διακριθεί σε τέσσερις βασικές παραδόσεις: την παιδαγωγική, την γλωσσολογική, την κοινωνικοπολιτική και την εθνογραφική (Στάμου κ.ά. 2016:32). Η διάκριση αυτή έγινε με τρία κριτήρια. Το πρώτο είναι η νοηματοδότηση που κάνει κάθε λόγος στην έννοια του γραμματισμού. Το δεύτερο έγινε σύμφωνα με την θεώρηση της έννοιας κριτικής ικανότητας και το τελευταίο με βάση τους προτεινόμενους τρόπους διδασκαλίας (Τεντολούρης & Χατζησαββίδης 2014).

Η *παιδαγωγική παράδοση* του κριτικού γραμματισμού έχει συνδεθεί με την κριτική παιδαγωγική του Freire, των Giroux και του Mc Laren. Στο πλαίσιο αυτό ο κριτικός γραμματισμός προσεγγίζεται ως μέσο κοινωνικής αφύπνισης, χειραφέτησης και ενδυνάμωσης και εν τελεί ως πολιτική πράξη με στόχο το μετασχηματισμό της κοινωνίας μέσω της εκπαίδευσης. Κύριοι στόχοι αυτής παράδοσης είναι ενεργητική μάθηση, η κριτική σκέψη και ο στοχασμός.

Η *γλωσσολογική παράδοση* αξιοποιεί θεωρίες της Κριτικής Γλωσσολογίας (Fowler, Hodge, Kress & Trew) και της Συστημικής Γραμματικής του Halliday. Η παράδοση αυτή προσπαθεί να αποκαλύψει το ρόλο της γλώσσας στην κατασκευή του κοινωνικού νοήματος και τη δόμηση των σχέσεων εξουσίας. Εδώ, ο κριτικός γραμματισμός προσεγγίζεται ως διερεύνηση και κατανόηση των λανθανουσών και ιδεολογικών φορτίσεων που συνοδεύουν συγκεκριμένες εκφορές του λόγου. Επίσης, εστιάζει στην κριτική ανάλυση και αποδόμηση των γλωσσικών μηχανισμών που υιοθετούνται σε συγκεκριμένα κείμενα στα οποία εκτίθεται οι μαθητές. Στην γλωσσολογική

παράδοση εκτός από τους *πολυγραμματισμούς* και την διδασκαλία βάσει των κειμενικών ειδών, εντάσσεται και η προσέγγιση της *κριτικής γλωσσικής επίγνωσης* (critical language awareness).

Η *κοινωνικοπολιτική παράδοση* έχει συνδεθεί με τον Luke και τον Freeboby στην Αυστραλία, οι οποίοι δημιούργησαν ένα διδακτικό σχήμα κριτικής ανάγνωσης, το επονομαζόμενο Μοντέλο των Τεσσάρων Πόρων (Four Resources Model) (Κουτσογιάννης 2013). Η παράδοση αυτή δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον λόγο των ΜΜΕ καθώς θεωρεί τα κείμενα ως μέσα κατασκευής της κοινωνικής πραγματικότητας. Παρ' όλα αυτά, δεν επικεντρώνεται στους γλωσσικούς μηχανισμούς με τους οποίους κατασκευάζονται τα κοινωνικά νοήματα των κείμενων.

Τέλος, η *εθνογραφική παράδοση* των κριτικών γραμματισμών η οποία εντάσσεται στην εθνογραφική προσέγγιση των Σπουδών Γραμματισμού, με καταβολές στην εθνογραφία της επικοινωνίας του Hymes, βλέπει τον γραμματισμό ως τοποθετημένη κοινωνική πρακτική. Βασικός στόχος αυτής της παράδοσης είναι η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο διαφορετικές προσεγγίσεις γραμματισμού συνδέονται με κοινωνικές πρακτικές καθώς και πώς τα μέλη μιας κοινότητας κατασκευάζουν και νοηματοδοτούν την πραγματικότητα μέσα από τις πρακτικές γραμματισμού. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις πρακτικές γραμματισμού που συμμετέχουν οι μαθητές εκτός σχολείου. Στο πλαίσιο αυτό, οι μαθητές καλούνται να αναλάβουν τον ρόλο των εθνογράφων των γλωσσικών τους κοινοτήτων, συλλέγοντας κείμενα και παρατηρώντας τους τρόπους με τους οποίους παράγεται και προσλαμβάνεται ο λόγος στο κοινωνικό περιβάλλον.

Κοινό σημείο των παραπάνω παραδόσεων είναι πως εμπεριέχουν την πρακτική της γλωσσικής διδασκαλίας. Ωστόσο, η καθεμία από αυτές τις παραδόσεις προσεγγίζει με διαφορετικό τρόπο τον κριτικό γραμματισμό, με διαφορετική ιδεολογία και διαμορφώνει διαφορετικές συμπεριφορές και πρακτικές. Εντούτοις, δεν χρειάζεται να τις δούμε ως αντικρουόμενες εκδοχές και αλληλοαποκλειόμενες αλλά μπορούμε να τις αντιμετωπίσουμε ως αλληλοσυμπληρωματικές όψεις του κριτικού γραμματισμού. Αφού η κάθε παράδοση μπορεί να φωτίσει διαφορετικές πτυχές αυτής της πολυδιάστατης πρακτικής. Κατά συνέπεια, αφενός η παιδαγωγική παράδοση μπορεί να θέσει το ευρύτερο περιβάλλον μάθησης πάνω στο οποίο μπορούν να υλοποιηθούν προγράμματα κριτικού γραμματισμού. Αφετέρου, η εθνογραφική παράδοση μπορεί να προσδιορίζει τις προϋποθέσεις παρατήρησης και συλλογής κειμενικών πόρων. Ενώ, η κοινωνικοπολιτική και η γλωσσολογική παράδοση μπορούν να συμβάλλουν στους τρόπους προσέγγισης και κριτικής ανάλυσης των κειμένων, στη συζήτηση και επεξεργασία τους στην τάξη. Κατά τον Τεντολούρη και Χατζησαββίδη (2014) καμία παράδοση δεν μπορεί να λειτουργήσει αυτόνομα στη διδακτική πράξη, αφού είναι απαραίτητος ο συνδυασμός των

παραδόσεων μέσα από μία αναστοχαστική διαδικασία των εκπαιδευτικών κατ' αναλογία των εκάστοτε εκπαιδευτικών συνθηκών.

Τέλος, ο Κουτσογιάννης (2014) υποστηρίζει πως αντί να κάνουμε λόγο για κριτικό γραμματισμό είναι προτιμότερο να μιλάμε για κριτικούς γραμματισμούς. Επίσης, επισημαίνει πως το κάθε εκπαιδευτικό σύστημα, αν θέλει να χρησιμοποιήσει γόνιμα τη διεθνή εμπειρία των κριτικών γραμματισμών, θα πρέπει να δημιουργήσει συνειδητά την δική του εκδοχή για το τι ακριβώς κατανοεί με τον όρο κριτικό γραμματισμό και ποιο ακριβώς είναι το περιεχόμενο που δίνει και γιατί το δίνει.

4. Πολυγραμματισμοί

Οι δραματικές αλλαγές που συνέβησαν στα τέλη της δεκαετίας του 1990 στις χώρες του δυτικού κόσμου δημιούργησαν ένα περιβάλλον το οποίο συνεχώς απαιτούσε την απόκτηση δεξιοτήτων που ήταν απαραίτητες για την κατανόηση του. Ως επακόλουθο, οι αλλαγές αυτές είχαν επίπτωση στην εκπαίδευση.

Στο πλαίσιο αυτής της νέας πραγματικότητας η παιδαγωγική του γραμματισμού δεν επαρκούσε, έπρεπε να συμπληρωθεί, ώστε να δοθεί ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο θα ήταν δυνατή η προσέγγιση του νέου περιβάλλοντος και κυρίως οι διαφορετικοί λόγοι μέσω των οποίων εκφράζεται (Χατζησαββίδης 2007).

Ένα βήμα λοιπόν πέρα από την έννοια του γραμματισμού βρίσκεται η έννοια των πολυγραμματισμών (multiliteracies). Η τελευταία υποδηλώνει την ποικιλία μορφών κειμένου που έχουν σχέση με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και των πολυμέσων αλλά και την ποικιλία μορφών κειμένου που παράγονται μέσα σε μια πολύγλωσση και πολυπολιτισμική κοινωνία.

Ο όρος «Πολυγραμματισμοί» δημιουργήθηκε από μία ομάδα δέκα επιστημόνων που συναντήθηκαν στην πόλη του Νέου Λονδίνου του New Hampshire της Αυστραλίας το Σεπτέμβριο του 1994 για να συζητήσουν το μέλλον της διδασκαλίας του γραμματισμού. Η ομάδα αυτή ονομάστηκε New London Group και το 1996 δημοσίευσε το πρώτο της κείμενο.

Με τον νέο όρο αυτό, σχημάτισαν δύο επιχειρήματα για τη νέα πολιτισμική και κοινωνική πραγματικότητα. Το πρώτο επιχειρήμα αφορούσε την αύξουσα σημασία της πολιτισμικής και γλωσσικής πολυμορφίας και το δεύτερο αφορούσε την επίδραση των νέων τεχνολογιών. Το

παρακάτω απόσπασμα συνοψίζει εύστοχα το συμπέρασμα όλων των συζητήσεων: «Οι διαφορές γλώσσας, λόγου και επιπέδων λόγου είναι δείκτες των διαφορών των κόσμων ζωής. Καθώς οι κόσμοι ζωής αποκλίνουν όλο και περισσότερο και τα όρια τους γίνονται όλο και πιο θολά, κεντρική πραγματικότητα της γλώσσας γίνεται η πολλαπλότητα των νοημάτων και η διαρκής τους διάτμηση. Όπως ακριβώς υπάρχουν πολλαπλά στρώματα στην ταυτότητα του καθενός, έτσι υπάρχουν και πολλαπλοί λόγοι περί αναγνώρισης που πρέπει να γίνουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Πρέπει να διαθέτουμε ικανότητα στη διαπραγμάτευση αυτών των πολλών κόσμων ζωής- πολλών κόσμων ζωής μέσα στους οποίους κατοικεί ο καθένας μας και τους συναντούμε στη καθημερινότητα μας» (M. Kalatzis & B. Cope 1999: 686). Με άλλα λόγια οι Πολυγραμματισμοί στοχεύουν στην κοινωνική ενδυνάμωση των μαθητών μέσω της ανάπτυξης δεξιοτήτων σχετικών με την επεξεργασία ποικίλων κειμενικών ειδών, συγκροτημένων (συνδυαστικά) από ένα ευρύ φάσμα μέσων (οπτικών, ακουστικών, νευμάτων, ηλεκτρονικών) αλλά και πολιτισμικών πηγών και γλωσσικών κωδίκων στο πλαίσιο μια πολύγλωσσης και πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Σύμφωνα με τον Χατζησαββίδη, οι θεωρητικοί των πολυγραμματισμών εισάγουν έναν βασικό όρο το «Σχέδιο (design)». Ο όρος αυτός έρχεται να αντικαταστήσει τους όρους «γράψιμο» ή «παραγωγή λόγου». Αναφέρεται όχι μόνο στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό ενός κειμένου αλλά και στην αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων για τη δόμηση και τη δημιουργία του. Με άλλα λόγια πρόκειται για μία δυναμική διαδικασία που περιλαμβάνει αναζήτηση πηγών, επιλογή, συνδυασμό και σύνθεση. Έτσι, η έννοια του Σχεδίου περιλαμβάνει τρεις όψεις: η πρώτη όψη το σχεδιασμένο (designed), η δεύτερη το σχεδιασμό (designing) και η τελευταία το ανασχεδιασμένο (theredesigned). Η πρώτη όψη (το σχεδιασμένο) αναφέρεται στο σύνολο των προσδιορισμένων κοινωνικοπολιτισμικά διαθέσιμων πόρων, οι οποίοι παράγουν νόημα. Η δεύτερη, ο σχεδιασμός αναφέρεται στη δημιουργική διαδικασία μετασχηματισμού των διαθέσιμων πηγών, ώστε να ανταποκρίνονται σε κάποιο επικοινωνιακό γεγονός. Η τελευταία όψη, το ανασχεδιασμένο αναφέρεται στο αποτέλεσμα του σχεδιασμού ως προϊόν ιστορικών και πολιτισμικών προτύπων.

Η εφαρμογή της έννοιας του Σχεδίου στη διδασκαλία της γλώσσας εξασφαλίζει από την μία την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευμένων και από την άλλη την ενασχόληση και εσωτερίκευση ποικιλίας γλωσσικών μορφών και νοημάτων. Και τα δύο στοιχεία βγάζουν τη γλωσσική διδασκαλία από τη μονόδρομη διδασκαλία πρότυπων γλωσσικών μορφών και τυποποιημένων νοημάτων. Ειδικότερα, σύμφωνα με τους Kalantzis & Cope (2001) η γλωσσική διδασκαλία στο πλαίσιο του πολυγραμματισμού περιλαμβάνει τους ακόλουθους τέσσερις τομείς:

- ✚ Η τοποθετημένη πρακτική αφορά την προσπάθεια αξιοποίησης της εμπειρίας των μαθητών μέσω κείμενων με τα οποία ήρθαν σε επαφή στην καθημερινή ζωή τους και στον ευρύτερο κοινωνικό τους χώρο. Εννοείται πως η επαφή αυτή αξιοποιείται στη διδασκαλία για μαθησιακούς σκοπούς.
- ✚ Η Ανοιχτή διδασκαλία αφορά τη συστηματική κατανόηση των στοιχείων με τα οποία έρχονται σε επαφή οι μαθητές. Σαφέστατα, αφορά την εξήγηση από μέρους του διδάσκοντα και τη συνειδητοποίηση από μέρους του μαθητή της λειτουργίας κάποιων ή όλων των στοιχείων που συμμετέχουν σε ένα λόγο από αυτούς που έρχονται οι μαθητές σε επαφή κατά την Τοποθετημένη Πρακτική.
- ✚ Η Κριτική πλαισίωση αφορά την ερμηνεία και την κριτική θεώρηση που κάνουν οι μαθητές σε σχέση με το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο ανήκει ο λόγος και με το οποίο έρχονται σε επαφή οι μαθητές. Στη φάση αυτή γίνονται συσχετισμοί, συγκρίσεις, δίνονται χρήσιμα στοιχεία για την κριτική θεώρηση κτλ.
- ✚ Η Μετασχηματισμένη πρακτική αφορά τη μεταφορά του λόγου και των πρακτικών παραγωγής του νοήματος σε άλλα κοινωνικά, επικοινωνιακά και πολιτισμικά πλαίσια. Πρόκειται για μια κοινή προσπάθεια των εκπαιδευόμενων και των εκπαιδευτών για να εφαρμόσουν όσα αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας.

Ανακεφαλαιώνοντας, η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών αποτελεί μια πολύμορφη και πολυτροπική διαδικασία. Προτείνει διδακτικές πρακτικές που αποσκοπούν στον εκπαιδευτικό πλουραλισμό, στη διεύρυνση των οριζόντων των μαθητών, στην καλλιέργεια αξιοποίησης όλων των πηγών νοήματος, ώστε να είναι ικανοί να ενώνονται με άλλους κόσμους ζωής. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι πως η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών δεν αντικρούει καμία από τις διδακτικές πρακτικές της παιδαγωγικής του γραμματισμού ωστόσο επιχειρεί να τις συμπληρώσει και να εμβυθίσει τους μαθητές σε καθημερινές πρακτικές παραγωγή νοήματος χρησιμοποιώντας διάφορα μέσα και μεθόδους.

Τέλος, το πλαίσιο των πολυγραμματισμών διατηρεί τις αρχές της παιδαγωγικής του γραμματισμού και παράλληλα υιοθετεί και άλλες αρχές συμπληρωματικές πάνω στις οποίες υλοποιείται η εν λόγω παιδαγωγική.

Οι αρχές αυτές είναι οι εξής:

- i) Προσέγγιση των κειμένων ως πολυεπίπεδων, πολυτροπικών και πολυσήμων σημειωτικών προϊόντων.
- ii) Στόχος της διδασκαλίας είναι η απόκτηση δεξιοτήτων που θα επιτρέψουν τους μαθητές να ανταπεξέλθουν στη μελλοντική τους ζωή με τρόπο ενεργό και συνειδητό.

iii) Δίνεται έμφαση στην εμπύθιση των μαθητών στη κοινωνική τους εμπειρία και στη βάση κατασκευής του νοήματος (Χατζησαββίδης 2010).

5. Κριτική γλωσσική επίγνωση

Σύμφωνα με την Μπουτουλούση (2001) ως γλωσσική επίγνωση ορίζεται η προσέγγιση που αναπτύχθηκε στην Αγγλία (ανεπίσημα από το 1970 και επίσημα τη δεκαετία του 1980) στο πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας. Με βάση την παραπάνω προσέγγιση τα παιδιά θα πρέπει να μαθαίνουν στο σχολείο πώς να προσλαμβάνουν και να χρησιμοποιούν τη γλώσσα με ευαισθησία και συνειδητότητα. Γι' αυτό το σκοπό προτείνεται η διεξοδική και συνειδητή ενασχόλησή των παιδιών με τη γλώσσα (πρώτη, δεύτερη ή ξένη) ως σύστημα και μέσο επικοινωνίας και ως εργαλείο σκέψης και διαχείρισης των κοινωνικών σχέσεων.

Ωστόσο, σημαντική επίδραση δέχτηκε η γλωσσική επίγνωση από το Βραζιλιάνο κοινωνιολόγο Paulo Freire (1972). Αυτός θεώρησε πως η γλωσσική επίγνωση θα πρέπει να έχει και μία κριτική συνειδητοποίηση ώστε οι άνθρωποι να αντιλαμβάνονται τις κρυφές σημασίες, τις σιωπηλές υποθέσεις και τις ρητορικές παγίδες του λόγου των δημιουργών των κειμένων μαζικής κουλτούρας. Από την άλλη, ο Fairclough και η ομάδα του « Γλώσσα και Εξουσία» του Πανεπιστημίου του Lancaster έκαναν λόγο για την κριτική γλωσσική επίγνωση (critical language awareness). Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να συνδέουν τα γλωσσικά φαινόμενα με τα κοινωνικά. Αυτό σημαίνει πως κύριος στόχος της παραπάνω προσέγγισης είναι να χρησιμοποιούν οι μαθητές το λόγο της χειραφέτησης, ένα λόγο δηλαδή που αντιμετωπίζει τους συμμετέχοντες στην επικοινωνία ισότιμα και συμβάλλει στην απελευθέρωση τους από την εξουσία των κυρίαρχων λόγων (Μπουτουλούση 2001).

Η κριτική γλωσσική επίγνωση (critical language awareness) εντάσσεται στην γλωσσολογική παράδοση των κριτικών γραμματισμών. Αφετηρία αυτής της προσέγγισης είναι οι εμπειρίες πολιτισμικών, κοινωνικών και γλωσσικών διαφοροποιήσεων και ανισοτήτων που έχουν βιώσει μαθητές και οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν διδακτικά στο σχολικό πλαίσιο. Τέτοιες εμπειρίες μπορεί να είναι για παράδειγμα ο στιγματισμός κάποιου, εξαιτίας της χρήσης διαλεκτικών στοιχείων.

Συμπληρωματικά, η προσέγγιση αυτή χρησιμοποιεί κείμενα μαζικής κουλτούρας βασισμένα σε φαινόμενα γλωσσολογικής ποικιλότητας. Αυτό συμβαίνει καθώς, όπως έχει

επισημανθεί τα κείμενα αυτά δεν αντικατοπτρίζουν την κοινωνιογλωσσική πραγματικότητα αλλά την ανασκευάζουν.

Κατ' επέκταση, υιοθετώντας τέτοιες πρακτικές προσεγγίσεις στην γλωσσική διδασκαλία εστιάζουμε στις σχέσεις εξουσίας και στις ιδεολογικές διεργασίες τις οποίες εμπλέκεται η εκμάθηση αλλά και η χρήση της γλώσσας. Έτσι, βασικός σκοπός της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης είναι η προώθηση της κριτικής σκέψης των μαθητών μέσω της ανακάλυψης των λανθανουσών και φυσικοποιημένων ιδεολογικών φορτίσεων που συνοδεύουν συγκεκριμένες εκφορές της γλώσσας (Στάμου 2012). Ειδικότερα, συντείνει αφενός στη συνειδητοποίηση και αφετέρου στην ενδυνάμωση και χειραφέτηση των μαθητών από κυρίαρχα νοήματα του σχολείου και των κειμένων μαζικής κουλτούρας.

6. Μαζική κουλτούρα

6.1. Οριοθέτηση της μαζικής κουλτούρας

Από τα ερευνητικά δεδομένα τόσο σε ελληνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο προκύπτει η ανάγκη για μελέτη της γλωσσικής ποικιλότητας χρησιμοποιώντας κείμενα μαζικής κουλτούρας (διαφημίσεις, τηλεοπτικές σειρές, κινηματογραφικές ταινίες). Αυτό συνέβη καθώς οι επικοινωνιακές προσεγγίσεις στη γλωσσική διδασκαλία επισήμαναν πως πρέπει να αναθεωρηθεί η εκπαιδευτική πράξη και να ενσωματώσει στοιχεία από την κοινωνική ζωή των μαθητών. Η αναθεώρηση αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα να γεφυρωθεί το χάσμα ανάμεσα στον καθημερινό άτυπο λόγο των μαθητών και στον εκπαιδευτικό, τυπικό λόγο της σχολικής τάξης.

Διεθνή σχολικά προγράμματα έχουν εισάγει στην διδασκαλία τους κείμενα μαζικής κουλτούρας θεωρώντας πως με την αξιοποίηση τέτοιων κειμένων θα βοηθήσουν τους μαθητές τους να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, να καλλιεργήσουν τη δημιουργικότητα τους καθώς και να κατανοήσουν καλύτερα αφηρημένες επιστημονικές έρευνες (Αρχάκης 2015). Ένα ακόμη όφελος, της αξιοποίησης της μαζικής κουλτούρας στα σχολικά προγράμματα είναι πως μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για την γεφύρωση του «εντός» και του «εκτός» σχολείου κυρίως για μαθητές/τριες των μη προνομιούχων κοινωνικά στρωμάτων. Σχετική έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος 'Θαλής', έδειξε πως οικογένειες ανωτέρων κοινωνικά στρωμάτων έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση σε γραμματισμούς που είναι κοντά στις σχολικές εμπειρίες των παιδιών τους (ανάγνωση βιβλίων, χρήση υπολογιστών) σε σύγκριση με οικογένειες που προέρχονται από μη προνομιούχα

κοινωνικά και οικονομικά περιβάλλοντα (Στάμου κ.ά. 2014). Αυτό σημαίνει ότι οικογένειες χαμηλότερου κοινωνικο-οικονομικού και μορφωτικού προφίλ εκθέτουν τα παιδιά τους σε τηλεοπτικά προγράμματα και βιντεοπαιχνίδια, απομακρύνοντας τα από τις σχολικές τους εμπειρίες.

Από τα παραπάνω, γίνεται επομένως εύκολα αντιληπτό πως η οικογένεια διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην σχολική επιτυχία ή αποτυχία των μαθητών. Το φαινόμενο αυτό συνδέεται άμεσα με τις μορφές γλωσσικού κώδικα που έχει επισημάνει ο Bernstein (1971). Ο τελευταίος υποστήριξε πως οι μαθητές από μη προνομιούχα στρώματα διαθέτουν ένα περιορισμένο γλωσσικό κώδικα σε αντίθεση με τους μαθητές που έρχονται από προνομιούχα περιβάλλοντα και διαθέτουν έναν επεξεργασμένο κώδικα. Συνεπώς, τόσο ο γλωσσικός κώδικας όσο και η πρωτογενή κοινωνικοποίηση που δέχονται τα παιδιά επηρεάζει το γραμματισμού τους. Όπως προκύπτει από τα παραπάνω δεδομένα, η χρήση της μαζικής κουλτούρας μπορεί να γεφυρώσει την κοινωνική ανισότητα που υπάρχει στην εκπαίδευση.

6.2. Μαζική κουλτούρα και προσεγγίσεις για την σχολική αναπλαισίωση.

Αναμφίβολα, τα κείμενα μαζικής κουλτούρας ενισχύουν έμμεσα ή άμεσα την επιβολή κυρίαρχων αξιών και ιδεολογιών καθώς και την συγκρότηση των ατόμων και των ταυτοτήτων τους. (Στάμου κ.ά. 2016). Γι' αυτό τον λόγο έχουν προταθεί διάφορες τυπολογίες με σκοπό να χρησιμοποιηθούν εκπαιδευτικά .

Σύμφωνα με την Marsh (2008), μπορούν να διακριθούν σε τέσσερα μοντέλα ανάλογα την σχέση τους ανάμεσα στο σχολικό γραμματισμό και στους εξωσχολικούς γραμματισμούς των μαθητών/τριών .

Το πρώτο μοντέλο γνωστό ως «*εργαλειακό μοντέλο (instrumental model)*» λαμβάνει υπόψη του τα ενδιαφέροντα των μαθητών, για την μαζική κουλτούρα με στόχο να τους προσελκύσει στον σχολικό γραμματισμό (γλώσσα, μαθηματικά, φυσικές επιστήμες).

Το δεύτερο μοντέλο, το «*κριτικό (critical model)*», προσπαθεί να αξιολογήσει την μαζική κουλτούρα για να γεφυρώσει τα καθημερινά βιώματα των μαθητών με την σχολική γνώση. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύονται οι μαθητές/τριες από μη προνομιούχες οικογένειες, οι οποίες δεν είναι εξοικειωμένοι/ες με το σχολικό γραμματισμό.

Το τρίτο, το «*μοντέλο του πολιτιστικού κεφαλαίου (cultural capital model)*» συνδυάζει τα δύο προηγούμενα μοντέλα αξιοποιώντας την μαζική κουλτούρα σε μία προσπάθεια ενσωμάτωσης των

μη προνομιούχων μαθητών αφενός στο σχολικό γραμματισμό και αφετέρου στην κατανόηση αφηρημένων κοινωνικών εννοιών και στην σύνδεση της καθημερινής με την σχολική γνώση.

Το τελευταίο μοντέλο, είναι το μοντέλο του «*τρίτου χώρου*»(*third space model*)). Σε αυτό το μοντέλο τονίζονται οι μίξεις λόγων που προκύπτουν από τη σύζευξη του σχολικού και εξωσχολικού γραμματισμού των παιδιών. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τη συνάντηση του γνωσιακού σεναρίου των εκπαιδευτικών (δηλαδή γνώση για το σχολικό πρόγραμμα) και το γνωσιακό σενάριο των μαθητών (δηλαδή την γνώση για την μαζική, παράγοντας υβριδικά κείμενα και αναμορφώνοντας τις παραδοσιακές εγγράμματες ταυτότητες και σχέσεις εξουσίας στο σχολείο (Στάμου κ.ά. 2016).

Συνεπώς, η μαζική κουλτούρα μπορεί να αποτελέσει το σημείο διεπαφής του ενδοσχολικού λόγου των παιδιών με τον εξωσχολικό αποτελώντας το σημείο τομής ανάμεσα στο σενάριο του εκπαιδευτικού και στο σενάριο του μαθητή (Στάμου 2012). Πολλά σχολικά προγράμματα έχουν ξεκινήσει να εισάγουν ως αντικείμενο διδασκαλίας τους κείμενα μαζικής κουλτούρας (Στάμου κ.ά.2016). Σχετικές έρευνες δείχνουν πως τα κείμενα μαζικής κουλτούρας ευνοούν την γλωσσική ετερογένεια. Αυτό συμβαίνει γιατί τα κείμενα μαζικής κουλτούρας αναπαριστούν την γλωσσική ποικιλότητα από συγκεκριμένη οπτική γωνία αντανακλώντας συγκεκριμένες ιδεολογίες για τη γλώσσα και την κοινωνική πραγματικότητα. Με άλλα λόγια, τα κείμενα μαζικής κουλτούρας υπαγορεύουν εντέχνως σε διαδικασίες επιλογής και μετασχηματισμού τις γλωσσικές ποικιλίες με σκοπό να αναπαράγουν κυρίαρχες γλωσσικές ιδεολογίες της πρότυπης ποικιλίας και της μονογλωσσίας. Έτσι, η μαζική κουλτούρα δεν αντικαθρεφτίζει την καθημερινή επικοινωνία, αλλά την παρουσιάζει μέσα από τον διαθλαστικό φακό της ιδεολογίας (Στάμου 2012).

Η μαζική κουλτούρα διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στην σημερινή Μετανεωτερική εποχή. Τα κείμενα μαζικής κουλτούρας προσπαθούν να κατασκευάσουν μία γλωσσική «Βαβέλ» της γλωσσικής ποικιλίας με σκοπό την αρνητική αξιολόγηση των αναπαριστώμενων γλωσσικών κωδίκων. Υπάρχουν δύο κατηγορίες για τη χρήση της γλωσσικής ποικιλίας στα κείμενα μαζικής κουλτούρας. Η πρώτη κατηγορία είναι η «πρωτογενής», όπου οι γλωσσικές ποικιλίες χρησιμοποιούνται από πραγματικές κοινωνικές ομάδες (τηλεπαιχνίδια, εκπομπές, ριάλιτι). Η δεύτερη κατηγορία είναι η «δευτερογενής», όπου οι γλωσσικές ποικιλίες γίνονται αντικείμενο αναπαράστασης ή προϊόντα εμπορικής εκμετάλλευσης (διαφημίσεις, τηλεοπτικές σειρές κ.α.).

Επιλογικά, μπορούμε να επισημάνουμε την ανάγκη για εισαγωγή κειμένων μαζικής κουλτούρας στη γλωσσική διδασκαλία. Υιοθετώντας λοιπόν μία κριτική προσέγγιση στη διδασκαλία κειμένων μαζικής κουλτούρας στοχεύουμε στη ανάπτυξη ενός κριτικού βλέμματος

από τους μαθητές απέναντι προς στις αναπαραστάσεις της κοινωνιογλωσσικής πραγματικότητας που δημιουργούνται στα κείμενα αυτά, με σκοπό όχι μόνο να αποκτήσουν οι μαθητές επίγνωση των γλωσσικών κωδικών αλλά και των γλωσσικών ιδεολογιών που αναπαράγονται σε αυτές τις αναπαραστάσεις.

Βασικοί στόχοι της ένταξης τη μαζικής κουλτούρα στην διδασκαλία είναι οι εξής:

- ✚ Να βοηθήσει τα παιδιά να συμμετέχουν ενεργά στο μάθημα
- ✚ Να καλλιεργήσουν τη δημιουργικότητά τους.
- ✚ Να κατανοήσουν ευκολότερα αφηρημένες έννοιες επιστημονικές.
- ✚ Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα γλωσσικής ετερογένειας.
- ✚ Να προωθηθεί η κριτική τους σκέψη.
- ✚ Να ανακαλύψουν λανθάνουσες και φυσικοποιημένες ιδεολογικές φορτίσεις που υπάρχουν σε εκφορές του λόγου της μαζικής κουλτούρας.
- ✚ Να κατανοήσουν τις πρακτικές επιλογής και μετασχηματισμού που χρησιμοποιούν για να περάσουν συγκεκριμένες ιδεολογίες.
- ✚ Να διευρύνουν την ιδεολογική λειτουργία των αναπαραστάσεων της γλωσσικής ποικιλίας, οι οποίες συνδιαμορφώνουν την κοινωνιογλωσσική πραγματικότητα.

6.3. Προσεγγίσεις για την μαζική κουλτούρα

Στη διεθνή βιβλιογραφία έχουν προταθεί και άλλες προσεγγίσεις για την σχολική αναπλαισίωση της μαζικής κουλτούρας. Μία από αυτές είναι η τυπολογία που προτείνουν οι Alvermann, HongXu και Garpenter (2003). Οι οποίες διακρίνονται σε τέσσερις διαφορετικές πρακτικές χρήσης της μαζικής κουλτούρας στην τάξη, ανάλογα με τη θέση που υιοθετείται πάνω στα κείμενα μαζικής κουλτούρας.

Η πρώτη προσέγγιση εστιάζει στις αρνητικές συνέπειες που έχει στους μαθητές η έκθεσή τους στην μαζική κουλτούρα. Ειδικότερα, αναφέρεται στη επιρροή που έχει η μαζική κουλτούρα στη ζωή των μαθητών, όπως στην ώθηση των μαθητών σε πράξεις βίας, στην κατανάλωση αλκοόλ και στο κάπνισμα. Έτσι, για το λόγο αυτό δημιουργούνται εκπαιδευτικά προγράμματα με θέμα “κλείσε την τηλεόραση” για να αποτελέσουν παράδειγμα προς αποφυγή για τους μαθητές. Η Luke (1977) μία αυστραλιανή εκπαιδευτικός με εμπειρία στον ερευνητικό και εκπαιδευτικό κριτικό γραμματισμού στα μέσα μαζικής ενημέρωσης εκφράζει τον προβληματισμό της σχετικά με αυτή την διαχείριση της μαζικής κουλτούρας. Ειδικότερα, η Luke υποστηρίζει πως προγράμματα όπως ‘κλείσε την τηλεόραση’ όπου οι μαθητές καλούνται να έχουν κλειστή την τηλεόραση για μία εβδομάδα και να καταγράψουν τα οφέλη αυτής της πρωτοβουλίας δεν έχει νόημα καθώς οι μαθητές θα επιστρέψουν να παρακολουθήσουν τον όγκο των τηλεοπτικών προγραμμάτων που έχασαν. Συμπληρωματικά, η προσέγγιση αυτή θέλει να ωθήσει τους μαθητές προς την λεγόμενη υψηλή κουλτούρα (high culture) δηλαδή προς πολιτισμικά προϊόντα θεωρούμενης υψηλότερης αισθητικής αλλά και πνευματικής αξίας όπως είναι το θέατρο και η λογοτεχνία.

Η δεύτερη προσέγγιση θέτει ως κύριο σκοπό του ενδιαφέροντος της την ανάπτυξη μιας επικριτικής στάσης προς τα μέσα μαζικής κουλτούρας. Ας σημειωθεί, πως και αυτή η προσέγγιση είναι αρνητική ωστόσο προωθεί την συστηματική ενασχόληση και ανάλυση κειμένων μαζικής κουλτούρας με στόχο να αποδομήσει τις κυρίαρχες ιδεολογίες και τα κοινωνικά νοήματα που προβάλλονται σε αυτό. Εδώ αντανακλώνται ιδέες από παραδόσεις του κριτικού γραμματισμού.

Στην τρίτη προσέγγιση, οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να μην επικρίνουν στους μαθητές τους τα κείμενα μαζικής κουλτούρας στα οποία οι ίδιοι βρίσκουν ευχαρίστηση. Αυτή η προσέγγιση, αναγνωρίζει το δικαίωμα που έχει ο καθένας στη δική του ευχαρίστηση. Με αυτό τον τρόπο απενοχοποιείται η χρήση της μαζικής κουλτούρας στο σχολείο. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή έχει αρνητικές επιπτώσεις στους μαθητές αφού θέτει στο κέντρο του ενδιαφέροντος της,

μόνο τις επιθυμίες των μαθητών, αδιαφορώντας για τις δυνατότητες που παρέχουν τα κείμενα αυτά για ανάπτυξη της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης (Μαρωνίτη 2017).

Η τελευταία προσέγγιση, επιδιώκει να συγκεράσει την δεύτερη και την τρίτη προσέγγιση προσπαθώντας να αναπτύξει την αναστοχαστική ικανότητα των μαθητών/τριών προς τα κείμενα μαζικής κουλτούρας. Αυτή η αναστοχαστική προσέγγιση βοηθάει τους μαθητές να γίνουν κριτικοί αναγνώστες και τους επιτρέπει να απολαύσουν τα κείμενα αυτά σε ένα κριτικό πλαίσιο. Σύμφωνα με τον Buckingham (2004) η προσέγγιση αυτή ενσωματώνεται στη λογική της πολιτισμικής κατανόησης (cultural understanding) της μαζικής κουλτούρας και εστιάζει στη συστηματική ανάλυση των μιντιακών αναπαραστάσεων και στην κοινωνιολογική θεώρηση της βιομηχανίας των ΜΜΕ και του ακροατηρίου τους. Αυτό σημαίνει πως συνδυάζεται η κριτική ανάλυση με τη θεωρία της αισθητικής απόλαυσης που προσφέρει το κείμενο.

Σύμφωνα με τα παραπάνω δεδομένα, ο Buckingham τοποθετεί τις δύο προηγούμενες προσεγγίσεις σε ένα μοντέλο εκπαίδευσης των ΜΜΕ (media education) που είναι γνωστό ως «μοντέλο του Εμβολιασμού (inoculation model)». Κατ' αυτό το μοντέλο το σχολείο προβάλλει μια ασπίδα προστασίας απέναντι στις επιζήμιες συνέπειες των μηνυμάτων που μεταδίδουν τα ΜΜΕ. Η προσέγγιση αυτή έχει υιοθετηθεί στις ΗΠΑ εξαιτίας της περιορισμένης παράδοσης τους στον γραμματισμού και στην εκπαίδευση στα ΜΜΕ. Αξίζει να τονιστεί, ότι από τα ερευνητικά δεδομένα του προγράμματος 'Θαλής' (Μαρωνίτη κ.ά. 2014) σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας αλλά και γονείς παιδιών προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας, προέκυψε πως υποστηρίζουν το μοντέλο του εμβολιασμού στην αξιοποίηση της μαζικής κουλτούρας. Γι' αυτό το λόγο δημιουργήσαμε και προτείνουμε ένα πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού για παιδιά πρωτοσχολικής ηλικίας σε φαινόμενα γλωσσικής ποικιλότητας.

ΜΕΡΟΣ Β΄

**ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ**

7. Δραστηριοκεντρική προσέγγιση

Η δραστηριοκεντρική προσέγγιση γνωστή και ως ‘Task-Based Learning’ θεωρείται από πολλούς ερευνητές ως η εξέλιξη της επικοινωνιακής μεθόδου. Βασικός στόχος αυτής της μεθόδου είναι η εμπλοκή των μαθητών σε δραστηριότητες επίλυσης προβλημάτων. Οι δραστηριότητες (tasks) αφορούν κυρίως την επίλυση ασκήσεων σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας, όπως να κατασκευάσουν ένα πάζλ, να δώσουν οδηγίες, να διεκπεραιώσουν μία τηλεφωνική κλήση ή να πάρουν μία συνέντευξη. Επίσης, έχουν ως στόχο να ενεργοποιήσουν την κριτική σκέψη, την αναγνώριση, τη συμμετοχή και τη συνεργασία των μαθητών. Στην προσέγγιση αυτή ο εκπαιδευτικός έχει το ρόλο του συντονιστή, οποίος προσπαθεί να διευκολύνει την διαδικασία και να βοηθήσει στην ενδυνάμωση τόσο των γλωσσικών όσο και των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών. Από την άλλη, οι μαθητές λειτουργούν ομαδικά (ομάδες με διαφορετικό υπόβαθρο και δεξιότητες) για να ολοκληρώσουν τις δραστηριότητές τους.

Σύμφωνα με την Γρίβα και την Σέμογλου (2013:64) τα βασικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης μεθόδου είναι τα εξής:

- Ⓜ Η διδασκαλία εστιάζεται στη ‘διαδικαστική’ και όχι στην ‘επιτελεστική’ μάθηση, και προωθεί την συνδυαστική ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων.
- Ⓜ Η διδασκαλία έχει ως βασικό της άξονα τις δραστηριότητες με συγκεκριμένο στόχο τη μετάδοση του επικοινωνιακού μηνύματος. Οι δραστηριότητες αυτές ενισχύουν τα κίνητρα για ενεργή συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία.
- Ⓜ Η διδασκαλία στηρίζεται στη ενεργή συμμετοχή των μαθητών και στην αλληλεπίδραση μέσα από επικοινωνιακές δραστηριότητες.

Σύμφωνα με τους Porter-Ladousse (1987) και Jacobs (1988) η προσέγγιση αυτή δίνει στους μαθητές την ευκαιρία να ενεργοποιήσουν προϋπάρχουσες γνώσεις, τους κινητοποιεί το ενδιαφέρον τους για συμμετοχή στη διαδικασία της μάθησης, ενισχύει τα εσωτερικά κίνητρα μάθησης και υποστηρίζει τη φυσική διαδικασία της επικοινωνίας μέσα στην τάξη, σε αντίθεση με την παραδοσιακή διαδικασία. Επιπλέον, τους δίνει την ευκαιρία να επικοινωνήσουν σε αληθοφανείς καταστάσεις συνδυάζοντας τις γλωσσικές τους δεξιότητες και ενεργοποιώντας παράλληλα το προσωπικό τους στυλ και τις στρατηγικές που επιθυμούν.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται τα τρία βασικά στάδια της δραστηριοκεντρικής προσέγγισης όπως παρουσιάζονται στο βιβλίο των Γρίβα και Σέμογλου «Ξένη Γλώσσα & Παιχνίδι» (Γρίβα & Σέμογλου, 2013:66).

ΣΤΑΔΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ

- Ενεργοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης.
- Κατανόηση οδηγιών για την ολοκλήρωση της δραστηριότητας .
- Προετοιμασία των μαθητών για το θέμα της δραστηριότητας .

Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ Task cycle

- Στη φάση αυτή οι μαθητές διεκπεραιώνουν την δραστηριότητα σε ομάδες ενώ ο εκπαιδευτικός τους καθοδηγεί και τους ελέγχει.
- Οι μαθητές ετοιμάζουν να παρουσιάσουν στην τάξη τον τρόπο με τον οποίο λειτούργησαν ενώ ο εκπαιδευτικός βοηθάει, καθοδηγεί και ανατροφοδοτεί.
- Οι μαθητές παρουσιάζουν την δουλειά τους στις ομάδες ενώ ο εκπαιδευτικός συνοψίζει και παρέχει ανατροφοδότηση.

Εστίαση στη γλώσσα Language focus

- Οι μαθητές αναγνωρίζουν και επεξεργάζονται συγκεκριμένα γλωσσικά στοιχεία μέσα από δραστηριότητες γλωσσικής επίγνωσης.
- Ο Εκπαιδευτικός εστιάζει σε συγκεκριμένες λέξεις, φράσεις και γλωσσικά πρότυπα και οι μαθητές εξασκούνται σε όλα αυτά που συνάντησαν.

8. Η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών ενταγμένη σε ένα δραστηριοκεντρικό πλαίσιο μάθησης

Οι θέσεις της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης έχουν αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της διδακτικής προσέγγισης των πολυγραμματισμών. Οι παραγραμματισμοί στοχεύουν στην ανάπτυξη της κριτικής επικοινωνιακής κατάστασης των μαθητών μέσω της επεξεργασίας ποικίλων πολυτροπικών κειμένων. Πιο συγκεκριμένα το πρόγραμμα των πολυγραμματισμών περιλαμβάνει τέσσερις φάσεις, Την Τοποθετημένη Πρακτική, την Ανοιχτή Διδασκαλία, την Κριτική Πλαισίωση και την Μετασηματισμένη Πρακτική.

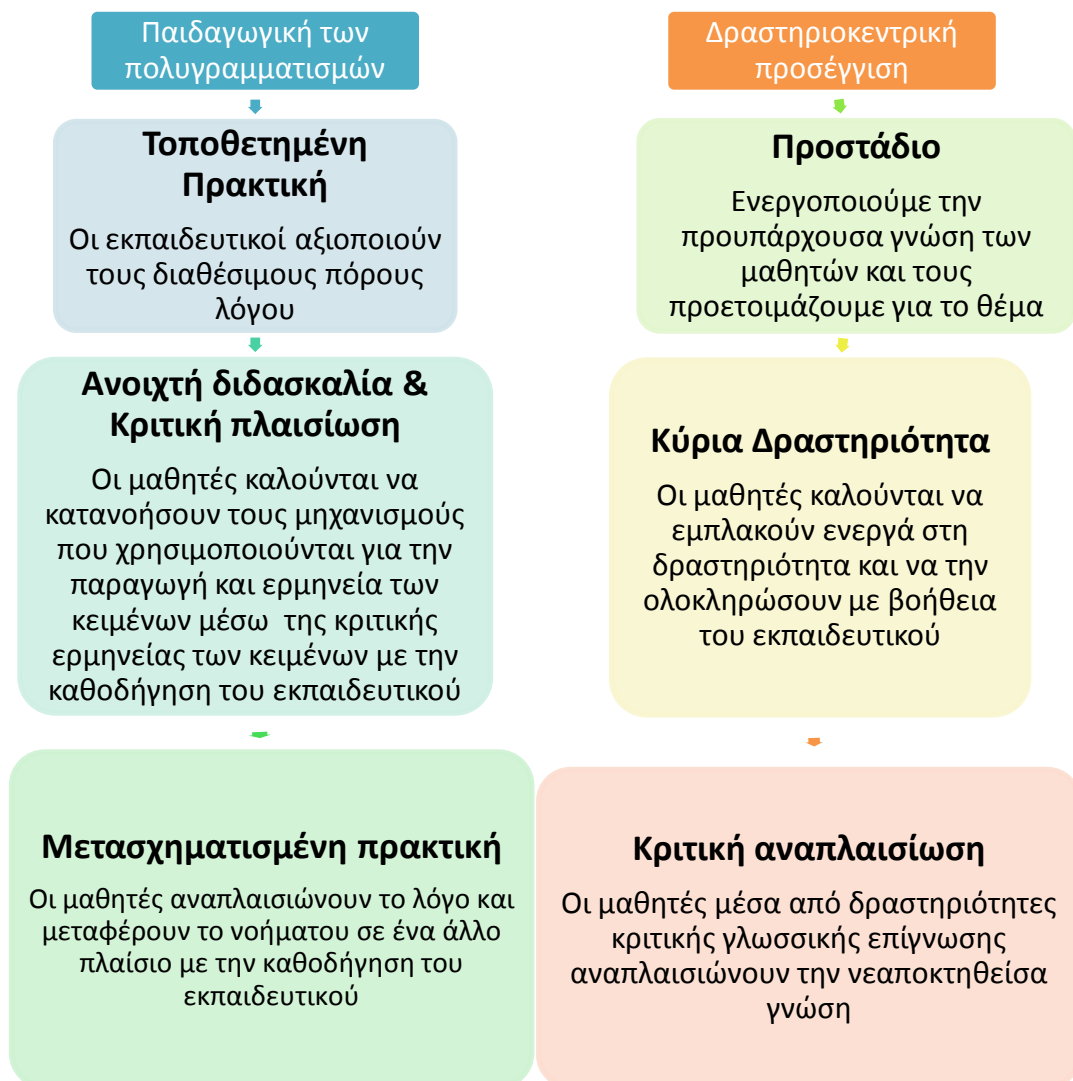
Στη πρώτη φάση η Τοποθετημένη Πρακτική (situated practice), αφορά την αξιοποίηση κειμένων που εντάσσονται στον ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό χώρο των μαθητών. Οι ίδιοι οι μαθητές επιλέγουν και φέρνουν κείμενα από την καθημερινή τους ζωή και τις εμπειρίες τους. Η Τοποθετημένη πρακτική λοιπόν, περιλαμβάνει την εμπύθιση στην εμπειρία και την αξιοποίηση των διαθέσιμων σχεδίων (Design) που προέρχονται από τις εμπειρίες των μαθητών.

Η δεύτερη φάση, η Ανοιχτή Διδασκαλία (over instruction) περιλαμβάνει την συστηματική, αναλυτική και συνειδητή κατανόηση. Η ανοιχτή διδασκαλία αφορά τη διδασκαλία και την συνειδητοποίηση από την πλευρά των μαθητών όλων των γλωσσικών μηχανισμών και των γλωσσικών στοιχείων που συμβάλλουν στην οργάνωση, σύσταση και κατανόηση των κειμένων. Στην περίπτωση των πολυγραμματισμών, αυτό απαιτεί τη σύσταση μιας σαφούς μεταγλώσσας από την πλευρά του εκπαιδευτικού, που να περιγράφει τα νοήματα του σχεδίου.

Η τρίτη φάση, η Κριτική Πλαισίωση (critical framing) αφορά την κριτική ερμηνεία ενός σχεδίου (κειμένου) στο πλαίσιο όπου παράγεται. Αυτή η φάση, βοηθάει τους μαθητές να σταθούν πίσω από το νόημα και να μελετήσουν κριτικά την σχέση του με το συγκεκριμένο. Η επιτυχής διδασκαλία και μάθηση σε αυτή τη φάση είναι όταν κατανοήσουν οι μαθητές τι είναι το Σχέδιο και γιατί παράγεται με αυτό τον τρόπο.

Η τελευταία φάση αυτή της Μετασηματισμένης Πρακτικής (transformed practice), αναφέρεται στην αναπλαισιωμένη παραγωγή λόγου, δηλαδή την μεταφορά ενός κειμένου και την ένταξή του από ένα κοινωνικοπολιτισμικό και επικοινωνιακό πλαίσιο σε ένα άλλο. Αυτή η πρακτική αφορά την ικανότητα των παιδιών να μεταφέρουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που έχουν αποκτήσει σε άλλα πλαίσια.

Για το σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού αξιοποιήσαμε το Μοντέλο της παιδαγωγικής των Πολυγραμματισμών ενταγμένο σε ένα δραστηριοκεντρικό πλαίσιο. Αυτό συνέβη διότι από την μελέτη της δραστηριοκεντρικής προσέγγισης και των πολυγραμματισμών καταλήξαμε πως στους Πολυγραμματισμούς ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ως σχεδιαστής και διαχειριστής της μάθησης. Γι' αυτό το λόγο δημιουργήσαμε ένα δυναμικό και επικοινωνιακό πλαίσιο μάθησης, όπου οι μαθητές έχουν ενεργό ρόλο στην κριτική προσέγγιση των υπό διαπραγμάτευση εννοιών. Στο παρακάτω σχεδιάγραμμα διαφαίνεται αυτή η σχέση (Μαρωνίτη κ.ά. 2015) & (Ντίνας κ.ά. 2018).

9. Επιλογή δεδομένων

Για την παρούσα εργασία, συγκεντρώσαμε τηλεοπτικά και κινηματογραφικά κείμενα μαζικής κουλτούρας. Έτσι, τα δεδομένα μας περιλαμβάνουν κείμενα από δημοφιλείς τηλεοπτικές σειρές όπως «Παρά πέντε, Λατρεμένοι μου γείτονες, Το σόι σου), διαφημίσεις και κινηματογραφικές ταινίες όπως « Μουλάν, η Ζωούπολη». Για τον σκοπό αυτό να δημιουργήσουμε έντεκα διδακτικές ενότητες οι οποίες αποσκοπούν στην καλλιέργεια της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης των μαθητών.

10. Παρουσίαση του προτεινόμενου υλικού

Το διδακτικό υλικό που δημιουργήθηκε απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες πρώτων τάξεων του δημοτικού. Με τις απαραίτητες αλλαγές μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε μαθητές μεγαλύτερων τάξεων του δημοτικού. Για το πρόγραμμά μας έχουμε υιοθετήσει την διδακτική προσέγγιση των πολυγραμματισμών ενταγμένη σε δραστηριοκεντρικές δραστηριότητες διατυπώνοντας έντεκα προτάσεις κριτικής διδασκαλίας τηλεοπτικών κειμένων. Κύριος στόχος των πολυγραμματισμών είναι η ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας των μαθητών μέσα από την επεξεργασία ποικίλων πολυτροπικών κειμενικών ειδών από το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον των παιδιών. Με άλλα λόγια, στοχεύουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες να μην αποδέχονται άκριτα τις γλωσσικές ιδεολογίες που καλυμμένα διαδίδονται στα κείμενα μαζικής κουλτούρας.

Σύμφωνα με την δραστηριοκεντρική προσέγγιση η εκπαιδευτική διαδικασία οργανώνεται και υλοποιείται σε τρία βασικά στάδια.

A) Προστάδιο

B) Κύρια Δραστηριότητα

Γ) Κριτική Αναπλαισίωση

Ειδικότερα, στο Προστάδιο / Στάδιο προετοιμασίας **«Καθίστε αναπαυτικά, ανοίξτε μάτια και αυτιά η προβολή ξεκινά... Ελάτε να σκεφτούμε κριτικά»** στοχεύουμε στην ενεργοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης των μαθητών και την προετοιμασία τους για το υπό διαπραγμάτευση θέμα. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από ένα πολυτροπικό και αλληλοδραστικό πλαίσιο, όπου επιλέχθηκαν οι κατάλληλες διδακτικές στρατηγικές οι οποίες θα κεντρίσουν το ενδιαφέρον των μαθητών. Για παράδειγμα, θα προβάλλουμε κάποια βίντεο στους μαθητές ή θα τους

παρουσιάσουμε κάποιες εικόνες και θα συζητήσουμε για το περιεχόμενο του υλικού αυτού. Με αυτό τον τρόπο, προσπαθούμε να ανακαλέσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες προγενέστερες γνώσεις και να εκφράσουν τις απόψεις τους για το θέμα.

Στην κύρια Δραστηριότητα «**Ωρα για βίντεο**» και «**Ωρα για δημιουργία**» επιδιώκεται η ομαδική εργασία των μαθητών με σκοπό να συνεργαστούν, να διεπιδράσουν, να αναζητήσουν λύσεις και να δημιουργήσουν. Ο εκπαιδευτικός, όχι μόνο παρέχει ανατροφοδότηση στους μαθητές αλλά τους συντονίζει και τους βοηθά. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές αφού παρακολουθήσουν κάποια βίντεο σχετικά με το θέμα διαπραγμάτευσης, θα κληθούν να συνεργαστούν και να διεκπεραιώσουν ομαδικές δραστηριότητες που έχουν σχεδιαστεί για το σκοπό αυτό. Αφού οι μαθητές ολοκληρώσουν τις δραστηριότητές τους, θα τις παρουσιάσουν στην ολομέλεια ενώ οι υπόλοιποι μαθητές θα εκφράζουν τις απόψεις τους συγκρίνοντας τα έργα.

Τέλος, στην Κριτική Αναπλαισίωση «**3...2...1... Σκέψου Κριτικά, δημιούργησε διαφορετικά**» στοχεύουμε οι μαθητές να οργανώσουν την γνώση για την κοινωνιογλωσσική ποικιλότητα και να τη μεταφέρουν με κριτικό τρόπο σε ένα νέο πλαίσιο. Με άλλα λόγια, οι μαθητές καλούνται να αναγνωρίσουν και να επεξεργαστούν συγκεκριμένα στοιχεία σε δραστηριότητες κριτικής γλωσσικής επίγνωσης.

Αξίζει ακόμη να επισημανθεί, πως ο σχεδιασμός του παρόντος εκπαιδευτικού προγράμματος οργανώθηκε λαμβάνοντας υπόψη και το αντίστοιχο πρόγραμμα των Μαρωνίτη κ.ά. (2017) για μαθητές/τριες πρωτοσχολικής ηλικίας, με σχετική αναδιαμόρφωση για τους συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς σκοπούς.

11. Προτεινόμενα εργαλεία αξιολόγησης του εκπαιδευτικού προγράμματος

✚ Προέλεγχος και μεταέλεγχος

Πριν και μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος προτείνουμε να διερευνηθούν οι απόψεις των μαθητών για την κοινωνιογλωσσική ποικιλότητα όπως αυτή αποτυπώνεται στα κείμενα μαζικής κουλτούρας στα οποία γίνεται χρήση γεωγραφικών και κοινωνικών διαλέκτων μέσω των ατομικών συνεντεύξεων. Η παραπάνω διαδικασία πιστεύουμε πως θα βοηθήσει στη διαπίστωση της ενδεχόμενης κριτικής επίγνωσης των μαθητών σχετικά με τον ιδεολογικό ρόλο αυτών των κειμένων.

Επίσης, προτείνουμε κάθε ατομική συνέντευξη να καταγραφεί με τον καταγραφέα φωνής ώστε η συνέντευξη να μην διακόπτεται από τον ερευνητή για την καταγραφή των απαντήσεων αλλά να είναι διαθέσιμες όλες οι συνεντεύξεις στη πρότυπη μορφή τους. Η ηχογράφηση της συνέντευξης αποτελεί μια λεπτή υπόθεση ωστόσο επιτρέπει στον ερευνητή την λεπτομερή ανάλυση και τη μελέτη του περιεχομένου. Με την ηχογράφηση αποφεύγονται οι αλλοιώσεις. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι κατά την καταγραφή της συνέντευξης οφείλουμε να ενημερώσουμε τα υποκείμενα για την χρήση ηχογραφικών μέσων ειδάλλως είναι ανέντιμο και καταστροφικό.

Στη συνέχεια προτείνουμε να καταγραφούν τα δεδομένα σε πίνακες και να αναλυθούν μέσω της χρήσης της ποιοτικής θεματικής ανάλυσης, η οποία περιλαμβάνει τρία επίπεδα αναγωγής δεδομένων. Στο πρώτο επίπεδο κατηγοριοποίησης των συνεντεύξεων, προτείνουμε να ταξινομηθούν οι απαντήσεις σε μικρότερες μονάδες σύμφωνα με το εννοιολογικό πλαίσιο και τα ερευνητικά ζητήματα της μελέτης. Στο δεύτερο επίπεδο αναγωγής προτείνουμε να σχηματιστούν θεματικές κατηγορίες οι οποίες μπορούν να ταξινομηθούν στο θεματικό άξονα. Και τέλος τους ζητάμε να διατυπώσουν την άποψη τους για τις κοινωνιογλωσσικές ποικιλίες.

Θα αποτελούσε σοβαρή παράλειψη να μην τονίσουμε πως στην κατευθυνόμενη συνέντευξη ο ερευνητής οφείλει να προκαθορίσει την σειρά των ερωτήσεων, τον αριθμό, την εκφώνηση και τη σειρά διατύπωσης. Γι' αυτό το λόγο απαιτείται σωστή οργάνωση και προετοιμασία του σχεδίου της συνέντευξης. Επίσης, οι ερωτήσεις πρέπει να καλύπτουν όλες τις όψεις του θέματος. Με άλλα λόγια, η κατευθυνόμενη συνέντευξη μπορεί να ταυτιστεί με ένα είδος προφορικού ερωτηματολογίου, μέσω του οποίου ο ερευνητής προσπαθεί να εξασφαλίσει την ακρίβεια των απαντήσεων.

Τα στάδια επεξεργασίας του σχεδίου της συνέντευξης είναι τα εξής.

- 1) Στο πρώτο στάδιο ο ερευνητής αφού έχει μελετήσει το πρόβλημα και τους παράγοντες που το επηρεάζουν οφείλει να ορίσει την θέση του προβλήματος.
- 2) Στο δεύτερο στάδιο, ο ερευνητής οφείλει να επιλέξει και να διατυπώσει τις ερωτήσεις σχετικά με τη διερεύνηση του προβλήματος. Ανάλογα με τις πληροφορίες που θέλει να συλλέξει, οι ερωτήσεις μπορεί να είναι είτε ανοιχτού τύπου είτε κλειστού τύπου. Σε αυτό το σημείο, ο συντάκτης της συνέντευξης οφείλει να προσέχει πώς θα διατυπώσει και θα υποβάλλει τις ερωτήσεις καθώς μπορεί να επιδράσει ασυνείδητα στις απαντήσεις που θα πάρει.
- 3) Στο τρίτο στάδιο προτείνουμε στον ερευνητή να δοκιμάσει το σχέδιο της συνέντευξης σε ένα μικρό δείγμα. Μέσα από αυτή την δοκιμαστική διαδικασία, ο ερευνητής μπορεί να διαπιστώσει την αποτελεσματικότητα της σειράς διάταξης, το βαθμό κατανόησης του λεξιλογίου

που χρησιμοποιείται στις ερωτήσεις καθώς και την εγκυρότητα του τύπου και του περιεχομένου των ερωτήσεων.

Ημερολόγια

Επιπλέον, προτείνουμε την τήρηση ημερολογίου από τον ερευνητή. Στο ημερολόγιο ο ερευνητής μπορεί να κρατά κείμενο αναλυτικής περιγραφής και σχολιασμού των γεγονότων που συμβαίνουν κατά την εκπόνηση της έρευνας. Η καταγραφή μπορεί να γίνει στο τέλος της ημέρας και εκεί μπορεί ο ερευνητής να καταγράψει οτιδήποτε του προκαλεί εντύπωση και ό,τι θεωρεί σημαντικό. Για παράδειγμα μπορεί να καταγράψει την αντίδραση ενός παιδιού ή ακόμα και την άποψη του για το θέμα που πραγματεύονται.

Το ημερολόγιο του ερευνητή μπορεί να δομηθεί σε τέσσερις βασικούς άξονες. Στον πρώτο άξονα εντάσσονται τρεις κατηγορίες, οι στόχοι, οι τεχνικές και τα μέσα που χρησιμοποίησε ο εκπαιδευτικός. Ο δεύτερος άξονας σχετίζεται με την παροχή βοήθειας από τον εκπαιδευτικό προς τους μαθητές/τριες. Στον τρίτο άξονα του ημερολογίου ο ερευνητής μπορεί να καταγράψει τις στάσεις των μαθητών του στις δραστηριότητες καθώς και την συμμετοχή τους. Στον τελευταίο άξονα μπορεί να καταγράψει τα μαθησιακά αποτελέσματα καθώς και τις δυσκολίες που αντιμετώπισε. Στο παρακάτω σχεδιάγραμμα μπορούμε να βρούμε ενδεικτικές ερωτήσεις ανά άξονα.

1) Άξονας σχετικά με την διαδικασία της δραστηριότητας

Ενδεικτικές ερωτήσεις

- i) Ποιοι διδακτικοί στόχοι τέθηκαν; Σε ποιο βαθμό επιτεύχθηκαν;
- ii) Κατανόησαν οι μαθητές το στόχο της δραστηριότητας;
- iii) Τι διδακτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν; Ήταν αποτελεσματικά;
- iv) Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ασυνήθιστο;

2) Άξονας σχετικά με τον ρόλο του εκπαιδευτικού

Ενδεικτικές ερωτήσεις

- i) Τι έκανα για να βοήσω τους μαθητές μου;

3) Άξονας σχετικά με την συμπεριφορά των μαθητών/τριών

Ενδεικτικές ερωτήσεις

- i) Συμμετείχαν ενεργά οι μαθητές στις δραστηριότητες;
- ii) Σε ποιες δραστηριότητες έδειξαν μεγαλύτερο ενδιαφέρον;
- iii) Πού δυσκολεύτηκαν περισσότερο;
- iv) Πού δεν ανταποκρίθηκαν τόσο καλά;

4) Άξονας σχετικά με την αποτίμηση της παρέμβασης

Ενδεικτικές ερωτήσεις

- i) Τι νομίζω ότι έμαθαν πραγματικά οι μαθητές;
- ii) Τι πήγε καλά, τι όχι;

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως το ημερολόγιο είναι ένα συμπληρωματικό ερευνητικό εργαλείο που μπορεί να συνεισφέρει στη διαμόρφωση μιας πιο ολοκληρωμένης εικόνας της ερευνούμενης κατάστασης.

Portfolio με τις εργασίες των μαθητών

Οι ατομικοί φάκελοι αποτελούν ακόμη ένα εργαλείο διαμορφωτικής αξιολόγησης που προγράμματος. Γι' αυτό το λόγο προτείνουμε την τήρηση ατομικών φακέλων για την αποτύπωση της προόδου των μαθητών, η οποία δεν αφορά μόνο την γνώση αλλά και τις στρατηγικές και τις στάσεις που χρησιμοποίησαν οι μαθητές για να πετύχουν τον στόχο τους. Οι εργασίες αυτές μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμο υλικό για την εξαγωγή συμπερασμάτων της έρευνας καθώς και μέσω αξιολόγησης της πορείας του προγράμματος. Ας σημειώσουμε επίσης πως μπορεί να λειτουργήσει και ως εργαλείο ανατροφοδότησης για την αναπροσαρμογή κάποιας δραστηριότητας.

Συνεντεύξεις στάθμισης της κατανόησης των μαθητών/τριών από το πρόγραμμα

Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος (μεταφάση) προτείνουμε την διεξαγωγή ατομικών συνεντεύξεων με τα με τα παιδιά ώστε να εξετάσουμε τις γνώσεις που αποκόμισαν από το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο, αλλά και να διαπιστώσουμε τι τους άρεσε περισσότερο σε όλη την εκπαιδευτική διαδικασία. Οι ερωτήσεις της συνέντευξης μπορεί να δομηθούν σε τέσσερις άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορά την προτίμηση δραστηριοτήτων, ο δεύτερος την αποτίμηση γνώσεων μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Ο τρίτος άξονας αφορά την αποτίμηση των δυσκολιών κατά την διάρκεια των παρεμβάσεων ενώ ο τελευταίος αφορά την επανάληψη της διαδικασίας την επόμενη χρονιά.

Ενδεικτικές ερωτήσεις

- i) Τι σου άρεσε περισσότερο από αυτά που κάναμε;
- ii) Τι έμαθες από όλα αυτά;
- iii) Τι σε δυσκόλεψε;
- iv) Θα ήθελες να ξανακάνουμε κάτι παρόμοιο του χρόνου;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΥΛΙΚΟΥ

12. Παρουσίαση υλικού

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό με τίτλο «Τηλε-κριτικοί.gr» απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες πρωτοτοσχολικής ηλικίας (Α', Β' και Γ' δημοτικού) και αποτελείται από έντεκα ενότητες. Για την εφαρμογή του προγράμματος προτείνουμε δύο ώρες για την κάθε ενότητα (όχι διδακτικές). Συνεπώς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα μπορεί να υλοποιηθεί σε 22 ώρες. Πιο αναλυτικά, το πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού αποτελείται από τρεις θεματικούς άξονες. Ο πρώτος άξονας, «Τηλεκριτικοί στις διαλέκτους» ασχολείται με την οριζόντια διαλεκτική ποικιλία γνωστός ως «γεωγραφικοί διάλεκτοι» πάνω στον οποίο έχουν δημιουργηθεί τρεις ενότητες, με σκοπό την ανατροπή των γλωσσικών ιδεολογιών. Στο δεύτερο άξονα οι ενότητες έχουν θέμα τις κάθετες ποικιλίες γνωστές ως κοινωνικές ποικιλίες ή κοινωνιόλεκτοι. Οι τρεις επόμενοι άξονες είναι οι εξής, «Τηλεκριτικοί στην γλώσσα των νέων» και «Τηλεκριτικοί στις κοινωνικές τάξεις», «Τηλεκριτικοί στις γλωσσικές διαφορές ανδρών και γυναικών» «Ο πρώτος υπο-άξονας πραγματεύεται την γλώσσα των νέων, συντομευμένη «ΓτΝ» και τις ιδεολογικές φορτίσεις που την ακολουθούν. Ο δεύτερος υπο-άξονας εστιάζει στις κοινωνικές τάξεις και στην (συνήθως) γραφική και στερεοτυπική αναπαράστασή τους. Στον τελευταίο άξονα ασχολούμαστε με τις γλωσσικές διαφορές που χαρακτηρίζουν τους άνδρες και τις γυναίκες καθώς και με την αναπαραγωγή των έμφυλων στερεοτύπων. Στο παρακάτω σχεδιάγραμμα μπορούμε να δούμε την διάρθρωση των εννοιών.

1. Τηλεκριτικοί στις διαλέκτους (3 ενότητες)
2. Τηλεκριτικοί στην γλώσσα των νέων (4 ενότητες)
3. Τηλεκριτικοί στις κοινωνικές τάξεις (2 ενότητες)
4. Τηλεκριτικοί στις γλωσσικές διαφορές ανδρών και γυναικών (2 ενότητα)

12.1 Εκπαιδευτικοί στόχοι- προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Αναλυτικά, οι εκπαιδευτικοί στόχοι του προγράμματος είναι οι επόμενοι:

1. Να καλλιεργήσουν οι μαθητές την κριτική γλωσσικής τους επίγνωση
2. Να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη και να διαβάσουν πέρα από το κείμενο τις προθέσεις του δημιουργού
3. Να απολαύσουν και να ψυχαγωγηθούν μέσω της ενασχόλησής τους με κείμενα που προέρχονται από την καθημερινότητά τους
4. Να συνδέσουν τους γλωσσικούς πόρους και σημειωτικούς πόρους με το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο παράγονται αυτά τα κείμενα

5. Να εκφραστούν δημιουργικά σε ένα παιγνιώδες περιβάλλον με τη δημιουργική και γραπτή και εικαστική έκφραση
6. Να κατανοήσουν την σχέση του οπτικού και λεκτικού γραμματισμού
7. Να αντιληφθούν πως η γλώσσα λειτουργεί ως κοινωνική και πολιτισμική πρακτική
8. Να κατανοήσουν την ικανότητα κατασκευής νοημάτων σε διαφορετικά κοινωνικά και πολιτισμικά συγκείμενα
9. Να κατανοήσουν πώς λειτουργεί η πολυτροπικότητα των κειμένων και πώς συνεισφέρει ο κάθε σημειωτικός τρόπος στην κατασκευή του νοήματος καθώς και πώς γίνεται η συσχέτιση των διάφορων σημειωτικών πόρων που συλλειτουργούν μεταξύ τους στα πολυτροπικά κείμενα.
10. Να αναζητήσουν τη γλώσσα και τη σχηματική δομή των κειμένων μαζικής κουλτούρας
11. Να επιχειρήσουν να αναλύσουν συγκεκριμένες πλευρές του επιπέδου ύφους που σχετίζονται με το είδος λόγου
12. Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους
13. Να είναι σε θέση να εντοπίζουν την γλωσσική ποικιλότητα
14. Να κατανοήσουν πως διαφέρει ο τρόπος ομιλίας των ανθρώπων που προέρχονται από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές.
15. Να αποκτήσουν επίγνωση των κυρίαρχων ιδεολογιών και στερεοτύπων που συνοδεύουν τις γλωσσικές ποικιλίες
16. Να συνειδητοποιήσουν τις λανθάνουσες και φυσικοποιημένες ιδεολογικές φορτίσεις και στερεότυπα που αναδύονται από τη χιουμοριστική αναπαράσταση της γλωσσικής ποικιλότητας στα κείμενα μαζικής κουλτούρας.
17. Να κατανοήσουν πως η γεωγραφική αναπαράσταση είναι συνδεδεμένη με κοινωνικά χαρακτηριστικά όπως η λαϊκότητα και το διαφορετικό ντύσιμο.
18. Να αποκτήσουν επίγνωση των κυρίαρχων ιδεολογιών και στερεοτύπων που συνοδεύουν την γλώσσα των νέων
19. Να έρθουν σε επαφή με διαφορετικούς τρόπους ομιλίας από άτομα διαφορετικής ηλικίας
20. Να κατανοήσουν πως η τηλεοπτική αναπαράσταση της νεανικής ομιλίας αναπαράγει αρνητικά στερεότυπα για τους νέους, όπως η επιπολαιότητα, η χαλαρότητα, η καλοπέραση, η ανωριμότητα καθώς και η εξοικείωση με την τεχνολογία
21. Να κατανοήσουν πως το νεανικό ιδίωμα αποτελεί μια ανάγκη έκφρασης της νεανικής ταυτότητας
22. Να κατανοήσουν ότι η νεανική ταυτότητα κατασκευάζεται υπό το πρίσμα του χάσματος γενεών ανάμεσα στην κοινωνική ομάδα των νέων και των ενηλίκων

23. Να κατανοήσουν πως κάθε κοινωνική τάξη απεικονίζεται με γραφικό και στερεοτυπικό τρόπο δίνοντας την εντύπωση πως οι κοινωνικές τάξεις βρίσκονται σε απόλυτη διάσταση μεταξύ τους
24. Να είναι σε θέση να εντοπίζουν τους διαφορετικούς τρόπους ομιλίας από άτομα διαφορετικής κοινωνικής προέλευσης
25. Να αποκτήσουν επίγνωση των κυρίαρχων ιδεολογιών και στερεοτύπων που συνοδεύουν τις κοινωνικές ποικιλίες
26. Να κατανοήσουν πως η τηλεοπτική αναπαράσταση παρουσιάζει τις κοινωνικές τάξεις να βρίσκονται σε απόλυτη διάσταση μεταξύ τους αναπαράγοντας κοινωνικά στερεότυπα.
27. Να συνειδητοποιήσουν τις λανθάνουσες και φυσικοποιημένες ιδεολογικές φορτίσεις και στερεότυπα που αναδύονται από τη χιουμοριστική αναπαράσταση της κοινωνικής ποικιλότητας στα κείμενα μαζικής κουλτούρας
28. Να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν τις κοινωνικές ποικιλίες και να είναι σε θέση να διαπιστώσουν τις έμφυλες διαφορές στον τρόπο ομιλίας (αρσενικό και θηλυκό γλωσσικό ύφος)
29. Να κατανοήσουν τα έμφυλα στερεότυπα που αναπαράγονται στα κείμενα μαζικής κουλτούρας όπως η παθητικότητα για τη γυναίκα και ο δεσποτισμός για τον άνδρα
30. Να συνειδητοποιήσουν τις λανθάνουσες και φυσικοποιημένες ιδεολογικές φορτίσεις και στερεότυπα που αναδύονται από τη χιουμοριστική αναπαράσταση της κοινωνικής ποικιλότητας στα κείμενα μαζικής κουλτούρας αναφορικά με τις γυναίκες της πόλης και τις γυναίκες του χωριού.

Τηλε-κριτικοί στην κρητική διάλεκτο

Γενικός στόχος της ενότητας:

Να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με άτομα διαφορετικών γεωγραφικών περιοχών και κατ' επέκταση και διαφορετικών τρόπων ομιλίας και να αναγνωρίσουν πως διαφέρει ο τρόπος ομιλίας μεταξύ των ατόμων που προέρχονται από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές. Επιπλέον, να αναγνωρίσουν οι μαθητές πως οι τηλεοπτικές αναπαραστάσεις προβάλλουν με γραφικό και στερεότυπο τρόπο τη γεωγραφική ποικιλότητα.

«ΚΑΘΙΣΤΕ ΑΝΑΠΑΥΤΙΚΑ, ΑΝΟΙΞΤΕ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΙΑ Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΞΕΚΙΝΑ... ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΚΡΙΤΚΑ»

Δραστηριότητα:

Προβάλλουμε στους μαθητές ένα βίντεο «Cretan Survivor - Challenge Accepted» με στόχο την ενεργοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης των μαθητών . Συγκεκριμένα, οι πρωταγωνιστές μιλούν την κρητική διάλεκτο. Η διαφήμιση διαδραματίζεται σε ένα χωριό της Κρήτης όπου ένα ζευγάρι ηλικιωμένων κάθεται σε ένα παραδοσιακό καφενείο του νησιού για να παραγγείλουν μια ρακή (τοπικό προϊόν) λίγο πριν την αναχώρησή τους από το νησί. Τότε η ιδιοκτήτρια του καφενείου πηγαίνει να τους πάρει παραγγελία μιλώντας τους την κρητική διάλεκτο. Στο σημείο αυτό, αναφέρει τα κρητικά εδέσματα που παρέχει το καφενείο. Αργότερα, η ιδιοκτήτρια του καφενείου και η πελάτισσα διαφωνούν ως προς τις ικανότητες τους στο μαγείρεμα των σαλιγκαριών (κοχλιοί) και αποφασίζουν να μαγειρέψουν και οι δύο για να δούνε ποια θα τους μαγειρέψει γρηγορότερα.

Ακολουθεί συζήτηση με τα παιδιά στην ολομέλεια με στόχο την προετοιμασία τους για το θέμα που θα ακολουθήσει. Οι ερωτήσεις που θα ακολουθήσουν είναι οι εξής:

Βίντεο:

<https://www.youtube.com/watch?v=1Qv1bOgBcck>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

- 1) Παρατηρήσατε κάτι στον τρόπο ομιλίας των πρωταγωνιστών;
- 2) Έχετε ξανακούσει κάποιον να μιλάει με αυτό τον τρόπο;

- 3) Υπήρχαν λέξεις που δεν καταλάβατε;
- 4) Πού πιστεύετε ότι μιλούν με αυτό τον τρόπο;
- 5) Πώς παρουσιάζονται οι δύο κυρίες;
- 6) Πιστεύετε πως προβάλλονται θετικά ή αρνητικά οι τρόποι ομιλίας που δεν γίνονται κατανοητοί;
- 7) Γιατί πιστεύετε πως σε ορισμένες διαφημίσεις υπάρχουν υπότιτλοι;
- 8) Έχετε ακούσει κάποιον άνθρωπο να μιλάει με αυτόν τον τρόπο;
- 9) Θα σας άρεσε να μιλάτε όπως την κυρία; Γιατί;
- 10) Θα είχατε πρόβλημα αν κάποιος φίλος σας μιλούσε με αυτόν τον τρόπο;

«ΩΡΑ ΓΙΑ ΒΙΝΤΕΟ !!!»

Στόχος:

Στο στάδιο αυτό θα προβληθεί ένα βίντεο με σκοπό να αναδειχτούν τα στερεότυπα που συνοδεύουν τις τηλεοπτικές αναπαραστάσεις της γλωσσικής ποικιλότητας. Συγκεκριμένα, στόχος είναι να αντιληφθούν οι μαθητές πως η γεωγραφική ποικιλότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με κοινωνικά χαρακτηριστικά όπως η λαϊκότητα και το διαφορετικό ντύσιμο.

Δραστηριότητα 1:

Προβολή διαφήμισης «Ημιμαραθώνιος Κρήτης 2017 Σούπερ Γιαγιά !», η οποία είναι εστιασμένη στην γλωσσική ποικιλότητα και συγκεκριμένα στην κρητική διάλεκτο. Ειδικότερα, είναι μία γιαγιά η οποία κάνει χρήση των νέων τεχνολογιών και επικοινωνεί με τους εγγονούς τους που βρίσκονται σε διάφορα μέρη του κόσμου. Μέσω της επικοινωνίας τους, τους ενημερώνει για τον ημιμαραθώνιο που θα γίνει στην Κρήτη. Η γιαγιά χρησιμοποιεί πληθώρα διαλεκτικών λέξεων και εκφράσεων γι' αυτό το λόγο οι δημιουργοί της διαφήμισης τοποθέτησαν υπότιτλους για να γίνει κατανοητή στο ευρύ κοινό. Μετά την προβολή της διαφήμισης, θα ακολουθήσει συζήτηση στην ολομέλεια.

Βίντεο:

<https://www.youtube.com/watch?v=tvLJiBDimZc&list=LLBp9feQToDLeLY41eTHCxww&index=50>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

- 1) Πώς σας φάνηκε η διαφήμιση που παρακολουθήσατε; Σας άρεσε;
- 2) Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο ομιλίας των πρωταγωνιστών;

- 3) Πώς σας φάνηκε η γιαγιά που μιλούσε;
- 4) Καταλάβατε τι έλεγε στα εγγόνια της; Ή έχετε άγνωστες λέξεις;
- 5) Παρατηρήσατε κάποιο πρόβλημα επικοινωνίας μεταξύ τους;
- 6) Γιατί πιστεύετε ότι χρησιμοποιήθηκαν υπότιτλοι όταν μιλούσε η γιαγιά;
- 7) Ποια εντύπωση σας δημιούργησε η κρητική διάλεκτος;
- 8) Με τι νομίζετε ότι ασχολούνται οι άνθρωποι που ζουν στην Κρήτη; (τι επαγγέλματα κάνουν)
- 9) Πώς νομίζετε ότι ντύνονται;
- 10) Πιστεύετε ότι υπάρχουν κάποια στοιχεία που να στοιχειοθετούν την ταυτότητα των Κρητικών (ντύσιμο, εμφάνιση, χαρακτηριστικά, ονόματα, ομιλία)
- 11) Έχετε επισκεφτεί την Κρήτη; Συναντήσατε εκεί κάποιον που να μιλάει με αυτόν τον τρόπο και να μην τον καταλαβαίνατε;
- 12) Θα μπορούσατε να έχετε ένα φίλο που να μιλάει με αυτόν τον τρόπο;
- 13) Πώς πιστεύετε ότι θα μιλούσε ένας Κρητικός ένα ερχόταν στην πόλη μας;

«1...2...3... ΩΡΑ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ!!!»

Δραστηριότητα 2

« Τα κρητικά είναι ελληνικά»¹

Στην δεύτερη δραστηριότητα θα χωρίσουμε τους μαθητές σε ομάδες και θα τους δώσουμε προτάσεις από την κρητική διάλεκτο. Αυτό που θα τους ζητήσουμε να κάνουν είναι να μεταφέρουν τις διαλεκτικές προτάσεις στην κοινή.

Δραστηριότητα 3

«Φτιάξε το δικό σου λεξικό»

Στην τρίτη δραστηριότητα χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες και τους ζητάμε να καταγράψουν τις διαλεκτικές λέξεις και εκφράσεις που άκουσαν στο βίντεο και να δημιουργήσουν ένα μίνι λεξικό.

¹ Οι διαλεκτικές προτάσεις που θα αξιοποιηθούν για αυτή την δραστηριότητα βρίσκονται στο παράρτημα στο τέλος της ενότητας.

«3..2..1...ΣΚΕΨΟΥ ΚΡΙΤΙΚΑ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ»

Στόχος:

Στόχος αυτής της δραστηριότητας να οργανώσουν οι μαθητές την γνώση για τη γεωγραφική ποικιλότητα και να την μεταφέρουν σε ένα νέο πλαίσιο με κριτικό τρόπο.

Αξίζει να υπενθυμίσουμε στους μαθητές μας πως είναι πολύ πιθανό να προτρέξουμε και να κρίνουμε ένα άτομο που μιλά κάποια διάλεκτο, βγάζοντας συμπεράσματα για την καταγωγή του, την μόρφωσή του, το επάγγελμά του. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να είμαστε προσεκτικοί γιατί μπορεί να προσβάλουμε και να πληγώσουμε κάποιον με την συμπεριφορά μας.

Θα ήταν καλό να θυμούνται ότι:

- * Η διάλεκτος δεν είναι κατώτερος τρόπος ομιλίας
- * Δεν πρέπει να έχουμε αρνητικές απόψεις για τα άτομα που χρησιμοποιούν τις διαλέκτους γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε ή να τους πληγώσουμε με την συμπεριφορά μας
- * Θα πρέπει να σεβόμαστε τα άτομα που μιλούν διαφορετικά από εμάς
- * Η διάλεκτος δεν χρησιμοποιείται μόνο από μεγαλύτερα άτομα ή αγρότες που ζουν στο χωρίο
- * Τέλος, δεν υπάρχει λόγος η χρήση μιας διαλέκτου να μας προκαλεί γέλιο.

Δραστηριότητα:

Παιχνίδι ρόλων

Παιχνίδι ρόλων με την πρότυπη και την κρητική διάλεκτο. Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες και τους ζητάμε να δημιουργήσουμε από ένα σκετσάκι. Η μία ομάδα καλείται να παρουσιάσει την γιαγιά και τον εγγονό της να τρώνε σε κεντρικό εστιατόριο στο Κέιπ –Τάουν. Η άλλη ομάδα καλείται να παρουσιάσει την γιαγιά να συνομιλεί με την γειτόνισσα της για το πώς πέρασε στην Ινδία. Και η τελευταία ομάδα, θα παρουσιάσει τον παππού και τον εγγονό να παίζουν play station, αφήνοντας στην ευχέρεια των μαθητών να επιλέξουν τις λέξεις και τις εκφράσεις της πρότυπης γλώσσας και της γεωγραφικής διαλέκτου.

Παράρτημα για την δραστηριότητα 2

Προτάσεις στην κρητική διάλεκτο
<i>Ειντα κάνει αυτός εκεί;</i>
<i>Γρέκα, γρέκα να τον επρολάβουμε;</i>
<i>Γιαγιά , φτιάξε του πράμα να φάει.</i>
<i>Τυχερός είσαι, ο θεός μας έπεμψε.</i>
<i>Θωρείς τον νε.</i>
<i>Μανώλη, πώς θα τον επέμψουμε πίσω;</i>
<i>Ο ξένος θα απομείνει πάε γιατί είναι καλό κοπέλι.</i>
<i>Κατερινιώ, σίμωσε.</i>
<i>Έλα να πεις μια ρακή να δροσέψεις.</i>
<i>Άμε να αρμέξεις την κασίκα.</i>
<i>Επαέ , ετοιμαζόμαστε για τον αγώνα.</i>
<i>Χωριανοί τις κατσούνες, οι οχθροί ξανάρχονται.</i>
<i>Γιάντα</i>
<i>Θωρρώ</i>
<i>Γροικό</i>

Τηλε-κριτικοί στην κρητική διάλεκτο

Γενικός στόχος της ενότητας:

Να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με άτομα διαφορετικών γεωγραφικών περιοχών και κατ' επέκταση και διαφορετικών τρόπων ομιλίας και να αναγνωρίσουν πως διαφέρει ο τρόπος ομιλίας μεταξύ των ατόμων που προέρχονται από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές. Επιπλέον, να αναγνωρίσουν οι μαθητές πως οι τηλεοπτικές αναπαραστάσεις προβάλλουν με γραφικό και στερεότυπο τρόπο τη γεωγραφική ποικιλότητα

«ΚΑΘΙΣΤΕ ΑΝΑΠΑΥΤΙΚΑ, ΑΝΟΙΞΤΕ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΙΑ Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΞΕΚΙΝΑ... ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΚΡΙΤΚΑ»

Δραστηριότητα:

Σε αυτή τη φάση θα προβάλλουμε στα παιδιά δύο διαφημίσεις. Η πρώτη αφορά ένα κρητικό σνακ, όπου εμφανίζεται ένας άντρας από την Κρήτη και ένα παιδί που τρώει το σνακ. Ο άντρας είναι μαυροφορεμένος με παραδοσιακή κρητική φορεσιά και στο κεφάλι του φοράει το σαρίκι. Αμέσως μετά θα ακολουθήσει συζήτηση με τους μαθητές σχετικά με την οικοδόμηση της ταυτότητας των Κρητικών στις αναπαραστάσεις αυτές.

Η δεύτερη αφορά την συνάντηση ενός αγρότη παραγωγού πορτοκαλιών με έναν τουρίστα οποίος ενώ φαίνεται να κάνει πεζοπορία θέλησε να κόψει ένα πορτοκάλι. Με τις δύο αυτές διαφημίσεις θέλουμε να ενεργοποιήσουμε την προϋπάρχουσα γνώση των μαθητών και να τους προετοιμάσουμε για το θέμα που θα ακολουθήσει.

Βίντεο:

«Τηλεοπτικό σποτ "Μικιό" της Κρητών Άρτος»

 <https://www.youtube.com/watch?v=0BCKYgYg1QE>

«Διαφήμιση για την φιλοξενία της Κρήτης» (0:13-1:17)

 <https://www.youtube.com/watch?v=2JqboFskur0>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

- 1) Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο ομιλίας των πρωταγωνιστών;

- 2) Σε ποια περιοχή νομίζετε ότι αναφέρεται η διαφήμιση;
- 3) Υπήρξε κάποια λέξη ή φράση που δεν καταλάβατε;
- 4) Πώς ήταν ντυμένος ο άντρας της διαφήμισης;
- 5) Έχετε δει εσείς να είναι έτσι ντυμένος;

«ΩΡΑ ΓΙΑ ΒΙΝΤΕΟ !!!»

Στόχος:

Στο στάδιο αυτό θα προβληθεί ένα βίντεο με σκοπό να αναδειχτούν τα στερεότυπα που συνοδεύουν τις τηλεοπτικές αναπαραστάσεις της γλωσσικής ποικιλότητας. Συγκεκριμένα, στόχος είναι να αντιληφθούν οι μαθητές πως η γεωγραφική ποικιλότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με κοινωνικά χαρακτηριστικά όπως η λαϊκότητα και το διαφορετικό ντύσιμο.

Δραστηριότητα 1:

Σε αυτή την φάση θα προβάλουμε ένα βίντεο από τον ημιμαραθώνιο της Κρήτης όπου οι Κρητικοί παρουσιάζονται με στερεοτυπικό τρόπο όσο αφορά το ντύσιμό τους και τα κοινωνικά τους χαρακτηριστικά. Μετά την προβολή του βίντεο θα ακολουθήσουν ερωτήσεις που θα αφορούν όχι μόνο τον τρόπο ομιλίας των Κρητικών αλλά και την εμφάνισή τους. Σε αυτό το βίντεο παρουσιάζεται ένας Γερμανός τουρίστας ο οποίος αγναντεύει το τοπίο κα μονολογεί πως «αγαπάει την Κρήτη». Εκείνη την στιγμή τον βλέπουν κάποιοι περαστικοί Κρητικοί και νομίζουν πως θέλει να πέσει από τον γκρεμό, γι' αυτό το λόγο τον αρπάζουν και τον πηγαίνουν σπίτι τους. Εκεί, τον υποδέχονται όλοι πολύ θερμά και του κάνουν το τραπέζι. Όταν είναι η ώρα για να φύγει, ένας από τους οικοδεσπότες θέλει να τον κρατήσει στην Κρήτη για να τον παντρέψει με την κόρη του.

Βίντεο:

«ΜΙΝΩΑΣ TV–Trailer 1-Ημιμαραθώνιος Κρήτης 2018-Ο τουρίστας τό σκασε Ο Ψαραντώνη και η Super Γιαγιά–HD»

 <https://www.youtube.com/watch?v=ZW2s7-ZF5Wc>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

- 1) Πώς σας φάνηκε το βίντεο που παρακολουθήσατε; Σας άρεσε;
- 2) Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο ομιλίας των χαρακτήρων;
- 3) Υπήρχαν λέξεις που δεν καταλάβατε;
- 4) Έχετε ακούσει ή δει από κοντά κάποιον να μιλάει με αυτόν τον τρόπο;

- 5) Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στο ντύσιμο των Κρητικών και του τουρίστα;
Γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;
- 6) Ποιον συμπαθήσατε περισσότερο από το βίντεο;
- 7) Ποια στοιχεία νομίζετε πως στοιχειοθετούν την Κρητική ταυτότητα;
- 8) Ποια στερεότυπα για τους Κρητικούς αναπαράγονται σε αυτό το βίντεο; (προσκολλημένοι στα έθιμα, στην οικογένεια, στον γάμο)
- 9) Νομίζετε πως οι γυναίκες στην Κρήτη έχουν λόγο; Μπορούν να αποφασίζουν τι θέλουν να κάνουν;
- 10) Πιστεύετε πως οι Κρητικοί χρησιμοποιούν την κρητική διάλεκτο μόνο όταν μιλάνε με Κρητικούς ή και με τους υπόλοιπους;
- 11) Αν συναντούσατε έναν Κρητικό, νομίζετε πως θα σας μιλούσε με τον ίδιο τρόπο που μιλούσαν οι Κρητικοί της διαφήμισης στον τουρίστα;

«1...2...3... ΩΡΑ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ!!!»

Δραστηριότητα 2

«Ωρα για ζωγραφική»

Στη φάση αυτή θα ζητήσουμε από τους μαθητές μας να ζωγραφίσουν έναν κάτοικο της Κρήτης και έναν κάτοικο της Θεσσαλονίκης. Με αυτόν τον τρόπο θα αντιληφθούμε πώς έχουν στο μυαλό τους οι μαθητές την ταυτότητα των Κρητικών και των Θεσσαλονικιών.

Δραστηριότητα 3

« Δεν είναι αυτονόητο, ούτε αυτοκόλλητο! »

Τα παιδιά θα χωριστούν σε τρεις ομάδες και θα προσπαθήσουν να αναγνωρίσουν και να καταγράψουν τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις εις βάρος των Κρητικών. Στο σημείο αυτό μπορεί να τους βοηθήσει και ο εκπαιδευτικός-καθοδηγητής μέσα από τις ερωτήσεις που θα τους κάνει. Όλες οι ομάδες θα πρέπει να καταγράψουν τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που εντόπισαν και να τις παρουσιάσουν στην τάξη. Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να εντοπίσουν τις γλωσσικές ιδεολογίες που αναπαράγονται και ενισχύονται μέσω των τηλεοπτικών αναπαραστάσεων.

- 1) Πιστεύετε όλοι οι Κρητικοί ντύνονται με τον ίδιο τρόπο;
- 2) Πιστεύετε πως όλοι είναι μαυροφορεμένοι και το αγαπημένο τους χρώμα είναι το μαύρο;
- 3) Νομίζετε πως οι γυναίκες στην Κρήτη αποφασίζουν ποιον θα παντρευτούν ή δεν τους πέφτει λόγος;
- 4) Με ποιες δουλειές ασχολούνται οι άντρες και με ποιες οι γυναίκες από την Κρήτη;
- 5) Σε ποιες περιπτώσεις νομίζετε ότι οι Κρητικοί μιλούν την κρητική διάλεκτο;

«3..2..1... ΣΚΕΨΟΥ ΚΡΙΤΙΚΑ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ»

Στόχος:

Στόχος της τελευταίας δραστηριότητας είναι η δημιουργία από τους μαθητές ενός νέου διαφημιστικού κειμένου στο οποίο θα γίνεται χρήση της διαλεκτικής ποικιλότητας αλλά θα αποφεύγεται συνειδητά η χιουμοριστική αναπαράστασή και πλαισίωσή της. Με άλλα λόγια να οργανώσουν την γνώση για την γεωγραφική ποικιλότητα και να την μεταφέρουν με κριτικό τρόπο σε ένα νέο πλαίσιο.

Αξίζει να υπενθυμίσουμε στους μαθητές μας πως είναι πολύ πιθανό να προτρέξουμε και να κρίνουμε ένα άτομο που μιλά κάποια διάλεκτο, βγάζοντας συμπεράσματα για την καταγωγή του, την μόρφωσή του, το επάγγελμά του. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να είμαστε προσεκτικοί γιατί μπορεί να προσβάλουμε και να πληγώσουμε κάποιον με την συμπεριφορά μας.

Θα ήταν καλό να θυμούνται ότι:

- * Η διάλεκτος δεν είναι κατώτερος τρόπος ομιλίας
- * Δεν πρέπει να έχουμε αρνητικές απόψεις για τα άτομα που χρησιμοποιούν τις διαλέκτους γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε ή να τους πληγώσουμε με την συμπεριφορά μας
- * Θα πρέπει να σεβόμαστε τα άτομα που μιλούν διαφορετικά από εμάς
- * Η διάλεκτος δεν χρησιμοποιείται μόνο από μεγαλύτερα άτομα ή αγρότες που ζουν στο χωρίο
- * Τέλος, δεν υπάρχει λόγος η χρήση μιας διαλέκτου να μας προκαλεί γέλιο.

Δραστηριότητα:

Στην τελευταία δραστηριότητα θα ζητήσουμε από τους μαθητές, οι οποίοι θα είναι χωρισμένοι σε ομάδες, να σχεδιάσουν και να παράγουν ένα διαφημιστικό βίντεο για τον ημιμαραθώνιο της Κρήτης (χρησιμοποιώντας την κάμερα που θα τους δώσουμε) στο οποίο θα χρησιμοποιείται η

κρητική διάλεκτος. Στη συνέχεια, θα ακολουθήσει αξιολόγηση των παραγόμενων κειμένων, τόσο από τους ίδιους τους μαθητές όσο και από τους συμμαθητές τους, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια.

A) Εάν η διαφήμιση έχει βασική ιδέα, σενάριο και χαρακτήρες

B) Εάν γίνεται αντιληπτό το διαφημιζόμενο προϊόν, εάν υπάρχει μια σύντομη συνθηματική φράση

Γ) Εάν αξιοποιείται η κρητική διάλεκτος

Δ) Εάν τα διαλεκτικά στοιχεία αξιοποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνει η διαφήμιση πιο πειστική και να προβληθεί η βασική της ιδέα.

Αξίζει να σημειωθεί, πώς τα κριτήρια αυτά θα δοθούν εκ των προτέρων στους μαθητές για να τους βοηθήσουν στη δημιουργία της διαφήμισης.

Τηλε-κριτικοί στο διαλεκτικό τρόπο ομιλίας

Γενικός στόχος της ενότητας:

Να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με άτομα διαφορετικών γεωγραφικών περιοχών και κατ' επέκταση και διαφορετικών τρόπων ομιλίας και να αναγνωρίσουν πως διαφέρει ο τρόπος ομιλίας των ατόμων της υπαίθρου. Επιπλέον, να αναγνωρίσουν οι μαθητές πως οι τηλεοπτικές αναπαραστάσεις προβάλλουν με γραφικό και στερεότυπο τρόπο τους ανθρώπους της υπαίθρου

«ΚΑΘΙΣΤΕ ΑΝΑΠΑΥΤΙΚΑ, ΑΝΟΙΞΤΕ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΙΑ Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΞΕΚΙΝΑ... ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΚΡΙΤΚΑ»

Δραστηριότητα:

Παρουσιάζουμε στα παιδιά δύο βίντεο, όπου ακούνε διαλεκτικές ομιλίες από ανθρώπους της υπαίθρου. Πιο συγκεκριμένα, θα παρακολουθήσουν δυο αποσπάσματα στα οποία και τα δύο ηλικιωμένα ζευγάρια μιλούν διαλεκτικά.

Βίντεο:

- Διαφήμιση φέτα ήπειρος με λιγότερο αλάτι.

<https://www.youtube.com/watch?v=ZK665ogaacA>

- Διαφήμιση Ήπειρος ΖΕΜΥΘΑ

<https://youtu.be/Tf3ULuEzI>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

- 1) Πώς σας φάνηκαν οι διαφημίσεις που παρακολουθήσαμε;
- 2) Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο ομιλίας των ηλικιωμένων;
- 3) Υπήρχαν κάποιες λέξεις που δεν καταλάβατε;
- 4) Έχετε ακούσει να μιλάει κάποιος με αυτόν τον τρόπο;
- 5) Θα κάνατε παρέα με κάποιον που μιλούσε έτσι;
- 6) Τι προϊόν θέλουν να προβάλλουν;
- 7) Πώς είναι ντυμένοι οι χαρακτήρες στις διαφημίσεις;
- 8) Θα σας άρεσε να μιλάτε με αυτόν τον τρόπο;
- 9) Θα θέλατε να είχατε έναν φίλο να μιλάει με αυτόν τρόπο;

«ΩΡΑ ΓΙΑ ΒΙΝΤΕΟ !!!»

Στόχος:

Να αντιληφθούν οι μαθητές πως οι τηλεοπτικές αναπαραστάσεις παρουσιάζουν με συγκεκριμένο τρόπο τους ανθρώπους της υπαίθρου. Ειδικότερα τους συνδέουν με χαρακτηριστικά όπως η λαϊκότητα, η έλλειψη καλών τρόπων καθώς και η έλλειψη . μόρφωσης.

Δραστηριότητα 1:

Θα παρακολουθήσουμε κάποια αποσπάσματα από την σειρά «Το σόι σου». Το «Σόι Σου» είναι ελληνική κωμική τηλεοπτική σειρά παραγωγής 2014-2018, βασισμένη στην αμερικανική σειρά Your Family or Mine των Rubi Duanias and Yaniv Polishuk και προβάλλεται από τον τηλεοπτικό σταθμό Alpha. Συγκεκριμένα, στα πρώτο επεισόδιο εμφανίζεται η μητέρα της Αντωνίας τους επισκέπτεται από το χωριό και ζητάει από την κόρη της και τον γαμπρό της να εγκατασταθούν μόνιμα εκεί γιατί ο πατέρας της έχει την μέση του και δεν μπορεί να συνεχίζει τις δουλειές στα χωράφια και στα ζώα. Με αυτόν τον τρόπο οι σεναριογράφοι της συγκεκριμένης σειράς ανακατασκευάζουν και πλαισιώνουν την κοινωνιογλωσσική αναπαράσταση της μητέρας της Αντωνίας από μία συγκεκριμένη οπτική γωνία, αναπαράγοντας και ενισχύοντας ταυτόχρονα συγκεκριμένες ιδεολογίες όχι μόνο για την γλώσσα αλλά και για τους ανθρώπους που την χρησιμοποιούν.

Στο δεύτερο επεισόδιο πάλι από την ίδια σειρά βλέπουμε την ξαδέρφη της Αντωνίας την Φωτούλα η οποία πήγε στην Αθήνα, για να τραγουδήσει σε γνωστό μαγαζί με κλαρίνα. Στα αποσπάσματα που θα παρακολουθήσουν οι μαθητές θα δούνε την Φωτούλα, την Αντωνία και τον Αλέξανδρο να συνομιλούν. Και σε αυτό το επεισόδιο αντιλαμβανόμαστε πως οι σεναριογράφοι της συγκεκριμένης σειράς ανακατασκευάζουν και πλαισιώνουν την κοινωνιογλωσσική αναπαράσταση της Φωτούλας από μία συγκεκριμένη οπτική γωνία, αναπαράγοντας και ενισχύοντας ταυτόχρονα συγκεκριμένες ιδεολογίες για την γλώσσα και τους ανθρώπους της υπαίθρου.

Βίντεο:

© Το Σόι σου, Σ2 επεισόδιο 50

- 2:31-3:42 (στο αυτοκίνητο με την Αντωνία και τον γαμπρό της)
 - 10:11-10:45(Τσάι με την συμπεθέρα)
 - 19:30-20:46 (Παραδοσιακό γιαούρτι)
 - 24:56-25:52 (Το πλακάκι του μπάνιου)

<http://www.alphatv.gr/shows/ellinikes-seires/tosoisou/webtv/s2-epeisodio-50>

© Το Σόι σου, Σ4 επεισόδιο 56

➤ 2:53-3:08

➤ 3:30-5:53

<http://www.alphatv.gr/shows/ellinikes-seires/tosoisou/webtv/s4-epeisodio-56>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

- 1) Στα τηλεοπτικά αποσπάσματα που παρακολουθήσατε μιλούν όλοι οι χαρακτήρες με τον ίδιο τρόπο; Αν όχι ποιος ή ποια μιλάει διαφορετικά;
- 2) Ποια στοιχεία στο τρόπο ομιλίας του συγκεκριμένου χαρακτήρα σας οδήγησαν σε αυτό το συμπέρασμα;
- 3) Υπήρχαν φράσεις οι οποίες να σας προκάλεσαν χιούμορ και αν ναι, ποιες είναι αυτές;
- 4) Πώς παρουσιάζεται η μητέρα της Αντωνίας και πώς η πεθερά της;
- 5) Πώς παρουσιάζεται η Φωτούλα;
- 6) Παρατηρήσατε κάποια προβλήματα επικοινωνίας μεταξύ τους; Γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;
- 7) Μήπως παρατηρήσατε κάποιο πρόβλημα επικοινωνίας μεταξύ της Φωτούλας και του Αλέξανδρου;
- 8) Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στο ντύσιμο της μητέρας της Αντωνίας σε σύγκριση με τους υπόλοιπους;
- 9) Πώς ήταν ντυμένη η Φωτούλα; Σας άρεσε το ντύσιμό της;
- 10) Τι επιδιώκεται να δηλωθεί με αυτό το παρουσιαστικό;
- 11) Πού πιστεύετε ότι τραγουδάει η Φωτούλας;
- 12) Τι τραγούδια ερμηνεύει;
- 13) Νομίζετε ότι έχει ωραία φωνή;
- 14) Πιστεύετε πως οι τραγουδιστές πρέπει να ερμηνεύουν συγκεκριμένη γκάμα τραγουδιών;
- 15) Η Φωτούλα λέτε να τραγουδάει άλλα τραγούδια εκτός από παραδοσιακά;
- 16) Παρατηρήσατε κάποια παράξενη συμπεριφορά ως προς την μητέρα της Αντωνίας;
- 17) Παρατηρήσατε κάποια παράξενη συμπεριφορά ως προς την Φωτούλα;
- 18) Πώς λέτε να συμπεριφερόταν το κοινό στην Φωτούλα αν τραγουδούσε παραδοσιακά τραγούδια σε ένα κέντρο της Θεσσαλονίκης;
- 19) Θα μπορούσατε να έχετε κάποιο φίλο ή φίλη να μιλάει με αυτόν τον τρόπο;

20) Αν συναντούσε εσάς η μητέρα της Αντωνίας, πιστεύετε πως θα σας μιλούσε με αυτόν τον τρόπο ή θα σας μιλούσε διαφορετικά;

«1...2...3... ΩΡΑ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ!!!»

Δραστηριότητα 2 ²

«Αντιστοιχίσε σωστά τις εκφράσεις με τις εικόνες»

Τα παιδιά καλούνται να αντιστοιχίσουν λέξεις και εκφράσεις του διαλεκτικού τρόπου ομιλίας με αυτό της πρότυπης ποικιλίας με την φωτογραφία του χαρακτήρα.

Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες και δουλεύουν συνεργατικά. Σε κάθε ομάδα θα δοθούν καταγεγραμμένες λέξεις και εκφράσεις του διαλεκτικού τρόπου ποικιλίας και της πρότυπης ποικιλίας είτε αυτές έχουν ακουστεί στα αποσπάσματα είτε είναι λέξεις και εκφράσεις που θα μπορούσαν να ειπωθούν από τις δυο συμπεθέρες. Η κάθε ομάδα θα πρέπει να αντιστοιχίσει την λέξη ή την έκφραση με την αντίστοιχη φωτογραφία.

Δραστηριότητα 3

«Ωρα για ζωγραφική»

Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες και τους ζητάμε να προβληματιστούν, να συζητήσουν και να παρουσιάσουν στις υπόλοιπες ομάδες τα συναισθήματα που τους προκαλεί η Φωτούλα, ζωγραφίζοντάς την.

«3..2..1... ΣΚΕΨΟΥ ΚΡΙΤΙΚΑ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ»

Στόχος:

Να οργανώσουν την γνώση για την γεωγραφική ποικιλότητα και να την μεταφέρουν σε ένα κριτικό πλαίσιο.

Αξίζει να υπενθυμίσουμε στους μαθητές μας πως είναι πολύ πιθανό να προτρέξουμε και να κρίνουμε ένα άτομο που μιλά διαλεκτικά, βγάζοντας συμπεράσματα για την καταγωγή του, την μόρφωσή του, το επάγγελμά του. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να είμαστε προσεκτικοί γιατί μπορεί να προσβάλουμε και να πληγώσουμε κάποιον με την συμπεριφορά μας.

Θα ήταν καλό να θυμούνται ότι:

² Οι εκφράσεις και οι εικόνες που θα χρησιμοποιηθούν για αυτή την δραστηριότητα βρίσκονται στο τέλος της ενότητας στο παράρτημα.

- * Η διάλεκτος δεν είναι κατώτερος τρόπος ομιλίας
- * Δεν πρέπει να έχουμε αρνητικές απόψεις για τα άτομα που χρησιμοποιούν τις διαλέκτους γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε ή να τους πληγώσουμε με την συμπεριφορά μας
- * Θα πρέπει να σεβόμαστε τα άτομα που μιλούν διαφορετικά από εμάς
- * Η διάλεκτος δεν χρησιμοποιείται μόνο από μεγαλύτερα άτομα ή αγρότες που ζουν στην ύπαιθρο.
- * Οι ομιλητές γεωγραφικών ποικιλιών δεν είναι άνθρωποι λιγότερο μορφωμένοι ή κάνουν επαγγέλματα χαμηλότερου κύρους.
- * Τέλος, δεν υπάρχει λόγος η χρήση μιας διαλέκτου να μας προκαλεί γέλιο.

Δραστηριότητα:

«Μικροί μαέστροι»

Χωρίζουμε τους μαθητές σε δύο ομάδες και τους δίνουμε από έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή με σύνδεση στο διαδίκτυο. Τους ζητάμε να ψάξουν στο ‘youtube’ και να κάνουν από μία λίστα με τα τραγούδια που θα μπορούσε να τραγουδήσει η Φωτούλα σε ένα μαγαζί της Θεσσαλονίκης. Τα παιδιά μπορούν να επιλέξουν είτε τραγούδια παραδοσιακά είτε τραγούδια άλλων ερμηνευτών. Μετά την επιλογή των τραγουδιών, οι δύο ομάδες καλούνται να παρουσιάσουν τα τραγούδια που επέλεξαν για την Φωτούλα στους συμμαθητές τους. Στη συνέχεια θα ακολουθήσει συζήτηση για τις επιλογές των τραγουδιών.

Ερωτήσεις για τους μαθητές (ενδεικτικές)

1. Πιστεύετε πως ένας ερμηνευτής- τραγουδιστής ερμηνεύει συγκεκριμένο ρεπερτόριο;
2. Πού πιστεύετε ότι τραγουδάει η Φωτούλα τα παραδοσιακά τραγούδια;
3. Γιατί επιλέξατε αυτά τα τραγούδια;
4. Με ποια τραγουδίστρια ή τραγουδιστή θα μπορούσε να συνεργαστεί η Φωτούλα;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ 2

Όχι εγώ θέλω να πατάω γης.

Η αλήθεια είναι πως το αποφάσισα κάποιος εκτάκτους.

Όι, όι η Παναγιώτα δεν βγαίνει πια έχει την μέση της.

Τι είν' τούτο;

Φάε την γλώσσα σου μαρή.

Πρωί πρωί θα αρμέγει την προβατίνα.

Βιβαίως, να έχει την πέτσα την παχιά τη καλή.

Θα μοσχοβολήσει ο κόσμος.

Μιτά θα παίρνει την μαγιά.

Εξών και αν δεν υπάρχει.

Αμα θέτε κάτι άλλο, εμείς γονιοί είμαστε θα το καταλάβουμε.

Σγνώμη έχουν και υποχρεώσεις.

Ελπίζω να εκτιμηθεί από όλους η επιλογή μου .

Με κάτι τόσο ιδιαίτερο υπερβολή.

Δεν θα κάνουμε το σπίτι μας καπηλειό επειδή μας κάνουν επίσκεψη τα Γκράβαρα.

(ελληνικό τοπωνύμιο της περιοχής Ναυπακτίας)

Πώς σου φαίνεται το τσάι συμπεθέρα;

Είναι δική μου συνταγή στάζω μέσα και λίγες σταγόνες μουρουνόλαδο.

Η συνταγή είναι γκουρμέ και δυναμωτική.

Σπα υπάρχει στο χωρίο; Γιατί η φίλη μου η Λιλή πήγε και αναζωογονήθηκε.

Το παιδί μου έχει υποχρεώσεις.

Μάλλον η νοθεία είναι άγνωστη λέξη σε εσάς.

Όχι χρυσό μου, και εγώ είμαι ευγενής αλλά δεν το αντέχει η κράση μου.

Όχι αγάπη μου δεν με αφορά.

Παράρτημα εικόνων για δραστηριότητα

Τηλε-κριτικοί στην γλώσσα των νέων

Γενικός στόχος της ενότητας:

Να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με το νεανικό ιδίωμα που προβάλλεται στα κείμενα μαζικής κουλτούρας και να διαπιστώσουν πως διαφέρει τρόπος ομιλίας των νέων από τους μεγάλους. Αλλά και πως η κινηματογραφική αναπαράσταση της νεανικής ομιλίας αναπαράγει αρνητικά στερεότυπα για τους νέους όπως η χαλαρότητα και η ανωριμότητα.

«ΚΑΘΙΣΤΕ ΑΝΑΠΑΥΤΙΚΑ, ΑΝΟΙΞΤΕ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΙΑ Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΞΕΚΙΝΑ... ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΚΡΙΤΚΑ»

Στόχος:

Να ενεργοποιήσουμε προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών σχετικά με το νεανικό ιδίωμα.

Δραστηριότητα:

Προβάλλουμε στα παιδιά δύο διαφημίσεις με νέους που χρησιμοποιούν το νεανικό ιδίωμα για να συμβουλευτούν ή να αναθέσουν στους ενήλικες να κάνουν κάτι. Στο πρώτο βίντεο, μια νεαρή κοπέλα παίρνει τηλέφωνο την θεία της την Σοφία για να την ρωτήσει πώς μπορεί να συνδέσει το νέο της ταμπλετ στο 'icloud' για να μοιράζεται τα αρχεία μαζί της. Η θεία της δεν καταλαβαίνει την ορολογία που χρησιμοποιεί και της λέει χαρακτηριστικά πως «αν μου μιλούσες κινέζικα μπορεί και να καταλάβαινα κάτι». Στο τέλος, οι διαφημιστές αφήνουν το μήνυμα πως οι άνθρωποι που μπορούν να σε βοηθήσουν σε θέματα τεχνολογίας είναι οι Tech experts της εταιρίας που διαφημίζουν. Στο επόμενο βίντεο, τα παιδιά θα παρακολουθήσουν μια διαφήμιση όπου νέος προσπαθεί να συνεννοηθεί με την μητέρα του για να ελέγξει τα μαιλ του. Στην προσπάθεια του να της δώσει οδηγίες για το τι πρέπει να κάνει για να ανοίξει τον υπολογιστή εκείνη φαίνεται να παρανοεί τις οδηγίες που της δίνει και κάνει ό,τι καταλαβαίνει γεγονός που προκαλεί γέλιο σε όσους την παρακολουθούν. Πιο συγκεκριμένα, όταν της λέει άνοιξε το παράθυρο εκείνη καταλαβαίνει το κανονικό παράθυρο και όχι εκείνο του υπολογιστή. Με αυτόν τον τρόπο, η νεανική ταυτότητα κατασκευάζεται υπό το πρίσμα του χάσματος γενεών και της διαφορετικής κοσμοαντίληψης που χαρακτηρίζει τους νέους και τους ενήλικες.

Βίντεο:

Διαφήμιση «Tech Experts ΓΕΡΜΑΝΟΣ | Tablet | GERMANOS»

<https://www.youtube.com/watch?v=9SZ6m70anXQ&t=0s&list=LLBp9feQTtoDLeLY41eTHCxw&index=9>

Διαφήμιση νέου με την μητέρα του.

<https://www.youtube.com/watch?v=fEWJ9eeqwco&list=RDfEWJ9eeqwco&t=9>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο που μιλούν οι νέοι στις διαφημίσεις που παρακολουθήσαμε;
2. Καταλάβατε όσα λένε οι νέοι;
3. Μήπως εντοπίσατε κάποιο πρόβλημα επικοινωνίας μεταξύ των νέων και των ενηλίκων;
4. Πώς συμπεριφέρονται οι ενήλικες όταν ακούν τους νέους να μιλάνε;
Γιατί νομίζετε ότι συμβαίνει αυτό;
5. Εντοπίσατε κάποια διαφορά στον τρόπο με το οποίο είναι ντυμένοι οι νέοι; Διαφέρουν με το ντύσιμο και την συμπεριφορά των ενηλίκων;
6. Καταλάβατε εσείς τι ήθελε να ρωτήσει η κοπέλα στη θεία της;
7. Πώς σας φάνηκε η μητέρα στη δεύτερη διαφήμιση;
8. Για ποιο λόγο πιστεύετε πως οι διαφημιστές έβαλαν δύο νέους να συνομιλούν με δύο ενήλικες; Ποια σκοπιμότητα είχαν;
9. Γιατί λένε να μιλούν και να συμπεριφέρονται έτσι οι νέοι στις διαφημίσεις;
10. Πιστεύετε πως οι νέοι μιλούν έτσι στην καθημερινότητα τους;
11. Νομίζετε πως οι νέοι μιλούν έτσι στους γονείς και στους δασκάλους τους ή μόνο στην παρέα τους;

«ΩΡΑ ΓΙΑ ΒΙΝΤΕΟ !!!»

Στόχος:

Στόχος της δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές πως η τηλεοπτική αναπαράσταση της νεανικής ομιλίας, συνδέεται με αρνητικά στερεότυπα για τους νέους. Οι νέοι λοιπόν παρουσιάζονται ως ανώριμοι, επιπόλαιοι, που το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι η χαλαρότητα

και η καλοπέραση. Παράλληλα, τονίζεται η διάσταση αντιλήψεων και κοσμοθεωρίας από τους ενήλικες.

Δραστηριότητα 1:

Στη πρώτη δραστηριότητα θα προβάλλουμε στα παιδιά κάποια βίντεο με την κοινωνιογλωσσική κατασκευή της ταυτότητας των νέων και τον τρόπο αναπαράστασή της από την μαζική κουλτούρα. Στο πρώτο βίντεο ένας νέος θέλει να μοιραστεί με την μητέρα του την ερωτική του απογοήτευση λέγοντας της χαρακτηριστικά «έφαγα Χ». Η μητέρα του παρανοεί αυτό που της έχει πει γιος της και του απαντά *πώς τον έχει συμβουλέψει να μην τρώει απ' έξω* φανερόντας με αυτό τον τρόπο τη διάσταση αντιλήψεων και κοσμοθεωριών. Τα δύο επόμενα βίντεο παρουσιάζουν το ίδιο θέμα δηλαδή έναν γιο να συνομιλεί με τον πατέρα του. Και στις δύο περιπτώσεις οι νέοι αναπαρίστανται στερεοτυπικά ως προς τον τρόπο ομιλίας τους και την ταυτότητά τους. Ειδικότερα, φαίνονται να κάνουν χρήση του νεανικού ιδιώματος ενώ παράλληλα αναπαράγονται τα αρνητικά στερεότυπα για τους νέους όπως η χαλαρότητα, η καλοπέραση και η ανωριμότητα καθώς και η εξοικείωσή τους με την τεχνολογία.

Βίντεο:

 Διαφήμιση «ΕΦΑΓΑ Χ ΣΟΚΟΛΑΤΑ BREAK ION»

https://www.youtube.com/watch?v=diAkPwhbc_M&t=0s&list=LLBp9feQToDLeLY41eTHCxww&index=38

 Διαφήμιση «Magnum γιός.mpg»

<https://www.youtube.com/watch?v=FZBmQCTWZWw>

 Διαφήμιση «WIND DOUBLE PLAY ΠΑΤΕΡΑΣ ΓΙΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ 2011»

<https://www.youtube.com/watch?v=Fd4UeCDpVfs>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Πώς σας φάνηκαν τα βίντεο που παρακολούθησαμε; Σας άρεσαν;
2. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο ομιλίας των χαρακτήρων;
3. Γιατί πιστεύετε ότι η μητέρα του τον συμβούλεψε να μην τρώει έξω;
4. Καταλαβαίνετε όσα λένε οι νέοι;
5. Τι λέτε να σημαίνει η φράση «έφαγα Χ»

6. Για ποιο πράγμα μιλούν οι νέοι; Με ποια προϊόντα σχετίζονται οι παραπάνω διαφημίσεις;
7. Παρατηρήσατε κάποια προβλήματα επικοινωνίας μεταξύ των νέων και των ενηλίκων; Γιατί πιστεύετε ότι έγινε αυτό;
8. Στην διαφήμιση με το τον γιο και την μητέρα, η μητέρα φαίνεται να καταλαβαίνει όσα της λέει ο γιός της;
9. Γιατί πιστεύετε ότι δεν καταλαβαίνει;
10. Πιστεύετε ότι οι νέοι φέρονται και μιλούν με αυτόν τον τρόπο;
11. Γιατί πιστεύετε ότι μιλούν έτσι;
12. Ποια ενδιαφέρονται φαίνεται να έχει ο γιος στην τελευταία διαφήμιση;
13. Πώς εμφανίζονται οι νέοι στις διαφημίσεις ως προς τον τρόπο ντυσίματος;
14. Πώς συμπεριφέρονται οι ενήλικες απέναντι στον τρόπο ομιλίας και την συμπεριφορά των νέων; Τους σχολιάζουν αρνητικά ή θετικά; Για ποιον/ ποιους λόγους πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;
15. Έχετε ακούσει κάποιον νέο να μιλάει με αυτόν τον τρόπο;
16. Πιστεύετε πως οι νέοι μιλούν με αυτόν τον τρόπο όταν είναι μαζί με νέους ή και όταν είναι μαζί με ενήλικες;

«1...2...3... ΩΡΑ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ!!!»

Δραστηριότητα 2

Συμφωνώ – Διαφωνώ

Τραβάμε μια γραμμή κατά μήκος της αίθουσας ή του γυμναστηρίου. Στη μία άκρη της γραμμής τοποθετούμε την καρτέλα «ΣΥΜΦΩΝΩ ΠΟΛΥ», στην άλλη άκρη της γραμμής την καρτέλα «ΔΙΑΦΩΝΩ ΠΟΛΥ» ενώ στην μέση την καρτέλα «ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΣΙΓΟΥΡΟΣ». Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός διατυπώνει διάφορες απόψεις για το νεανικό ιδίωμα και γενικά για τους νέους. Μετά από αυτό, ζητάμε από τους μαθητές να σταθούν στη θέση που ταιριάζει περισσότερο με την άποψή τους.

Ενδεικτικές προτάσεις

1. Οι νέοι είναι ανώριμοι.

2. Οι νέοι νοιάζονται μόνο για να περάσουν καλά.
3. Οι μεγάλοι δεν ξέρουν να χειρίζονται τους υπολογιστές.
4. Οι νέοι έχουν περίεργο ντύσιμο.
5. Οι νέοι ξέρουν να χειρίζονται με μεγάλη ευκολία τους υπολογιστές και την τεχνολογία γενικά.
6. Οι νέοι δεν ξέρουν να μιλούν.
7. Όταν μιλούν οι νέοι οι ενήλικες δεν τους καταλαβαίνουν.
8. Οι ενήλικες ξέρουν να χειρίζονται σωστά την γλώσσα .

Μόλις οι μαθητές πάρουν την θέση τους πάνω στη γραμμή, τότε ο εκπαιδευτικός θα τους ζητήσει να επιχειρηματολογήσουν για την άποψή τους, ενθαρρύνοντας με αυτόν τον τρόπο τον διάλογο μεταξύ των παιδιών με τις διαφορετικές απόψεις. Αξίζει να σημειωθεί, πως οι μαθητές έχουν την δυνατότητα να αλλάξουν θέση-γνώμη κατά την διάρκεια της συζήτησης. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, θα ακολουθήσουν αναστοχαστικές ερωτήσεις.

Ενδεικτικές ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Μήπως οι νέοι δεν είναι τελικά όπως παρουσιάζονται στην τηλεόραση ;
2. Αλλάξατε γνώμη κατά την διάρκεια των συζητήσεων; Τι σας έκανε να αλλάξετε γνώμη;
3. Μήπως δεν πρέπει να γενικεύουμε την άποψή μας από ένα συγκεκριμένο περιστατικό;
4. Πιστεύετε πως υπάρχει λόγος να κρίνουμε αρνητικά τους νέους που μιλούν με αυτόν τον τρόπο;

«3..2..1... ΣΚΕΨΟΥ ΚΡΙΤΙΚΑ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ»

Στόχος:

Να οργανώσουν την γνώση για την κοινωνική ποικιλότητα λόγω της ηλικίας και να την μεταφέρουν με κριτικό τρόπο σε ένα νέο πλαίσιο.

Κρίνεται σκόπιμο να υπενθυμίσουμε στους μαθητές μας πως είναι πολύ πιθανό να προτρέξουμε και να κρίνουμε τους νέους που μιλούν το νεανικό ιδίωμα, βγάζοντας συμπεράσματα για διάφορα στοιχεία που αφορούν το χαρακτήρα τους, τη μόρφωσή τους ή ακόμα την εμφάνισή τους. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να είμαστε προσεκτικοί γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε και να πληγώσουμε με αυτές τις κρίσεις.

Θα ήταν καλό να θυμούνται ότι:

- * Η γλώσσα των νέων δεν είναι κατώτερος τρόπος ομιλίας.
- * Δεν πρέπει να έχουμε αρνητικές απόψεις για τα άτομα που χρησιμοποιούν την γλώσσα των νέων γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε ή να τους πληγώσουμε με την συμπεριφορά μας.
- * Θα πρέπει να σεβόμαστε τα άτομα που μιλούν διαφορετικά από εμάς
- * Η γλώσσα των νέων μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από ενήλικες όταν θέλουν να προσεγγίσουν τους νέους.
- * Τέλος, δεν υπάρχει λόγος η χρήση της γλώσσας των νέων να μας προκαλεί γέλιο.

Δραστηριότητα:

Στην τελευταία δραστηριότητα θα ζητήσουμε από τους μαθητές, οι οποίοι θα είναι χωρισμένοι σε ομάδες ,να σχεδιάσουν και να κατασκευάσουν μια διαφήμιση για ένα προϊόν τεχνολογίας χρησιμοποιώντας τη γλώσσα των νέων(χρησιμοποιώντας την κάμερα που θα τους δώσουμε). Στη συνέχεια, θα ακολουθήσει αξιολόγηση των παραγόμενων κειμένων, τόσο από τους ίδιους τους μαθητές όσο και από τους συμμαθητές τους, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια.

A) Εάν η διαφήμιση έχει βασική ιδέα, σενάριο και χαρακτηριστές

B) Εάν γίνεται αντιληπτό το διαφημιζόμενο προϊόν, εάν υπάρχει μια σύντομη συνθηματική φράση

Γ) Εάν αξιοποιείται η γλώσσα των νέων.

Δ)Εάν τα διαλεκτικά στοιχεία αξιοποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνει η διαφήμιση πιο πειστική και να προβληθεί η βασική της ιδέα.

Αξίζει να σημειωθεί, πώς τα κριτήρια αυτά θα δοθούν εκ των προτέρων στους μαθητές για να τους βοηθήσουν στη δημιουργία της διαφήμισης.

Τηλε-κριτικοί στην γλώσσα των νέων

Γενικός στόχος της ενότητας:

Να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με το νεανικό ιδίωμα που προβάλλεται στα κείμενα μαζικής κουλτούρας και να διαπιστώσουν πως διαφέρει τρόπος ομιλίας των νέων από τους ενήλικες. Αλλά και πως η κινηματογραφική αναπαράσταση της νεανικής ομιλίας αναπαράγει αρνητικά στερεότυπα για τους νέους όπως η χαλαρότητα και η ανωριμότητα.

«ΚΑΘΙΣΤΕ ΑΝΑΠΑΥΤΙΚΑ, ΑΝΟΙΞΤΕ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΙΑ Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΞΕΚΙΝΑ... ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΚΡΙΤΚΑ»

Στόχος:

Να ενεργοποιήσουμε προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών σχετικά με το νεανικό ιδίωμα.

Δραστηριότητα:

Προβάλλουμε στους μαθητές αποσπάσματα από την ταινία κινουμένων σχεδίων «Μαδαγασκάρη», η οποία προβλήθηκε το 2005 από την εταιρία παραγωγής Dreamworks (<http://vidto.me/8ogy9qhsxmeq.html>). Όσον αφορά την υπόθεση, πρόκειται για τέσσερα ζώα, τα οποία βρίσκονται στον ζωολογικό κήπο του Σέντραλ Πάρκ στη Νέα Υόρκη, δεν αντέχουν την καταπίεση να ζουν φυλακισμένα και παίρνουν την απόφαση να αποδράσουν από τον ζωολογικό κήπο και να πάνε να ζήσουν αλλού. Πού; Στη Μαδαγασκάρη. Ένα λιοντάρι (Άλεξ) αρχηγός με πολλά όνειρα, μία ζέβρα (Μάρτιν) με απίστευτο χιούμορ, μία δυναμική ιπποπόταμος (Γκλόρια) και μια κατά φαντασίαν ασθενής καμηλοπάρδαλη (Μέλμαν) θα ξεπεράσουν κάθε φόβο και πάθος και θα ξεφύγουν από την τροχιά της καθημερινότητάς τους, ψάχνοντας για κάτι καλύτερο.

Βίντεο:

Προβολή βίντεο από τη ταινία Μαδασκάρη 1:

<http://vidto.me/8ogy9qhsxmeq.html>

- Ⓢ (1:27-2:08)
- Ⓢ (2:37-3:09)
- Ⓢ (14:20-14:50)
- Ⓢ (21:10-22:40)
- Ⓢ (32:30-33)
- Ⓢ (34:35-35:00 το τραγούδι του Βασιλιά Τζούλιαν « Γουστάρω να χορεύω»)
- Ⓢ 52:20

© (1.14:26- 1.15:30)

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Πώς σας φάνηκε η ταινία που παρακολουθήσαμε; Σας άρεσε; Σας φάνηκε αστεία;
2. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο ομιλίας των ηρώων;
3. Υπήρχαν λέξεις που δεν καταλάβατε;
4. Γιατί πιστεύετε ότι συνέβη αυτό;
5. Πιστεύετε πως τα παιδιά μιλούν όπως ο Άλεξ και ο Μελμαν;
6. Έχετε ακούσει κάποιον να μιλάει έτσι;
7. Γιατί πιστεύετε ότι μιλάει έτσι;

«ΩΡΑ ΓΙΑ ΒΙΝΤΕΟ !!!»

Στόχος:

Στόχος της δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές πως η τηλεοπτική αναπαράσταση της νεανικής ομιλίας, συνδέεται με αρνητικά στερεότυπα για τους νέους. Οι νέοι λοιπόν παρουσιάζονται ως ανώριμοι, επιπόλαιοι, που το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι η χαλαρότητα και η καλοπέραση. Παράλληλα, τονίζεται η διάσταση αντιλήψεων και κοσμοθεωριών των νέων από τους ενήλικες.

Δραστηριότητα 1:

Στη πρώτη δραστηριότητα θα προβάλλουμε στα παιδιά κάποια βίντεο με την κοινωνιογλωσσική κατασκευή της ταυτότητας των νέων και τον τρόπο αναπαράστασή της από την μαζική κουλτούρα.

Συγκεκριμένα, θα προβάλλουμε αποσπάσματα από την ταινία «Ζωούπολη». Η Ζωούπολη (πρωτότυπος τίτλος: Zootopia) είναι *αμερικανική* κωμική ταινία περιπέτειας κινουμένων σχεδίων του 2016. παραγωγή της ταινίας έγινε από την Walt Disney Animation Studios και η διανομή της από την Walt Disney Pictures. Η ιστορία επικεντρώνεται στη συνεργασία ενός κουνελιού αστυνομικού και μίας αλεπούς κατάδικο για να ξεσκεπάσουν τη μεγάλη συνωμοσία πίσω από τις εξαφανίσεις των άγριων κατοίκων αρπακτικών της μητρόπολης των θηλαστικών. Στα αποσπάσματα που θα προβληθούν οι σεναριογράφοι επιλέγουν την αλεπού κατάδικο να κάνει χρήση της γλώσσας των νέων. Ενδεικτικά ακούγονται τα εξής :

«Ξεκόλλα, Ωραία στολή τελειωμένη, σε τι σαλταρισμένο κόσμο ζεις;, Είσαι μεγάλη ηθοποιάρα φιλαράκο, Κουραφέξαλα, Κοπελιά κόψαμε φλέβα, κλεισ' την μουσική, Σου την έφερε φίογκο, Άραζε, Ελάτε να σας πάω παρεάκι»

Βίντεο:

<http://tainio->

[mania.com/load/metaglwism_na_paidik_online/zwo_polh_zootropolis_zootopia_2016/33-1-0-11238](http://tainio-mania.com/load/metaglwism_na_paidik_online/zwo_polh_zootropolis_zootopia_2016/33-1-0-11238)

- 4:13 -4:39
- 22:30 – 23:10
- 34:10 -35:20
- 36:06 -36:40

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Πώς σας φάνηκαν τα βίντεο που παρακολουθήσαμε; Σας άρεσαν;
2. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο που μιλάει η Τζούντι ή ο Νικ;
3. Σε ποιον από τους δύο ταιριάζει περισσότερο αυτός ο τρόπος ομιλίας, στην αστυνόμο Τζούντι ή στον κατάδικο Νικ; Και γιατί;
4. Θα μπορούσατε να έχετε κάποιον φίλο να μιλάει με αυτόν τον τρόπο;
5. Τι συναισθήματα σας προκαλεί αυτός ο τρόπος ομιλίας;
6. Πώς θα περιγράφατε την Τζούντι και πώς τον Νικ;

«1...2...3... ΩΡΑ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ!!!»

Δραστηριότητα 1

Φατσούλες

Σε αυτή την δραστηριότητα τα παιδιά θα χωριστούν σε ομάδες και θα διαβάσουν προτάσεις του νεανικού ιδιώματος και της πρότυπης ποικιλίας. Στη συνέχεια θα πρέπει να αποφασίσουν και να ζωγραφίσουν την φατσούλα που θα επιλέξουν για κάθε πρόταση. Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να χρησιμοποιήσουν την εκφραστική ικανότητα για να δείξουν τα συναισθήματα που τους προκαλούν οι προτάσεις. Στο τέλος, θα γίνει συζήτηση για τις προτάσεις αυτές στην ολομέλεια σχετικά με τα συναισθήματα που τους προκαλεί η πρότυπη ποικιλία και η νεανική γλώσσα.

«3.2.1... ΣΚΕΨΟΥ ΚΡΙΤΙΚΑ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ»

Στόχος:

Να οργανώσουν την γνώση για την κοινωνική ποικιλότητα λόγω της ηλικίας και να την μεταφέρουν με κριτικό τρόπο σε ένα νέο πλαίσιο.

Κρίνεται σκόπιμο να υπενθυμίσουμε στους μαθητές μας πως είναι πολύ πιθανό να προτρέξουμε και να κρίνουμε τους νέους που μιλούν το νεανικό ιδίωμα, βγάζοντας συμπεράσματα για διάφορα στοιχεία που τους αφορούν το χαρακτήρα τους, τη μόρφωσή τους ή ακόμα την εμφάνισή τους. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να είμαστε προσεκτικοί γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε και να πληγώσουμε με αυτές τις κρίσεις.

Θα ήταν καλό να θυμούνται ότι:

- * Η γλώσσα των νέων δεν είναι κατώτερος τρόπος ομιλίας.
- * Δεν πρέπει να έχουμε αρνητικές απόψεις για τα άτομα που χρησιμοποιούν την γλώσσα των νέων γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε ή να τους πληγώσουμε με την συμπεριφορά μας.
- * Θα πρέπει να σεβόμαστε τα άτομα που μιλούν διαφορετικά από εμάς
- * Η γλώσσα των νέων μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από ενήλικες όταν θέλουν να προσεγγίσουν τους νέους.
- * Τέλος, δεν υπάρχει λόγος η χρήση της γλώσσας των νέων να μας προκαλεί γέλιο.

Δραστηριότητα:

✚ Εδώ το 'χω

Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες και στέκονται στη σειρά κάθε μαθητής φοράει ένα ζευγάρι γυαλιά. Ο εκπαιδευτικός έχει τοποθετήσει στα γυαλιά των μαθητών κάρτες με εκφράσεις των νέων που ακούστηκαν στα βίντεο, τις οποίες βλέπουν όλοι εκτός από τον

μαθητή που την φοράει. Ο μαθητής που βγαίνει μπροστά πρέπει να διαβάσει στο συμμαθητή του την έκφραση που έχει στα γυαλιά του, εκείνος με την σειρά του πρέπει να μεταφέρει την έκφραση από το νεανικό ιδίωμα στην πρότυπη ποικιλία. Π.χ. Η κάρτα γράφει « Η πόλη αυτή με τρελαίνει» και ο μαθητής μπορεί να πει « η πόλη μου αρέσει πάρα πολύ!».

Παραλλαγή παιχνιδιού:

Ο ένας μαθητής να προσπαθήσει να περιγράψει στο άλλον την κατάσταση που έχει στο κεφάλι του χωρίς να πει την έκφραση. π.χ. νεανική έκφραση «Πάω να ξεραθώ» και ο μαθητής πρέπει να το περιγράψει, για παράδειγμα να πει: « όταν νυστάζεις πολύ και έχει περάσει η ώρα τι κάνεις;».

Παράρτημα δραστηριοτήτων

Γλώσσα των νέων

- Αφού είμαστε μαζί δεν μου καίγεται καρφί.
- Είμαι ζύπνιος .
- Είσαι ωραίος.
- Έρχεται κόσμος, θα έχει χαβαλέ .
- Έχει στυλάκι.
- Έχουμε γίνει ρόμπα.
- Θα είμαστε σούπερ
- Θα είμαστε σούπερ ντούπερ .
- Θα την ακούσουν.
- Με τρελαίνει.
- Να κάνουμε καμιά στασούλα.
- Νύχτα Μαρτιν.
- Πάρα λίγο να ψαρώσω.
- Πάω να ξεραθώ.
- Σάλτα για μια εξέταση.
- Σε χαλάει .
- Σου έχει λασκάρει η βίδα.
- Τα έπαιξε.
- Τι τρέχει με αυτούς.
- Τι χαμπάρια .

ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1

Σου την έφερε φιόγκο.

Άραξε δεν χρειάζεται να πεις κουβέντα, έχουμε πάρει μπισκότα λαγών προσκόπων.

Κυρά μου δεν εμπόδιζα ποτέ την δήθεν έρευνά σας.

Κοπελιά κόψαμε φλέβα, κλείσε την μουσική.

Ωραία στολή τελειωμένη, σε τι σαλταρισμένο κόσμο ζεις;

Γεια σας τι μπορώ να κάνω για εσάς;

Γεια είμαι η Τζούντι και μένω εδώ.

Εδώ αστυνόμος Μακ Χορν , κωδικός 1031.

Θέλω να βρεις μια πινακίδα.

Αστυνόμος Χοπς από το τμήμα, θέλω να ελέγξεις μία πινακίδα.

Τηλε-κριτικοί στη Γλώσσα των Νέων

Γενικός στόχος της ενότητας:

Να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με διαφορετικούς τρόπους ομιλίας από άτομα διαφορετικών κοινωνικών ομάδων και συγκεκριμένα την χρήση της γλώσσας των νέων από ηλικιωμένους. Επίσης, να κατανοήσουν πως οι δημιουργοί τέτοιων κειμένων προσπαθούν να στοχοποιήσουν μέσω του χιούμορ χαρακτήρες που εμφανίζονται να μην προσαρμόζονται υφολογικά στο συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο και να χρησιμοποιούν γλωσσικές ποικιλίες που δεν τους ανήκουν.

«ΚΑΘΙΣΤΕ ΑΝΑΠΑΥΤΙΚΑ, ΑΝΟΙΞΤΕ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΙΑ Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΞΕΚΙΝΑ... ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΚΡΙΤΚΑ»

Δραστηριότητα:

Προβάλλουμε στους μαθητές τρεις διαφημίσεις από τα αναψυκτικά του Βίκου. Και στα τρία αποσπάσματα παρουσιάζεται το ίδιο ζευγάρι ηλικιωμένων οι οποίοι φαίνεται να έχουν υιοθετήσει την νεανική ταυτότητα και να κάνουν χρήση του νεανικού ιδιώματος και της τεχνολογίας.

Βίντεο:

Βίκος - Φυσικά Μεταλλικά Αναψυκτικά [#duckface](#)

📍 <https://www.youtube.com/watch?v=C6gdkrqkWc>

Βίκος - Φυσικά Μεταλλικά Αναψυκτικά: Τρολάρισμα

📍 <https://www.youtube.com/watch?v=U0gBwpuY26Y>

Βίκος - Φυσικά Μεταλλικά Αναψυκτικά - ΠΑΡΤΙ

📍 <https://www.youtube.com/watch?v=l1RsA1t--0>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Πώς σας φάνηκαν τα βίντεο που παρακολουθήσαμε; Σας άρεσαν;
2. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο ομιλίας του ζευγαριού;
3. Πώς παρουσιάζεται το ζευγάρι ως προς το ντύσιμό τους

4. Πιστεύετε πως είναι εξοικειωμένοι με την τεχνολογία;
5. Με ποιο προϊόν σχετίζονται οι διαφημίσεις που παρακολούθησαμε;
6. Γιατί πιστεύετε πως οι δημιουργοί της διαφήμισης έβαλαν ένα ζευγάρι ηλικιωμένων να συμπεριφέρεται και να μιλάει με αυτόν τον τρόπο;
7. Πώς πιστεύετε πως το ζευγάρι αυτό μιλά με τους συνομήλικους του;
8. Τι είναι το φίλτρο;
9. Τι είναι το duck face;
10. Τι σημαίνει τρολάρω; Πώς σας φαίνεται που το λέει μία γιαγιά;
11. Πώς σας φαίνεται που λένε ότι παρτάρουν;

«ΩΡΑ ΓΙΑ ΒΙΝΤΕΟ !!!»

Στόχος:

Στόχος είναι να αντιληφθούν οι μαθητές πως η χρήση του νεανικού ιδιώματος χρησιμοποιείται από ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας για χιουμοριστικούς σκοπούς.

Δραστηριότητα 1:

Οι μαθητές θα παρακολουθήσουν πέντε διαφημίσεις όπου άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας κάνουν χρήση του νεανικού ιδιώματος και της τεχνολογίας.

Στην πρώτη διαφήμιση, θα παρακολουθήσουμε δύο αδέρφια που έχουν παρεξηγηθεί μεταξύ τους γιατί δεν έκανε ο ένας στον άλλον “Like” στο “facebook” . Στην επόμενη διαφήμιση βλέπουμε μια γιαγιά να είναι διαχειρίστρια ενός “blog”. Ενώ στην τρίτη, η γιαγιά κάνει μια παρουσίαση στην φίλη της αναφορικά με το ποια κατσίκια είναι πιο αποδοτική και δίνει περισσότερο γάλα. Σε αυτή την διαφήμιση η γιαγιά είναι εξοικειωμένη με την τεχνολογία. Στην προτελευταία διαφήμιση, βλέπουμε για γιαγιά σε ένα κατάστημα ηλεκτρονικών ειδών να ψάχνει να αγοράσει κινητό. Ενώ στην τελευταία, ενώ βλέπουμε μια παραδοσιακή γιαγιά κάνει ωστόσο χρήση του διαδικτύου για να βρει συνταγές.

Βίντεο:

Διαφήμιση: Conn-x / Μανάβικο - Τα 2 Αδέλφια

📄 <https://www.youtube.com/watch?v=6DX4hPwLjgE>

Διαφήμιση «Epirus Malaki – Blog»

📄 <https://www.youtube.com/watch?v=vzPOPOUCPHw>

Διαφήμιση «COSMOTE Προγράμματα Συμβολαίου - Κατσίκες 2010»

📄 https://www.youtube.com/watch?v=0_4kGrUIHzk

📄 <https://www.youtube.com/watch?v=-YRG340mGTE>

Διαφήμιση «PUBLIC ΓΙΑΓΙΑ - ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ 2013»

📄 <https://www.youtube.com/watch?v=z-MusxHA0Vo>

Διαφήμιση «OTE giouvetsaki dot com»

📄 <https://www.youtube.com/watch?v=gHhBIIMgyKg&list=LLBp9feQToDLeLY41eTHCxww&index=88>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Πώς σας φάνηκαν τα βίντεο που παρακολουθήσατε; Σας άρεσαν;
2. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο ομιλίας των ανθρώπων;
3. Για ποιο λόγο πιστεύετε οι δημιουργοί των διαφημίσεων έβαλαν ανθρώπους μεγαλύτερη ηλικίας να μιλούν σαν τους νέους;
4. Πώς αισθανθήκατε στο άκουσμα αυτών των λέξεων από ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας.
5. Μήπως σας φάνηκε αστείο; Γελάσατε;
6. Μήπως οι χαρακτήρες των διαφημίσεων χρησιμοποιούν λέξεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούν οι νέοι;
7. Μιλούν οι γονείς σας ή οι παππούδες σας με αυτόν τον τρόπο;
8. Έχετε ακούσει κάποιο ηλικιωμένο άτομο να μιλάει με αυτόν τον τρόπο ή να έχει ενδιαφέρον για την τεχνολογία ;
9. Εσείς πώς θα προτιμούσατε να μιλάνε οι ηλικιωμένοι;
10. Θα μπορούσε πιστεύετε ένα ηλικιωμένο άτομο να μιλάει όπως οι χαρακτήρες στα βίντεο;

«1...2...3... ΩΡΑ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ!!!»

Δραστηριότητα 2

« Ωρα για Σκυταλοδρομία »³

³ Ο πίνακας με τις εκφράσεις θα βρίσκεται στο παράρτημα στο τέλος της ενότητας.

Χωρίζουμε τους μαθητές σε δύο ομάδες. Στην απέναντι πλευρά της αίθουσας ή του γυμναστηρίου τοποθετούμε δύο καλάθια, ένα πράσινο για την γλώσσα των μεγάλων και ένα κόκκινο για την γλώσσα των νέων. Κάθε φορά που ο εκπαιδευτικός φωνάζει μία φράση είτε από την γλώσσα των νέων είτε από την γλώσσα των μεγάλων, οι μαθητές θα πρέπει να αποφασίσουν και να τοποθετήσουν το χαρτάκι στο σωστό καλάθι.

«3..2..1... ΣΚΕΨΟΥ ΚΡΙΤΙΚΑ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ»

Στόχος:

Να οργανώσουν την γνώση για την κοινωνική ποικιλότητα λόγω της ηλικίας και να την μεταφέρουν με κριτικό τρόπο σε ένα νέο πλαίσιο.

Κρίνεται σκόπιμο να υπενθυμίσουμε στους μαθητές μας πως είναι πολύ πιθανό να προτρέξουμε και να κρίνουμε τους νέους ή ακόμα και τους μεγαλύτερους που μιλούν το νεανικό ιδίωμα, βγάζοντας συμπεράσματα για διάφορα στοιχεία που αφορούν το χαρακτήρα τους, τη μόρφωσή τους ή ακόμα την εμφάνισή τους. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να είμαστε προσεκτικοί γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε και να τους πληγώσουμε με αυτές τις κρίσεις.

Θα ήταν καλό να θυμούνται ότι:

- * Η γλώσσα των νέων δεν είναι κατώτερος τρόπος ομιλίας.
- * Δεν πρέπει να έχουμε αρνητικές απόψεις για τα άτομα που χρησιμοποιούν την γλώσσα των νέων γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε ή να τους πληγώσουμε με την συμπεριφορά μας.
- * Θα πρέπει να σεβόμαστε τα άτομα που μιλούν διαφορετικά από εμάς.
- * Η γλώσσα των νέων μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από ενήλικες όταν θέλουν να προσεγγίσουν τους νέους.
- * Πολλές φορές οι δημιουργοί διαφημίσεων ή σειρών βάζουν τους χαρακτήρες τους να χρησιμοποιούν γλωσσικές ποικιλίες που δεν τους ταιριάζουν για προκαλέσουν χιούμορ.
- * Τέλος, δεν υπάρχει λόγος η χρήση της γλώσσας των νέων να μας προκαλεί γέλιο

Δραστηριότητα:

«Ωρα για θέατρο»

Χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες και τους ζητάμε να δημιουργήσουν ένα σκετσάκι, το οποίο θα το παρουσιάσουν στην ολομέλεια. Το σκετσάκι θα έχει ως θέμα του τον διάλογο ανάμεσα σε ένα ηλικιωμένο άτομο και σε ένα νεότερης ηλικίας (π.χ. παππούς και εγγονός ή γιαγιά και εγγονή). Οι μαθητές θα έχουν την δυνατότητα να επιλέξουν εάν θα χρησιμοποιήσουν λέξεις και εκφράσεις

της νεανικής γλώσσας. Μέτα την παρουσίαση των αυτοσχεδιασμών θα ακολουθήσει συζήτηση με βάση τους εξής άξονες:

1. Εάν κάποιοι χαρακτήρες χρησιμοποίησαν την γλώσσα των νέων.
2. Εάν αντιμετωπίστηκε η γλώσσα των νέων ως κατώτερος τρόπος ομιλίας
3. Εάν φρόντισαν ώστε τα άτομα που χρησιμοποιούν διάλεκτο να μην προσβάλλονται
4. Εάν αντιμετωπίστηκε η γλώσσα των νέων ως ένας διαφορετικός τρόπος ομιλίας που τον σεβόμαστε.
5. Εάν έλαβαν υπόψη τους πως όσοι χρησιμοποιούν την γλώσσα των νέων μπορεί να είναι οποιασδήποτε ηλικίας, μόρφωσης και επαγγέλματος
6. Εάν η χρήση της γλώσσας των νέων προκαλεί γέλιο.

Παράρτημα δραστηριοτήτων

Εκφράσεις από την γλώσσα των νέων και από την γ

λώσσα των μεγάλων

Κάνε retweets αυτό το post.

Σήμερα θα φάμε πιτόγυρα.

Καλά σε τρολάρει δεν το πήρες χαμπάρι.

Σήμερα θα φάμε απ' έξω.

Γυναίκα, τα γεμιστά είναι για εμένα;

Η « Νίνα» μας δίνει περισσότερο γάλα.

Πες τον Θανάση να μου βάλει ένα κιλό ντομάτες.

Limited profile θα σε έχω.

Ένα απλό κινητό να μιλάω θέλω.

Θα έρθεις απόψε να παρτάρουμε;

Σήμερα σας έχουμε τραπέζι για τα γενέθλια του Γιώργου.

Έχω κάνει γιουβέτσι σήμερα.

Ρε ξεκόλλα θα σου τηλεφωνήσει.

Τηλε-κριτικοί στη γλώσσα των νέων

Γενικός στόχος της ενότητας:

Να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με το νεανικό ιδίωμα που προβάλλεται στα κείμενα μαζικής κουλτούρας και να διαπιστώσουν πως διαφέρει τρόπος ομιλίας των νέων από τους ενήλικες. Επίσης, να κατανοήσουν πως η κινηματογραφική αναπαράσταση της νεανικής ομιλίας αναπαράγει αρνητικά στερεότυπα για τους νέους όπως η χαλαρότητα και η ανωριμότητα.

«ΚΑΘΙΣΤΕ ΑΝΑΠΑΥΤΙΚΑ, ΑΝΟΙΞΤΕ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΙΑ Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΞΕΚΙΝΑ... ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΚΡΙΤΚΑ»

Στόχος:

Να ενεργοποιήσουμε προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών σχετικά με το νεανικό ιδίωμα.

Δραστηριότητα:

Θα προβληθεί ένα βίντεο στους μαθητές από το «Λαϊκό λαχείο» όπου ακούγονται νεανικές εκφράσεις όπως: «Πόσο πάει το μαλλί για ξύρισμα;», «πόσο πάει το μαρούλι για το λάχανο;», «Θα πάει πολύ το κασέρι.», «-Γιαγιά έχω μείνει στεγνός -Δεν υπάρχει σάλιο.»

Βίντεο:

Διαφήμιση «ΛΑΪΚΟ ΛΑΧΕΙΟ «Τα λέμε λαϊκά ... γιατί όλα τα λεφτά είναι στο Λαϊκό»

📍 <https://www.youtube.com/watch?v=dX2mFz1GKxM>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Πώς σας φάνηκαν τα βίντεο που παρακολούθησαμε; Σας άρεσαν;
2. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο ομιλίας των χαρακτήρων;
3. Καταλαβαίνετε όσα λένε οι νέοι;
4. Τι σημαίνει η έκφραση « Πόσο πάει το μαλλί για κούρεμα;»
5. Τι σημαίνει η έκφραση «Γιαγιά έχω μείνει στεγνός;»
6. Τι σημαίνει η έκφραση «Δεν υπάρχει σάλιο;»
7. Έχετε ακούσει ποτέ σας αυτές τις εκφράσεις;

8. Πιστεύετε ότι οι νέοι φέρονται και μιλούν με αυτόν τον τρόπο;
9. Πιστεύετε πως οι νέοι μιλούν με αυτόν τον τρόπο όταν είναι μαζί με νέους ή και όταν είναι μαζί με ενήλικες;

«ΩΡΑ ΓΙΑ ΒΙΝΤΕΟ !!!»

Στόχος:

Στόχος της δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές πως η τηλεοπτική αναπαράσταση της νεανικής ομιλίας συνδέεται με αρνητικά στερεότυπα για τους νέους. Οι νέοι λοιπόν παρουσιάζονται ως ανώριμοι, επιπόλαιοι, που το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι η χαλαρότητα και η καλοπέραση. Παράλληλα, τονίζεται η διάσταση αντιλήψεων και κοσμοθεωριών των νέων από τους ενήλικες.

Δραστηριότητα 1:

Προβάλλουμε στους μαθητές μας κάποια βίντεο από διαφημίσεις και γίνεται συζήτηση για τα βίντεο που παρακολούθησαν. Στην πρώτη διαφήμιση βλέπουμε έναν νέο σε ένα γήπεδο να κάνει χρήση του νεανικού ιδιώματος με σκοπό να παρακινήσει τους φίλους του να πάνε για ποτό. Στη δεύτερη διαφήμιση, βλέπουμε μια νεαρή κοπέλα να ασχολείται με τις δουλείες του σπιτιού ωστόσο φαίνεται να μην τα καταφέρνει και γι αυτό τηλεφωνεί στη μητέρα της για να την συμβουλέψει. Σε αυτή την διαφήμιση η νεαρή κοπέλα παρουσιάζεται ως ανώριμη και ανίκανη να τα καταφέρει μόνη της, αναπαράγοντας με αυτόν τον τρόπο στερεότυπα για τους νέους. Στην Τρίτη διαφήμιση και στην τέταρτη παρουσιάζονται νέοι που κάνουν χρήση του νεανικού ιδιώματος κατά τις κοινές τους συνομιλίες. Στην πέμπτη διαφήμιση του Λουμίδα παρουσιάζεται ένας νέος να συνομιλεί με την μητέρα τους για τον τρόπο που διαχειρίστηκε τα χρήματα που του είχε δώσει για την πενταήμερη. Από την συζήτηση τους αυτή παρουσιάζεται ως ανώριμος, που τον μόνο που τον ενδιαφέρει είναι η καλοπέρασή του. Επίσης κατά τη μυθοπλαστική αυτή συνομιλία, οι διαφημιστές στοχευμένα τονίζουν την διάσταση αντιλήψεων και κοσμοθεωριών των νέων από τους ενήλικες.

Βίντεο:

1. COSMOTE - 4G ΓΗΠΕΔΟ

📌 <https://www.youtube.com/watch?v=R4WrkO907sg&t=0s&list=LLBp9feQTtoDLeLY41eT HCxww&index=23>

1. Νέα Διαφήμιση 2017 Απορρυπαντικό Σκιπ @ Κάνε Skip τη μάνα σου ! Kane skip th mana sou !

📍 <https://www.youtube.com/watch?v=59hHT-0vuBE&index=27&list=LLBp9feQToDLeLY41eTHCxww>

2. Λουμίδης Κουπάτος | Χίπστερ

📍 <https://www.youtube.com/watch?v=nU7gCXqSbNk&list=LLBp9feQToDLeLY41eTHCxww&index=66>

3. ΙΟΝ Σοκολάτα JOIN (Mall)

📍 https://www.youtube.com/watch?v=GF1d_5sCyTw&index=80&list=LLBp9feQToDLeLY41eTHCxww

4. ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΚΑΦΕ ΛΟΥΜΙΔΗΣ ΠΑΠΑΓΑΛΟΣ ΛΟΥΜΙΔΗΣ ΠΑΠΑΓΑΛΟΣ:
Ανοίγουμε την καρδιά μας I

📍 <https://www.youtube.com/watch?v=47jtfAz6JZY> (0:24-0:35)

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Πώς σας φάνηκαν οι διαφημίσεις; Σας άρεσαν;
2. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο ομιλίας των χαρακτήρων;
3. Παρατηρήσατε κάποιο πρόβλημα επικοινωνίας μεταξύ των χαρακτήρων διαφορετικής ηλικίας; (π.χ. ανάμεσα στην μητέρα και στο γιο)
4. Πώς παρουσιάζονται οι νέοι στις διαφημίσεις; Πώς θα τους περιγράφατε;
5. Ποια φαίνονται να είναι τα ενδιαφέροντα και οι ασχολίες των νέων στις διαφημίσεις;
6. Νομίζετε πως όλοι οι νέοι μιλούν και συμπεριφέρονται με αυτόν τον τρόπο;
7. Θα μπορούσε να είναι και αλλιώς; Αν ναι, πώς;
8. Τι συναισθήματα σας προκαλεί τρόπος ομιλίας τους;
9. Θα μπορούσατε να έχετε έναν φίλο που να μιλάει με αυτόν τον τρόπο;
10. Για ποιον λόγο πιστεύετε ότι οι σεναριογράφοι επιλέγουν οι νέοι να χρησιμοποιούν το νεανικό ιδίωμα και να συνδέονται με στερεότυπα όπως η καλοπέραση, η χαλαρότητα, η επιπολαιότητα, η μαγκιά και η ανωριμότητα;

«1...2...3... ΩΡΑ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ!!!»

Δραστηριότητα 2

Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες και τους ζητάμε να συζητήσουν μεταξύ τους και να παρουσιάσουν στην ολομέλεια τον τρόπο του εμφανίζονται οι νέοι στις διαφημίσεις. Στην

συνέχεια, αφού η κάθε ομάδα παρουσιάσει την εργασία της θα τους ζητήσουμε να προτείνουν τρόπους για να ανατραπούν αυτά τα στερεότυπα.

«3..2..1... ΣΚΕΨΟΥ ΚΡΙΤΙΚΑ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ»

Στόχος:

Να οργανώσουν την γνώση για την κοινωνική ποικιλότητα λόγω της ηλικίας και να την μεταφέρουν με κριτικό τρόπο σε ένα νέο πλαίσιο.

Κρίνεται σκόπιμο να υπενθυμίσουμε στους μαθητές μας πως είναι πολύ πιθανό να προτρέξουμε και να κρίνουμε τους νέους που μιλούν το νεανικό ιδίωμα, βγάζοντας συμπεράσματα για διάφορα στοιχεία που τους αφορούν το χαρακτήρα τους, τη μόρφωσή τους ή ακόμα την εμφάνισή τους. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να είμαστε προσεκτικοί γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε και να πληγώσουμε με αυτές τις κρίσεις.

Θα ήταν καλό να θυμούνται ότι:

- * Η γλώσσα των νέων δεν είναι κατώτερος τρόπος ομιλίας.
- * Δεν πρέπει να έχουμε αρνητικές απόψεις για τα άτομα που χρησιμοποιούν την γλώσσα των νέων γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε ή να τους πληγώσουμε με την συμπεριφορά μας.
- * Θα πρέπει να σεβόμαστε τα άτομα που μιλούν διαφορετικά από εμάς
- * Η γλώσσα των νέων μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από ενήλικες όταν θέλουν να προσεγγίσουν τους νέους.
- * Τέλος, δεν υπάρχει λόγος η χρήση της γλώσσας των νέων να μας προκαλεί γέλιο.

Δραστηριότητα:

«Διαγωνισμός καλύτερης αφίσας»

Στην τελευταία δραστηριότητα θα ζητήσουμε από τους μαθητές αφού χωριστούν σε ομάδες να φτιάξουν μια αφίσα για την προστασία των ζώων που θα απευθύνεται σε παιδιά και σε νέους, χρησιμοποιώντας λέξεις και φράσεις από την γλώσσα των νέων. Στη συνέχεια, αφού γίνει η παρουσίαση των αφισών στην ολομέλεια και ακολουθήσει συζήτηση σχετικά με την δημιουργία τους, οι μαθητές θα ψηφίσουν την καλύτερη αφίσα. Η αφίσα θα αξιολογηθεί για το σλόγκαν της καθώς και για την εικαστική της παρέμβαση.

Τηλε-κριτικοί στην κοινωνική τάξη

Γενικός στόχος της ενότητας:

Να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με διαφορετικούς τρόπους ομιλίας από άτομα διαφορετικής κοινωνικής προέλευσης και να διακρίνουν ότι υπάρχει γλωσσική διαφορά μεταξύ των ατόμων υψηλής κοινωνικής τάξης και χαμηλής κοινωνικής τάξης. Συνεπώς, να κατανοήσουν πως η κοινωνική διαστρωμάτωση στη σημερινή τηλεοπτική πραγματικότητα απεικονίζεται μέσα από την κατασκευή ενός διπολικού σύμπαντος ανώτερης και κατώτερης κοινωνικής τάξης

«ΚΑΘΙΣΤΕ ΑΝΑΠΑΥΤΙΚΑ, ΑΝΟΙΞΤΕ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΙΑ Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΞΕΚΙΝΑ... ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΚΡΙΤΚΑ»

Στόχος:

Στόχος είναι να ενεργοποιήσουν την προϋπάρχουσα γνώση των μαθητών.

Δραστηριότητα:

Οι μαθητές θα παρακολουθήσουν τρεις διαφημίσεις με διαφορετικούς ομιλητές. Στην πρώτη διαφήμιση είναι τρεις φίλες που προσπαθούν να προσεγγίσουν ένα κύριο που κάθεται απέναντί τους. Ξαφνικά, ενώ μιλούν κανονικά αλλάζουν τον τρόπο που μιλούν για να προσεγγίσουν τον κύριο. Θεωρούν λοιπόν, ότι ο κύριος αυτός είναι εφοπλιστής και ξεκινούν να μιλούν διαφορετικά. Στη δεύτερη διαφήμιση, είναι μία κυρία εκπρόσωπος της ανώτερης κοινωνικής τάξης η οποία παρουσιάζεται να κάνει επίδειξη πλούτου στο νεαρός (εκπρόσωπο της μεσαίας κοινωνικής τάξης) οποίος κάθεται στη διπλανή θέση στο αεροπλάνο. Στην τρίτη διαφήμιση, παρουσιάζεται ένας άντρας της ανώτερης κοινωνικής τάξης να αναζητεί στο σταυρόλεξο τον Έλληνα κροίσο με νησί ενώ ο ίδιος παρουσιάζεται ως εκπρόσωπος της ανώτερης τάξης.

Βίντεο:

📍 Διαφήμιση «Του αγοριού απέναντι διαφήμιση Λουμίδης» (1:10-2:13)

<https://www.youtube.com/watch?v=e-o1vQuumTI&t=15s>

📍 Διαφήμιση «Aergean Κυρία»

<https://www.youtube.com/watch?v=dIeHLiL77pU>

📌 Διαφήμιση «Έλληνας κροίσος με νησί»

<https://www.youtube.com/watch?v=v0BrUPu4suk>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Πώς σας φάνηκαν τα βίντεο που παρακολούθησαμε;
2. Τι δουλείες νομίζετε πως κάνουν οι άνθρωποι που παρουσιάζονται στις διαφημίσεις;
3. Παρατηρείτε κάποια διαφορά στον τρόπο ομιλίας τους;
4. Πώς είναι ντυμένοι οι χαρακτήρες των διαφημίσεων;
5. Εσείς σαν ποιον θα προτιμούσατε να μιλάτε;
6. Θα μπορούσατε να είχατε φίλο ένα από αυτούς; Αν, ναι ποιον; Και γιατί;
7. Τι επάγγελμα νομίζετε ότι κάνει η κυρία στη δεύτερη διαφήμιση και τι ο κύριος στην τρίτη;

«ΩΡΑ ΓΙΑ ΒΙΝΤΕΟ !!!»

Στόχος:

Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές ότι κάθε κοινωνική τάξη απεικονίζεται με στερεότυπο και γραφικό τρόπο στη τηλεόραση καλλιεργώντας την εντύπωση πώς οι κοινωνικές τάξεις βρίσκονται σε απόλυτη διάσταση μεταξύ τους. Ακόμη, η αναπαράσταση των κοινωνικών τάξεων συνοδεύεται με την αναπαραγωγή τόσο αρνητικών όσο και θετικών κοινωνικών στερεοτύπων.

Δραστηριότητα 1:

Στην δραστηριότητα αυτή θα προβάλλουμε στους μαθητές δ κάποια αποσπάσματα από την κωμική τηλεοπτική σειρά «Παρά πέντε». Στα επεισόδια που θα παρακολουθήσουν οι μαθητές, η Ζουμπουλιά (εκπρόσωπος της κατώτερης κοινωνικής τάξης) συναντά την συμπεθέρα της Μαριλένα (εκπρόσωπο της ανώτερης κοινωνικής τάξης). Οι σεναριογράφοι τις παρουσιάζουν σε απόλυτη διάσταση.

Βίντεο:

➤ Παρά πέντε (2.38- 4.18) & (4.20-4.44) & (11:23-13:40)

📌 <https://www.youtube.com/watch?v=sp9qU-yhx4s>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Πώς παρουσιάζεται η Μαριλένα;
2. Πώς παρουσιάζεται η Ζουμπουλία;
3. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στο ντύσιμό τους;
4. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο ομιλίας τους;
5. Ποια από τις δύο συμπαθείτε περισσότερο και γιατί;
6. Πώς παρουσιάζονται αυτοί που μιλούν την ανώτερη γλώσσα ;
7. Πώς παρουσιάζονται αυτοί που μιλούν την λαϊκή γλώσσα;
8. Πιστεύετε πως οι άνθρωποι διαφέρουν τόσο πολύ μεταξύ τους;
9. Θα μπορούσαν να μιλάνε αλλιώς;
10. Ποια θα προτιμούσατε να έχετε φίλη και γιατί;
11. Εσύ σαν ποια από τις δύο θα θέλατε να μιλάτε;

«1...2...3... ΩΡΑ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ!!!»

Δραστηριότητα 2

Ο εκπαιδευτικός έχει κατασκευάσει δύο ίδια επιτραπέζια για να παίζουν οι μαθητές (ένα η κάθε ομάδα). Και στα δύο ταμπλό έχουν κολλημένα μία εικόνα των δύο γυναικών, έχουμε χωρίσει το ταμπλό σε 64 θέσεις. Στις 14 θέσεις υπάρχει γραμμένη η λέξη «ΕΝΤΟΛΗ» ενώ στις 18 η λέξη «ΕΡΩΤΗΣΗ». Ο εκπαιδευτικός έχει ετοιμάσει 14 κάρτες εντολών και 18 κάρτες ερωτήσεων που αφορούν το βίντεο. Οι κάρτες εντολών έχουν γραμμένες εντολές καθυστέρησης ή προώθησης (π.χ. «Δεν βοήθησες την Ζουμπουλία να διαλέξει ρούχα για την δεξίωση πήγαινε πίσω 2 κουτάκια.», «Πήγαινε δύο κουτάκια μπροστά γιατί προσπάθησες να συμφιλιώσεις τις δύο συμπεθέρες.»). Όταν οι μαθητές φτάσουν πάνω στη θέση που έχει γραμμένη την λέξη **ΕΡΩΤΗΣΗ**, πρέπει να απαντήσουν σωστά, στην περίπτωση που δεν θα απαντήσουν θα πρέπει να επιστέψουν στην θέση που ήταν. Οι ερωτήσεις αφορούν τα βίντεο που προβλήθηκαν και τον τρόπο ομιλίας των δύο γυναικών(π.χ. «Καλέ καλέ φέρε μας λίγο κρασάκι» ποια το λέει η Μαριλένα ή η Ζουμπουλία; « Εσύ με καταλαβαίνεις, φρόντισέ το» ποια το λέει η Μαριλένα ή η Ζουμπουλία;). Σκοπός είναι να φτάσουν στο τέλος αναγνωρίζοντας τον τρόπο ομιλίας της καθεμιάς. Το παιχνίδι αυτό έχει πρώτο, δεύτερο, τρίτο νικητή ανάλογα με την σειρά που θα φτάσουν οι μαθητές στον τερματισμό.

«3..2..1... ΣΚΕΨΟΥ ΚΡΙΤΙΚΑ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ»

Στόχος:

Να οργανώσουν τα παιδιά τη γνώση για την κοινωνική ποικιλότητα λόγω κοινωνικής τάξης και να τη μεταφέρουν με κριτικό τρόπο σε ένα νέο πλαίσιο.

Αξίζει να υπενθυμίσουμε στους μαθητές μας πως είναι πολύ πιθανό να προτρέξουμε και να κρίνουμε ένα άτομο που μιλά διαφορετικά λόγω της κοινωνικής τάξης βγάζοντας συμπεράσματα για την καταγωγή του, την μόρφωσή του, το επάγγελμά του. Γι' αυτό το λόγο, πρέπει να είμαστε προσεκτικοί γιατί μπορεί να προσβάλουμε και να πληγώσουμε κάποιον με την συμπεριφορά μας.

Θα ήταν καλό να θυμούνται ότι:

- * Πως η τηλεοπτική αναπαράσταση προβάλλει με κωμικό και υπερβολικό τρόπο τους χαρακτήρες με σκοπό να δημιουργήσει κοινωνικές αντιθέσεις.
- * Δεν πρέπει να έχουμε αρνητικές απόψεις για τα άτομα που χρησιμοποιούν τις κοινωνιολέκτους γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε ή να τους πληγώσουμε με την συμπεριφορά μας
- * Οι κοινωνιολέκτοι δεν συνδέονται με τα ανώτερα ή κατώτερα κοινωνικά στρώματα.
- * Θα πρέπει να σεβόμαστε τα άτομα που μιλούν διαφορετικά από εμάς.
- * Τέλος, δεν υπάρχει λόγος η χρήση μιας κοινωνιολέκτου να μας προκαλεί γέλιο.

Δραστηριότητα:

Ο εκπαιδευτικός σε αυτή την δραστηριότητα θα χρησιμοποιήσει τα επιτραπέζια που σχεδίασε για την προηγούμενη δραστηριότητα ωστόσο θα κρύψει τις θέσεις των ερωτήσεων με αυτοκόλλητα χαρτάκια και θα δημιουργήσει νέες κάρτες εντολών οι οποίες θα μεταφέρουν την γνώση σε ένα νέο πλαίσιο.

Ενδεικτικά κάποιες εντολές:

-
- Μιμήσου την Μαριλένα και μίλησε στην συμπεθέρα σου ευγενικά.
 - Ζήτησε κρασί ευγενικότερα από τον σερβιτόρο .
 - Η Ζουμπουλία θα πάει στο γιατρό, πώς θα του μιλήσει;
 - Η Μαριλένα, πηγαίνει για ψώνια στο μανάβη της γειτονίας της ,πως θα συμπεριφερθεί;

Τηλε-κριτικοί στην κοινωνική τάξη

Γενικός στόχος της ενότητας:

Να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με διαφορετικούς τρόπους ομιλίας από άτομα διαφορετικής κοινωνικής προέλευσης και να διακρίνουν ότι υπάρχει γλωσσική διαφορά μεταξύ των ατόμων υψηλής κοινωνικής τάξης και χαμηλής κοινωνικής τάξης. Συνεπώς, να κατανοήσουν πως η κοινωνική διαστρωμάτωση στη σημερινή τηλεοπτική πραγματικότητα απεικονίζεται μέσα από την κατασκευή ενός διπολικού σύμπαντος ανώτερης και κατώτερης κοινωνικής τάξης. Επίσης, να διαπιστώσουν ότι διαφέρει η ομιλία μεταξύ ατόμων που ασκούν επαγγέλματα χαμηλού κύρους και υψηλού.

«ΚΑΘΙΣΤΕ ΑΝΑΠΑΥΤΙΚΑ, ΑΝΟΙΣΤΕ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΙΑ Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΕΕΚΙΝΑ... ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΚΡΙΤΚΑ»

Στόχος:

Στόχος είναι να ενεργοποιήσουν την προϋπάρχουσα γνώση των μαθητών.

Δραστηριότητα:

Δείχνουμε στα παιδιά βίντεο όπου ακούμε διάφορους επαγγελματίες να μιλούν. Στον πρώτο βίντεο φαίνεται να μιλά ένας ιχθυοπώλης, στο δεύτερο ένας ανθοπώλης, στο τρίτο ένας πιλότος, στο τέταρτο ένας κρεοπώλης, στο πέμπτο ένας εργάτης αποκομιδής απορριμμάτων και στο έκτο ένας επιχειρηματίας. Αξίζει να σημειωθεί πως στα παρακάτω αποσπάσματα έχουμε χρησιμοποιήσει τόσο πρωτογενή όσο και δευτερογενή χρήση της γλωσσικής ποικιλότητας με σκοπό να κατανοήσουν οι μαθητές τις διαδικασίες μετασχηματισμού που υποβάλλονται οι διαφημίσεις προκειμένου να αναπαράγουν τις κυρίαρχες γλωσσικές ιδεολογίες της πρότυπης ποικιλίας.

Βίντεο:

1) Ψαράς –ιχθυοπώλης

https://www.youtube.com/watch?v=6boUt0_rZVU {Πρωτογενή}

https://www.youtube.com/watch?v=-x6d_yOEKpU { Δευτερογενή}

2) Ανθοπώλης

<https://www.youtube.com/watch?v=JC2OIB41LnA> { Δευτερογενή}

3) *Κρεοπώλης*

<https://www.youtube.com/watch?v=C7l6g4TtLow> (από 0:17) {Πρωτογενή}

https://www.youtube.com/watch?v=117G6IF_VyA { Δευτερογενή}

4) *Πιλότος*

<https://www.youtube.com/watch?v=pYzbJ-h-6us> (2.55-3.40) {Πρωτογενή}

<https://www.youtube.com/watch?v=yAyVQvNKNTw> {Πρωτογενή}

5) *Εργάτης αποκομιδής απορριμμάτων (33:00-36:20)*

<https://www.youtube.com/watch?v=DOUL-nrvf3M> {Πρωτογενή}

6) *Επιχειρηματίας (μέχρι 0:47)*

<https://www.youtube.com/watch?v=QgOUUgwTHS4> {Πρωτογενή}

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Πώς σας φάνηκαν τα βίντεο που παρακολουθήσαμε;
2. Τα γνωρίζατε αυτά τα επαγγέλματα που παρακολουθήσαμε στα βίντεο ;
3. Παρατηρείτε κάποια διαφορά στον τρόπο που μιλάνε οι επαγγελματίες;
4. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στο ντύσιμό τους;
5. Μήπως κάποιος από τους γονείς σας κάνει κάποιο από αυτά τα επαγγέλματα;
6. Έχετε σκεφτεί ποιο επάγγελμα θέλετε να ακολουθήσετε στο μέλλον;
7. Εσείς, σαν ποιον από τους παραπάνω επαγγελματίες θα θέλατε να μιλάτε; Και γιατί;
8. Πιστεύετε πως κάποια επαγγέλματα μοιάζουν με κάποια άλλα; Αν, ναι με ποια; Αν, όχι, γιατί και σε τι διαφέρουν;

«ΩΡΑ ΓΙΑ ΒΙΝΤΕΟ !!!»

Στόχος:

Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές ότι κάθε κοινωνική τάξη απεικονίζεται με στερεότυπο και γραφικό τρόπο στη τηλεόραση καλλιεργώντας την εντύπωση πώς οι κοινωνικές τάξεις βρίσκονται σε απόλυτη διάσταση μεταξύ τους. Ακόμη, η αναπαράσταση των κοινωνικών τάξεων συνοδεύεται με την αναπαραγωγή τόσο αρνητικών όσο και θετικών κοινωνικών στερεοτύπων.

Δραστηριότητα 1:

Στη δραστηριότητα αυτή θα προβληθούν βίντεο από την ελληνική τηλεοπτική κωμική σειρά «Λατρεμένοι μου γείτονες» του Mega που προβλήθηκε για πρώτη φορά τον Οκτώβριο του 2007. Στα αποσπάσματα που θα παρακολουθήσουμε απεικονίζεται η κατασκευή ενός διπολικού σύμπαντος ανώτερης και κατώτερης κοινωνικής τάξης. Συγκεκριμένα, η οικογένεια Παπαπαύλου εμφανίζεται ότι αντιπροσωπεύει την ανώτερη κοινωνική τάξη (ζει μια ήρεμη ζωή στο Διόνυσο, σε ένα πολυτελές σπίτι με μεγάλο κήπο, πισίνα και γήπεδο μπάντμιντον) ενώ η οικογένεια Μουστοξίδη αντιπροσωπεύει την κατώτερη κοινωνική τάξη (μια λαϊκή οικογένεια ενός μανάβη από τη Νεάπολη, του Μπάμπη και της κομμώτριας συζύγου του, Πελαγίας που πλούτισε από τη μια στιγμή στην άλλη, όταν η δεκάχρονη κόρη τους, Μπέττυ κέρδισε το 1ο Βραβείο στο Διαγωνισμό Τραγουδιού καθώς και μια επιταγή 400.000 €). Με άλλα λόγια, η τηλεοπτική αναπαράσταση πραγματεύεται οξείες κοινωνικές αντιθέσεις σε γλωσσολογικό επίπεδο (σύγκρουση πρότυπων και μη γλωσσικών τύπων), σε κοινωνιογλωσσικό (το κοινωνικό προφίλ των πρωταγωνιστών βρίσκεται σε διάσταση), σε σημειωτικό (έχουν διαφορετικό τρόπο ζωής και κοσμοθεωρίας) και τέλος σε ιδεολογικό επίπεδο (ο τρόπος ομιλίας και η σημειωτική κατασκευή των χαρακτήρων παραπέμπουν σε μια κοινωνία με οξείες κοινωνικές διαφορές).

Βίντεο:

Επεισόδιο 1: (2:14-3:00) & (14:47-15:10) & (15:30- 17:36)

📄 <https://www.youtube.com/watch?v=MpIhHuTV-0g>

Επεισόδιο 2: (34:07- 37:10)

📄 <https://www.youtube.com/watch?v=9XiyoHGO8K0&t=20s>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Πώς σας φάνηκαν τα βίντεο που παρακολουθήσατε; Σας άρεσαν;
2. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στον τρόπο που μιλούν οι δύο οικογένειες;
3. Πως μιλάει η οικογένεια Παπαπαύλου;
4. Πως μιλάει η οικογένεια Μουστοξίδη;
5. Παρατηρήσατε κάποια διαφορά στο ντύσιμο τους ;
6. Πώς αντιδρά η οικογένεια Παπαπαύλου όταν ακούει την οικογένεια Μουστοξίδη να μιλάει;
7. Ποιος τρόπος ομιλίας σας άρεσε περισσότερο;

8. Ποιον χαρακτήρα συμπαθήσατε περισσότερο;
9. Έχετε ακούσει κάποιον να μιλάει όπως η οικογένεια Μουστοξίδη;
10. Έχετε ακούσει κάποιον να μιλάει όπως η οικογένεια Παπαπαύλου;
11. Πώς παρουσιάζονται αυτοί που μιλούν την ανώτερη γλώσσα;
12. Πώς παρουσιάζονται αυτοί που μιλούν τη λαϊκή γλώσσα;
13. Με ποια οικογένεια θ προτιμούσατε να κάνετε παρέα;
14. Νομίζετε πως θα μπορούσαν να συνυπάρχουν οι δύο οικογένειες αρμονικά;
15. Πιστεύετε πως οι άνθρωποι διαφέρουν τόσο πολύ μεταξύ τους; Θα μπορούσε να είναι και διαφορετικά;

«1...2...3... ΩΡΑ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ!!!»

Δραστηριότητα 2

«Ωρα για ζωγραφική»

Ο εκπαιδευτικός αφού χωρίσει τους μαθητές σε δύο ομάδες, τους δίνει από ένα χαρτόνι, το οποίο το έχει χωρίσει στην μέση. Στη συνέχεια, τους ζητάει να ζωγραφίσουν από την μια πλευρά πώς φαντάζονται ότι θα είναι το σπίτι της οικογένειας Παπαπαύλου και από την άλλη πώς θα είναι το σπίτι της οικογένειας Μουστοξίδη.

Δραστηριότητα 3⁴

Στην δραστηριότητα αυτή, θα δοθεί στους μαθητές ένα ερωτηματολόγιο, στο οποίο καλούνται να κυκλώσουν την απάντηση που θεωρούν πιο σωστή. Οι ερωτήσεις βασίζονται στα αποσπάσματα που παρακολούθησαν οι μαθητές και στα στερεότυπα που προωθούνται. Μετά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας ακολουθήσει συζήτηση με την ολομέλεια σχετικά με την επιλογή των απαντήσεων.

«3..2..1... ΣΚΕΨΟΥ ΚΡΙΤΙΚΑ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ»

Στόχος:

Να οργανώσουν οι μαθητές την γνώση για την κοινωνική ποικιλότητα λόγω της κοινωνικής τάξης και να την μεταφέρουν με κριτικό τρόπο σε ένα νέο πλαίσιο.

⁴ Το ερωτηματολόγιο βρίσκεται στο τέλος της ενότητας στο παράρτημα.

Αξίζει να υπενθυμίσουμε στους μαθητές μας πως είναι πολύ πιθανό να προτρέξουμε και να κρίνουμε ένα άτομο που μιλά διαφορετικά λόγω της κοινωνικής τάξης βγάζοντας συμπεράσματα για την καταγωγή του, την μόρφωσή του, το επάγγελμά του. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να είμαστε προσεκτικοί γιατί μπορεί να προσβάλουμε και να πληγώσουμε κάποιον με την συμπεριφορά μας.

Θα ήταν καλό να θυμούνται ότι:

- * Πως η τηλεοπτική αναπαράσταση προβάλλει με κωμικό και υπερβολικό τρόπο τους χαρακτήρες με σκοπό να δημιουργήσει κοινωνικές αντιθέσεις.
- * Δεν πρέπει να έχουμε αρνητικές απόψεις για τα άτομα που χρησιμοποιούν τις κοινωνιολέκτους γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε ή να τους πληγώσουμε με την συμπεριφορά μας
- * Οι κοινωνιολέκτοι δεν συνδέονται με τα ανώτερα ή κατώτερα κοινωνικά στρώματα.
- * Θα πρέπει να σεβόμαστε τα άτομα που μιλούν διαφορετικά από εμάς.
- * Τέλος, δεν υπάρχει λόγος η χρήση μιας κοινωνιολέκτου να μας προκαλεί γέλιο.

Δραστηριότητα:

«Παιχνίδι ρόλων»

Ζητάμε από τους μαθητές να αυτοσχεδιάσουν και να δημιουργήσουν μικρά σκετσάκια υποδυόμενοι της δύο οικογένειες. Βασικός στόχος είναι να παρουσιάσουν τις δύο οικογένειες χωρίς να έχουν μεταξύ τους προβλήματα.

Π.χ. Η οικογένεια Μουστοξίδη έχει μία ψησταριά ενώ η οικογένεια Παπαπαύλου παρουσιάζονται ως πελάτες στην ψησταριά.

- Πως θα μιλήσει η οικογένεια Μουστοξύδη, θα είναι ευγενική;
- Πως θα μιλήσει η οικογένεια Παπαπαύλου, θα είναι ακατάδεκτη ή φιλική ;
- Πώς θα ζητήσει τον κατάλογο η οικογένεια Παπαπαύλου;
- Πώς θα πάρει παραγγελία η οικογένεια Μουστοξίδη;
- Πώς θα σερβίρουν τα πιάτα η οικογένεια Μουστοξίδη;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3

A. Η οικογένεια Μουστοξίδη δεν χειρίζεται καλά την γλώσσα

- i) Σωστό
- ii) Λάθος

B. Η οικογένεια Παπαπαύλου χειρίζεται καλά την γλώσσα

- i) Σωστό
- ii) Λάθος

Γ. Η εμφάνιση της οικογένεια Παπαπαύλου είναι :

- i) Μοντέρνα και με στυλ
- ii) Χωριάτικη και παραδοσιακή
- iii) Απλή και κομψή
- iv) Θα μπορούσε να έχει οποιαδήποτε εμφάνιση

Δ. Η εμφάνιση της οικογένεια Μουστοξίδη είναι:

- i) Κακόγουστη
- ii) Χωριάτικη και παραδοσιακή
- iii) Απλή και κομψή
- iv) Θα μπορούσε να έχει οποιαδήποτε εμφάνιση

E. Η μόρφωση της οικογένειας Μουστοξίδη είναι:

- i) Λυκειακή
- ii) Πανεπιστημιακή
- iii) Έχουν φοιτήσει μόνο στο δημοτικό
- iv) Θα μπορούσαν να έχουν οποιαδήποτε μόρφωση

ΣΤ. Πού αλλού θα μπορούσαν να μένουν η οικογένεια Παπαπαύλου:

- i) Σε ένα μικρό διαμέρισμα
- ii) Στο χωριό
- iii) Σε κωμόπολη

iv) Θα μπορούσαν να μένουν οπουδήποτε

Z. Πού αλλού θα μπορούσαν να μένουν η οικογένεια Παπαπαύλου:

i) Σε μια έπαυλη

ii) Στο χωριό

iii) Σε κωμόπολη

iv) Θα μπορούσαν να μένουν οπουδήποτε

E. Αν ο κύριος Παπαπαύλου δεν ήταν πλαστικός χειρουργός τι θα μπορούσε να ήταν:

i) Δικηγόρος

ii) Αγρότης

iii) Θα μπορούσε να κάνει οποιοδήποτε επάγγελμα

Τηλε-κριτικοί στους άνδρες και στις γυναίκες

Γενικός στόχος της ενότητας:

Στόχος της ενότητας είναι να αναγνωρίσουν οι μαθητές τις κοινωνιογλωσσικές αναπαραστάσεις του φύλου στην ταινία κινουμένων σχεδίων «Ζωούπολη». Επίσης, να έρθουν σε επαφή με την αναπαραγωγή έμφυλων στερεοτύπων που συνοδεύουν όχι μόνο την τηλεοπτική αναπαράσταση αλλά και τα παιχνίδια.

«ΚΑΘΙΣΤΕ ΑΝΑΠΑΥΤΙΚΑ, ΑΝΟΙΞΤΕ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΙΑ Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΞΕΚΙΝΑ...ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΚΡΙΤΚΑ»

Στόχος:

Να αναδειχθεί η έμφυλη διχοτόμηση των παιχνιδιών που αναπαράγει την αντίληψη πως τα αγόρια και τα κορίτσια είναι τελείως διαφορετικά, οδηγώντας τα παιδιά σε διαφορετικές επιλογές και ενδιαφέροντα. Με άλλα λόγια ο διαχωρισμός αυτός των παιχνιδιών έχει ως αποτέλεσμα τα παιδιά να αποκτούν μέσα από το παιχνίδι διαφορετικές εμπειρίες και δεξιότητες αναπαράγοντας παράλληλα τα έμφυλα στερεότυπα και περιορίζοντας τις δυνατότητες ολόπλευρης ανάπτυξής τους.

Δραστηριότητα:

Προβάλλουμε στα παιδιά διαφημίσεις με πρωταγωνιστές τα αγόρια και με πρωταγωνίστριες τα κορίτσια αλλά και με πρωταγωνιστές και τους δύο.

Βίντεο:

Παιδικές διαφημίσεις

<https://www.youtube.com/watch?v=C-QeluNbppA>

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Με τι παιχνίδια παίζουν κυρίως τα αγόρια;
2. Με ποια παιχνίδια παίζουν τα κορίτσια;
3. Πώς μιλάνε τα κορίτσια στις διαφημίσεις;
4. Πώς μιλάνε τα αγόρια στις διαφημίσεις;
5. Ποιες φωνές ακούγονται πίσω από τις διαφημίσεις που απευθύνονται στα κορίτσια και ποιες στα αγόρια;
6. Έχετε ακούσει κάποιο παιδί να μιλάει όπως τα αγόρια ή τα κορίτσια της διαφήμισης;

7. Εσείς πώς μιλάτε; Όπως τα αγόρια ή όπως τα κορίτσια;

«ΩΡΑ ΓΙΑ ΒΙΝΤΕΟ !!!»

Στόχος:

Να αντιληφθούν οι μαθητές πως η τηλεοπτική αναπαράσταση συνδέεται με την αναπαραγωγή έμφυλων στερεότυπων όπως η παθητικότητα για την γυναίκα.

Δραστηριότητα 1:

Στο σημείο αυτό θα προβληθούν αποσπάσματα από την *αμερικανική κωμική ταινία κινουμένων σχεδίων «Ζωούπολη» που προβλήθηκε για πρώτη φορά το 2016 από Walt Disney Pictures*. Η λαγουδίνα Τζούντι Χοπς δεν συμβιβάζεται με την ιδέα της αγροτικής ρουτίνας και αποφασίζει να αναζητήσει την τύχη της στη συναρπαστική Ζωούπολη. Ωστόσο, στο αστυνομικό σώμα στο οποίο υπηρετεί δεν την αποδέχονται όπως φανταζόταν. Μια υπόθεση εξαφάνισης της δίνει την δυνατότητα να κάνει το όνειρό της πραγματικότητα με την βοήθεια του Νικ μιας παμπόνηρης, και επιρρεπής στην παραβατικότητα αλεπούς.

Βίντεο:

- 📍 Ζωούπολη
- 3:04-4:06
- 5:49-06:36
- 06:49-7:52
- 7:52-9:30
- 25:45- 26:30
- 1:11:50- 1:12:11
- 1:25:20-1:26:20

http://tainio-mania.com/load/metaglwism_na_paidik_online/zwo_polh_zootropolis_zootopia_2016/33-1-0-11238

Ερωτήσεις για τους μαθητές

1. Σας άρεσε η ταινία που παρακολουθήσαμε;
2. Πώς παρουσιάζονται οι γονείς της Τζούντι ως προς τα όνειρά της;
3. Πώς σας φαίνεται η Τζούντι που θέλει να γίνει αστυνόμος;
4. Μήπως το να γίνει μια γυναίκα αστυνόμος είναι λίγο επικίνδυνο;

5. Πώς συμπεριφέρεται η εκπαιδευτρια στην Τζούντι (μια γυναίκα εκπαιδευόμενη); Της μιλάει καλά;
6. Πώς σας φάνηκε που ο δήμαρχος ανακοίνωσε την πρώτη γυναίκα αστυνόμο;
7. Πιστεύετε πως θα πρέπει να ανακοινώνεται όταν μία γυναίκα αποφασίζει να ακολουθήσει ένα ανδροκρατούμενο επάγγελμα;
8. Πιστεύετε πως υπάρχουν επαγγέλματα αποκλειστικά για τους άντρες και τις γυναίκες;
9. Πώς συμπεριφέρονται οι γονείς της Τζούντι όταν την αποχαιρετούν; Μήπως την συμβουλεύουν επειδή φοβούνται ότι ως κορίτσι δεν καταφέρει να ανταπεξέλθει;
10. Πώς σας φαίνεται που μια γυναίκα έγινε δήμαρχος;
11. Πώς σας ακούστηκαν όσα είπε η δήμαρχος για τον τρόπο αντιμετώπισης των γυναικών;
12. Πιστεύετε πως οι γυναίκες δέχονται τέτοια στερεότυπα;
13. Έχετε αναγκαστεί να κάνετε κάτι επειδή είστε αγόρια ή κορίτσια;

«1...2...3... ΩΡΑ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ!!!»

Δραστηριότητα 2

Συμφωνώ – Διαφωνώ

Τραβάμε μια γραμμή κατά μήκος της αίθουσας ή του γυμναστηρίου. Στη μία άκρη της γραμμής τοποθετούμε την καρτέλα «ΣΥΜΦΩΝΩ ΠΟΛΥ», στην άλλη άκρη της γραμμής την καρτέλα «ΔΙΑΦΩΝΩ ΠΟΛΥ» ενώ στην μέση την καρτέλα «ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΣΙΓΟΥΡΟΣ». Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός διατυπώνει διάφορες απόψεις⁵ για τη θέση των ανδρών και των γυναικών στην κοινωνία. Μετά από αυτό, ζητάμε από τους μαθητές να σταθούν στη θέση που ταιριάζει περισσότερο με την άποψή τους. Μόλις οι μαθητές πάρουν την θέση τους πάνω στη γραμμή, τότε ο εκπαιδευτικός θα τους ζητήσει να επιχειρηματολογήσουν για την άποψή τους, ενθαρρύνοντας τους με αυτόν τον τρόπο να ξεκινήσουν έναν διάλογο για την θέση της γυναίκα και του άνδρα στην κοινωνία. Αξίζει να σημειωθεί, πως οι μαθητές έχουν την δυνατότητα να αλλάξουν θέση- γνώμη κατά την διάρκεια της συζήτησης. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, θα ακολουθήσουν αναστοχαστικές ερωτήσεις .

1. Αλλάξατε γνώμη κατά την διάρκεια των συζητήσεων; Τι σας έκανε να αλλάξετε γνώμη;
2. Μήπως κάποιοι μας διδάσκουν αυτά τα στερεότυπα;
3. Μήπως δεν πρέπει να γενικεύουμε την άποψή μας από ένα συγκεκριμένο περιστατικό;
4. Πιστεύετε πως υπάρχει λόγος να κρίνουμε αρνητικά κάποιον επειδή είναι άντρας ή γυναίκα;

⁵ Οι προτάσεις βρίσκονται στο τέλος της ενότητας στο παράρτημα.

Δραστηριότητα 3

Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες και τους δίνουμε κάποιες φράσεις που αναπαράγουν έμφυλα στερεότυπα. Τους ζητάμε να τα κατηγοριοποιήσουν ανάλογα σε ποιον απευθύνονται, στα αγόρια ή στα κορίτσια. Έπειτα, γίνεται συζήτηση στην ολομέλεια.

«3..2..1... ΣΚΕΨΟΥ ΚΡΙΤΙΚΑ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ»

Στόχος:

Να οργανώσουν την γνώση για την κοινωνική ποικιλότητα λόγω του φύλου και να την μεταφέρουν με κριτικό τρόπο σε ένα νέο πλαίσιο.

Αξίζει να υπενθυμίσουμε στους μαθητές μας πως είναι πολύ πιθανό να προτρέξουμε και να κρίνουμε ένα άτομο που μιλά διαφορετικά λόγω του φύλου του βγάζοντας συμπεράσματα για την καταγωγή του, την μόρφωσή του, το επάγγελμά του. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να είμαστε προσεκτικοί γιατί μπορεί να προσβάλουμε και να πληγώσουμε κάποιον με την συμπεριφορά μας.

Θα ήταν καλό να θυμούνται ότι:

- * Πως η τηλεοπτική αναπαράσταση αναπαράγει τα έμφυλα στερεότυπα και προωθεί τον αρσενικό και θηλυκό τρόπο ομιλίας.
- * Δεν πρέπει να έχουμε αρνητικές απόψεις για τα άτομα που χρησιμοποιούν τις κοινωνιολέκτους γιατί μπορεί να τους προσβάλουμε ή να τους πληγώσουμε με την συμπεριφορά μας
- * Θα πρέπει να σεβόμαστε τα άτομα που μιλούν διαφορετικά από εμάς.
- * Τέλος, δεν υπάρχει λόγος να διαιωνίζουμε πατριαρχικές έμφυλες ιδεολογίες είτε για τις γυναίκες είτε για τους άντρες.

Δραστηριότητα:

«Αντιστοίχιση φράσεων και παιχνίδι ρόλων»

Χωρίζουμε τους μαθητές σε δύο ομάδες, στην απέναντι πλευρά της αίθουσας ή του γυμναστηρίου τοποθετούμε δύο μεγάλα χαρτόνια στο ένα αναγράφεται η λέξη «άνδρες» (ροζ χαρτόνι) και στο άλλο η λέξη «γυναίκες» (γαλάζιο χαρτόνι) ενώ μπροστά από τους μαθητές υπάρχει ένα καλάθι που περιέχει φράσεις⁶. Στη συνέχεια, ζητάμε από του μαθητές να τραβήξουν

⁶ Οι φράσεις που θα χρησιμοποιηθούν σε αυτή την δραστηριότητα βρίσκονται στο τέλος της ενότητας στο παράρτημα «Φράσεις για την δραστηριότητα της κριτικής αναπλαισίωσης»

από καλάθι ένα χαρτάκι και να το κολλήσουν στα χαρτόνια. Αν η φράση απευθύνεται στους άνδρες την κολλάνε στο ροζ χαρτόνι ενώ αν απευθύνεται στις γυναίκες στο γαλάζιο χαρτόνι.

- Στη συνέχεια, ζητάμε από τους μαθητές να παίξουν ένα μικρό σκετσάκι με μία παραδοσιακή και με μία δυναμική γυναίκα αλλά με διαφορετικό τρόπο από αυτό που παρακολούθησαν στην ταινία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Προτάσεις για την δραστηριότητα 2

- Το γαλάζιο χρώμα είναι για τα αγόρια, ενώ το ροζ είναι για τα κορίτσια.
- Είναι πιο σωστό τα αγόρια να είναι άγρια.
- Είναι καλύτερο που τα παιδιά είναι χωρισμένα σε αγόρια και κορίτσια στις γραμμές της γυμναστικής.
- Τα κορίτσια δεν μπορούν να παίξουν ποδόσφαιρο.
- Αν ο δάσκαλος θέλει κάποιο παιδί να κουβαλήσει κάτι, είναι καλύτερα να ζητήσει αυτό από ένα αγόρι.
- Αν ένα κορίτσι είναι άτακτο, αυτό είναι κάτι πολύ σοβαρό.
- Είναι προτιμότερο το διάλειμμα τα αγόρια να παίζουν ξεχωριστά από τα κορίτσια.
- Τα κορίτσια γράφουν πιο ωραία γράμματα από τα αγόρια.
- Απαγορεύεται τα κορίτσια να φορέσουν παντελόνι στο σχολείο.
- Οι γυναίκες είναι καλύτερες στο να είναι νοικοκυρές παρά στο να έχουν κάποια δουλειά

Φράσεις για την δραστηριότητα της κριτικής αναπλαισίωσης

- ❖ «Κλαίει. Άφησέ τον κάτω, θα τον κάνεις αδερφή. Μην κλαις σαν κοριτσάκι, ρε. Είσαι άντρας»
- ❖ «Οι άντρες δεν κλαίνε. Οι άντρες είναι δυνατοί, δεν δείχνουν πως νοιώθουν»
- ❖ «Τι αηδίες είναι αυτές; Αντρική χειραγία ρε, άσε τις αγκαλιές. Μην κάνεις σα γυναικούλα»
- ❖ «Οι άνδρες δεν πλένουν πιάτα»
- ❖ «Φοράνε τ' αγόρια σκουλαρίκια;;;;;;»
- ❖ «Άμα σε δείρουν, δείρε τους κι εσύ, μη μασάς.»
- ❖ «Οι άνδρες είναι "κυνηγοί"»
- ❖ «Οι άνδρες δεν δίνουν λογαριασμό»
- ❖ «Πώς θα πας φαντάρος?» Όταν πας στρατό, θα ισιώσεις»
- ❖ «Να είσαι σοβαρός»
- ❖ «Κρίμα τα παντελόνια/μπόι σου....!!!!!!»
- ❖ «Όλες θα κοιτάνε την τσέπη σου. Χωρίς τσέπη δε μετράς».
- ❖ «Μην κλαις ρε. Σκασίλα σου, άμα σ' άφησε. Υπάρχουν κι αλλού πορτοκαλιές. »
- ❖ «Έτσι θα την αφήσεις να βγει έξω; Πάτα πόδι ρε. Σκίσε τη γάτα. Δείξε ποιος είναι ο άντρας»

- ❖ «Έτσι κάνουν τα καλά κορίτσια;;»
- ❖ «Τα καλά κορίτσια δεν βρίζουν!»
- ❖ «Μην κάνεις σαν αγοροκόριτσο»
- ❖ «Η καλή νοικοκυρά είναι δούλα και κυρά»
- ❖ «Να είσαι ευγενική και υπάκουη και να χαμογελάς, κορίτσι είσαι!»
- ❖ «Τα κορίτσια δεν ζενυχτάνε»
- ❖ «Μέχρι να παντρευτείς, θα γιάνει»
- ❖ «Να προσέχεις τα αγόρια»
- ❖ «Κοίτα να τυλίζεις κανέναν.....»
- ❖ «Ολόκληρη κοπέλα και δεν έχεις μάθει ακόμα τις δουλειές του σπιτιού;»
- ❖ «Μην τρως, στους άντρες δεν αρέσουν οι χοντρές»
- ❖ «Φάε, είσαι χάλια τόσο αδύνατη, στους άντρες αρέσουν οι γυναίκες με καμπόλες»
- ❖ «Ντύσου λίγο πιο θηλυκά. Κάνε και κανένα νάζι»

Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία έγινε με σκοπό την δημιουργία ενός προγράμματος κριτικού γραμματισμού με στόχο την ενίσχυση της κοινωνιογλωσσική επίγνωσης των μαθητών απέναντι στις κυρίαρχες ιδεολογίες των κειμένων μαζικής κουλτούρας. Με άλλα λόγια, βασική επιδίωξη του προγράμματος είναι να κατανοήσουν οι μαθητές πως οι γλωσσικές ποικιλίες που παρουσιάζονται στα κείμενα μαζικής κουλτούρας αναπαράγουν συγκεκριμένες γλωσσικές ιδεολογίες και στερεότυπα με απώτερο σκοπό την προώθηση μιας γλωσσικής μονογλωσσίας.

Σχετικές έρευνες που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος ‘Θαλής’ έδειξαν πως μαθητές από μη προνομιούχες οικογένειες ήταν εξοικειωμένα με οπτικο- ακουστικά μέσα επικοινωνίας όπως αυξημένη πρόσβαση σε τηλεοπτικά προγράμματα και βιντεοπαιχνίδια σε σύγκριση με τους μαθητές που προέρχονται από προνομιούχες οικογένειες και ήταν περισσότερο εξοικειωμένοι με το σχολικό γραμματισμό (π.χ. μελέτη εξωσχολικών βιβλίων) (Στάμου κ. ά. 2016).

Δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις εξωσχολικές πρακτικές γραμματισμού των μαθητών και αξιοποιώντας τα ερευνητικά πορίσματα από τις στάσεις των μαθητών απέναντι στις μη πρότυπες ποικιλίες καθώς και την διαμόρφωση των στάσεων αυτών από πολύ μικρή ηλικία, επισημάναμε την ανάγκη εμπλουτισμού του γραμματισμού των παιδιών από καθημερινές κοινωνικο-πολιτισμικές εμπειρίες τους. Συνεπώς, το πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού που δημιουργήσαμε αξιοποιεί τα κείμενα μαζικής κουλτούρας με σκοπό όχι μόνο να γεφυρώσει το χάσμα του ‘εκτός’ και του ‘εντός’ σχολείου αλλά και να δημιουργήσει κριτικά σκεπτόμενους μαθητές.

Μέσα από την μελέτη των κειμένων μαζικής κουλτούρας παρατηρήσαμε πως το κοινωνιογλωσσικό ύφος που προσδίδουν οι δημιουργοί στους χαρακτήρες που δημιουργούν συντελεί στο σχηματισμό συγκεκριμένων αντιλήψεων είτε γλωσσικών είτε κοινωνικών. Ακόμη, οι δημιουργοί αυτών των κειμένων χρησιμοποιούν το χιούμορ για την παγίωση των γλωσσικών στερεοτύπων. Για παράδειγμα, οι χρήστες γεωγραφικών ποικιλιών παρουσιάζονται ως αφελείς με έλλειψη καλών τρόπων, με κοινωνικά χαρακτηριστικά όπως η λαϊκότητα και το διαφορετικό ντύσιμο. Από την άλλη, οι χαρακτήρες που χρησιμοποιούν την γλώσσα των νέων παρουσιάζονται ως ανώριμοι που το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι η καλοπέρασή τους ενώ τονίζεται ιδιαίτερα η διάσταση αντιλήψεων και κοσμοθεωριών από τους ενήλικες. Τέλος, σχετικά με την αναπαράσταση του φύλου φαίνεται πως το αντρικό φύλο εμφανίζεται ως το κυρίαρχο φύλο ενώ

το γυναικείο ως το παραδοσιακό και αδύναμο. Επίσης, το γυναικείο φύλο απεικονίζεται ως αντικείμενο θαυμασμού από τους άντρες με την χρήση του θηλυκού τρόπου ομιλίας.

Σύμφωνα με την Μαρωνίτη (2017) το κοινωνιογλωσσικό ύφος των ταινιών διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση των γλωσσικών προκαταλήψεων και κοινωνικών διακρίσεων που υφίστανται οι κοινωνικές ομάδες με «αποκλίνουσες» γλωσσικές ποικιλίες. Ακόμα, οι δημιουργοί αυτών των κειμένων χρησιμοποιούν το χιούμορ για την παγίωση των γλωσσικών στερεοτύπων.

Συμπερασματικά, η καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού των μαθητών θα τους βοηθήσει αφενός να κατανοήσουν το περιεχόμενο αυτών των κειμένων αφετέρου να αντιληφθούν τους τρόπους με τους οποίους διαμορφώνονται τα κείμενα αυτά καθώς και τα μηνύματα που θέλουν να περάσουν. Επιπλέον, θα τους βοηθήσει στην καλλιέργεια της κριτικής τους ικανότητας καθώς και σε ένα διαφορετικό τρόπο μάθησης μέσω του οποίου δουλεύουν ομαδικά και έχουν ενεργητικό ρόλο στη διαδικασία της μάθησης.

Βιβλιογραφία

- Androutsopoulos, J. & Georgakopoulou, A. 2003. Discourse constructions of youth identities: Introduction. In J. Androutsopoulos & A. Georgakopoulou (επιμ.), *Discourse Constructions of Youth Identities*. Amsterdam: Benjamins, 1-26.
- Archakis, A. & Tsakona, V. 2005. Analyzing conversational data in GTVH terms: A
- Baynham, M. 2002. Πρακτικές γραμματισμού, μτφρ. Μ. Αράποπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Christou, S. & Stamou, A.G. 2013. (στα ελληνικά). Representations of military sociolect in Greek cinema. *Multilingual Academic Journal of Education and Social Sciences* 1(2): 15-24.
- Cope, B. & Kalantzis, M. (επιμ.). 2000. *Multiliteracies: Literacy learning and the Context & Media* 3: 46-55.
- Cope, B. & Kalantzis, M. (επιμ.). 2000. *Multiliteracies: Literacy learning and the design of social futures*. London & New York: Routledge.
- Coupland, N. 2001. Dialect stylization in radio talk. *Language in Society* 30, 345-375.
- Coupland, N. 2007. *Style: Language Variation and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coupland, N. 2009. The mediated performance of vernaculars. *Journal of English Linguistics* 37, 284-300.
- Coupland, N. 2009. The mediated performance of vernaculars. *Journal of English* 37, 284-300.
- Fterniati, A., Archakis, A., Tsakona, V. & Tsami, V. 2013. Media and literacy: Evidence from elementary school students' literacy practices and the current teaching practices in Greece. *MENON: Journal of Educational Research* 2b, 58-70.
- Fterniati, A., Archakis, A., Tsakona, V. & Tsami, V. 2015. Scrutinizing humorous mass culture in class: A critical language teaching proposal. *The Israeli Journal of Humor Research: An International Journal* 4: 28-52.
- Gee, J.P. 2004. *Situated language and learning: A critique of traditional schooling*. London: Routledge.

- Georgakopoulou, A. 2000. On the sociolinguistics of popular films: Funny characters, funny voices. *Journal of Modern Greek Studies* 18, 119-133. Greek mass culture texts. Στο D. Brzozowska & W. Chłopicki (επιμ.), *Culture's*
- Iordanidou, A. & Androutsopoulos, J. 1997. Teenage slang in Modern Greek. In G. Drachman, A. Malikouti-Drachman, C. Klidi & J. Fykias (eds), *Greek Linguistics '95. Proceedings of the 2nd International Conference on Greek Linguistics*. Graz: Neugebauer, 267-276.
- Kalanzis, M. & Cope, B. 2001. Πολυγραμματισμοί. Στο Α.- Φ. Χρηστίδης (επιμ.) σε συνεργασία με τη Μ. Θεοδοροπούλου. *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. 214-216.
- Kalanzis, M. & Cope, B. 2008. Language education and multiliteracies. S. May and N. H. Hornbenrger (eds), *Encyclopedia of Language and Education*, 2nd Edition, Volume 1: Language Policy and Political Issues in Education, 195-211. http://newlearningonline.com/_uploads/springerhandbook.pdf
- Kazoulis, V., Papadopoulou, Ch., Vlachou, E. (επιμ.), *Selected papers of the 11th International Conference of Greek linguistics*. Rhodes: University of the Aegean. 1377-1389.
- Kress, G. & van Leeuwen, T. 2006. *Reading images. The grammar of visual design*. London & NY: Routledge.
- Maroniti, K., Stamou, A.G., Dinas, K. & Griva, E. 2013 (in Greek). The sociolinguistic style of cartoons: The case of TV movie Merry Madagascar. *Multilingual Academic Journal of Education and Social Sciences* 1(2): 25-33.
- Marriott, S. 1997. Dialect and dialectic in a British war film. *Journal of Sociolinguistics* 1: 173-193.
- Marsh, J. 2008. Popular culture in the language arts classroom. Στο Flood, J., Heath, S.B., & Lapp, D. (επιμ.), *Handbook of research on teaching literacy through the communicative and visual arts* (Vol. 2). New York: Erlbaum. 529-536. <http://www.digitalbeginnings.shef.ac.uk/DigitalBeginningsReport.pdf>
- New London Group. 1996. A pedagogy of multiliteracies: Designing social futures. *Harvard Educational Review* 66: 60-92.

Saltidou, T.P. & Stamou, A.G. 2014. The mediation of 'youth language' in mainstream massculture: Evidence from a Greek family sitcom. *Sociolinguistic Studies* 8(2): 223-248.

Stamou, A.G. & Saltidou, T.P. 2015. 'Right you are (if you think so)': The sociolinguistic construction of youth identity in a Greek family sitcom. *Journal of Greek Media & Culture* 1(1): 93-112.

Stamou, A.G. 2011. Speech style and the construction of social division: Evidence from Greek television. *Language & Communication* 31(4): 329-344.

Stamou, A.G. 2013. Adopting a critical discourse analytical approach to the mediation of sociolinguistic reality in mass culture: The case of youth language in advertising. *Critical Studies in Media Communication* 30(4): 327-346.

Stamou, A.G. 2014. A literature review on the mediation of sociolinguistic style in television and cinematic fiction: Sustaining the ideology of authenticity. *Language & Literature* 23(2): 118-140.

Stamou, A.G., Agrafioti, A., & Dinas, K.D. 2012. Representations of youth (language) in Greek TV commercials. *Journal of Youth Studies* 15(7): 909-928.

Stamou, A.G., Maroniti, K. & Schizas, D. 2014. Greek young children's engagement with media in the home: Parents' and children's perspectives. *Studies in Media and Communication* 2(2): 93-106.

Stamou, A.G., Maroniti, K., & Dinas, K. 2012. Representing "traditional" and "progressive" women in Greek television: The role of "feminine" / "masculine" speech styles in the mediation of gender identity construction. *Women's Studies International Forum* 35(1): 38-52.

Stamou, A.G., Maroniti, K., & Griva, E. 2015. Young children talk about their popular cartoon and TV heroes' speech styles: Media reception and language attitudes. *Language Awareness* 24(3): 216-232.

Tsami, V., Archakis, A., Fterniati A., Papazachariou, D., & Tsakona, V. 2014. Mapping elementary school students' preferences for mass cultural literacy practices. ΣτοLemonidis, C. (επιμ.), *Proceedings of the 1st International Conference: "Education across Borders"* Florina, 5-7 October 2012. University of Western Macedonia. 361-371.

Αλεξίου, Μ., Κουτσογιάννης, Δ., Ντίνας, Κ. & Χατζησαββίδης, Σ. 2012. Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη

διδασκαλία της γλώσσας και της λογοτεχνίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, σσ.126.

Αμαραντίδου, Κ., Μούσιου-Μυλωνά, Ό. & Κ. Ντίνας. 2013. Οι διαφημίσεις στη ζωή μας: Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού. Στο: Γρίβα, Ε., Κουτσογιάννης, Δ., Ντίνας, Κ., Στάμου, Α., Χατζηπαναγιωτίδη, Ά. & Χατζησαββίδης, Σ. (επιμ.). 2014. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου «Ο Κριτικός Γραμματισμός στη σχολική πράξη».

Ανδρουτσόπουλος, Γ. 1197. Η γλώσσα των νέων από μια συγκριτική προοπτική: Ελληνικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά. Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 17, 562-576.

Αρχάκης, Α. & Κονδύλη, Μ, 2011. Εισαγωγή σε ζητήματα κοινωνιογλωσσίας. 3η εκδ. [2η εκδ.:2004, 1η εκδ.:2002]. Αθήνα: Νήσος

Αρχάκης, Α. & Τσάκωνα, Β. 2011. Ταυτότητες, αφηγήσεις και γλωσσική εκπαίδευση. Αθήνα: Πατάκης.

Αρχάκης, Α. & Τσάκωνα, Β. 2013. Χιούμορ, κριτικός γραμματισμός και Γ2. Στο Διαδρομές στη διδασκαλία της νέας ελληνικής ως ξένης γλώσσας. Υποστηρικτικό υλικό για τη διδασκαλία της νέας ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας, Άρθρα για τη διδασκαλία της νέας ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας, 4. Κοινωνιογλωσσολογία. Κέντρο Ελληνική Γλώσσα, 38 σελίδες (http://elearning.greeklanguage.gr/pluginfile.php/1612/mod_resource/content/3/humour.kritikos.grammatismos.pdf, τελευταία προσπέλαση: 11/3/2015).

Αρχάκης, Α. 2011. Γλωσσική διδασκαλία και σύσταση των κειμένων. Αθήνα: Πατάκης.

Αρχάκης, Α., & Τσάκωνα, Β. 2010. Προσεγγίζοντας τον κριτικό γραμματισμό μέσα από το πρίσμα της αφήγησης. Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 30ης Συνάντησης του τομέα της Γλωσσολογίας της φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., 2-3 Μαΐου 2009, Θεσσαλονίκη.

Αρχάκης, Α., Φτερνιάτη, Α. & Τσάμη, Β. 2015. Η γλωσσική ποικιλότητα σε κείμενα μαζικής κουλτούρας: Προτάσεις διδακτικής αξιοποίησής της. Στο Μ. Τζακώστα (επιμ.), Η διδασκαλία των νεοελληνικών διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές. Αθήνα: Gutenberg, 67-94.

Γρίβα, Ε. & Σέμογλου, Κ. 2014. Ξένη γλώσσα και παιχνίδι: Κινητικές δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης στην πρωτοσχολικής εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης Α.Ε

Γρίβα, Ε. & Στάμου, Α.Γ. 2014. Ερευνώντας τη διγλωσσία στο σχολικό περιβάλλον: Οπτικές εκπαιδευτικών, μαθητών και μεταναστών γονέων. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

Ιωαννίδου, Ε. 2010. Οι διδακτικές πρακτικές στην πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου. Προκλήσεις για την προώθηση του κριτικού γραμματισμού. Στο Ν. Τσαγγαρίδου, Σ. Συμεωνίδου, Κ. Μαύρου, Ε. Φτιάκα & Α. Κυριακίδης (επιμ.), Διαχείριση Εκπαιδευτικής Αλλαγής: Έρευνα, Πολιτική, Πράξη, Πρακτικά 11ου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρίας Κύπρου, 4-5 Ιουνίου 2010. Λευκωσία: Πανεπιστήμιο Κύπρου, 338-350.

Κακριδή, Μ., Κατή, Δ., & Νικηφορίδου, Β. 1999. Γλωσσική ποικιλία και σχολική εκπαίδευση. Γλωσσικός Υπολογιστής 1: <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/default.htm>

Καραλή, Μ. 2007. Γλώσσα και Γραφή. Στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Πύλη για την ελληνική γλώσσα. Θέματα ιστορίας της ελληνικής γλώσσας. Τελευταία ενημέρωση στις 16 Ιουνίου 2010, <https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_04/index.html>

Καραντζόλα, Ε. 2000. Γραμματική, γλωσσικό μάθημα και Προγράμματα Σπουδών στην Ελλάδα. Γλωσσικός Υπολογιστής 2: <<http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/default.htm>>

Κονσούλη, Ε. 2014. Καλλιέργεια λειτουργικού και κριτικού γραμματισμού στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και στο Πρόγραμμα Σπουδών του Νέου Σχολείου για το δημοτικό: Μια συγκριτική προσέγγιση. Στο Γρίβα, Ε., Κουτσογιάννης, Δ., Ντίνας, Κ., Στάμου, Α.Γ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α. & Χατζησαββίδης, Σ. (επιμ.), Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου: «Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη»: <http://www.nured.uowm.gr/drama/PRAKTIKA.html>

Κοντοβρούκη, Σ. & Ιωαννίδου, Ε. 2013. Κριτικός γραμματισμός στο κυπριακό σχολείο: Αντιλήψεις, πρακτικές και στάσεις εκπαιδευτικών. Προσχολική & Σχολική Εκπαίδευση 1: 82-107.

Κουρδής, Ε. 2007. Θεσσαλικό ιδίωμα: Από τα κοινωνικά σημεία στη γλωσσική ιδεολογία. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Κουτσογιάννης, Δ. 2006. Διδασκαλία της ελληνικής σήμερα: Δεδομένα και ζητούμενα. Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 26: 233-251.

Κουτσογιάννης, Δ. 2010α. Προς μια γραμματική του παιδαγωγικού λόγου. Στο Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα-Πρακτικά της Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος

Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ, Θεσσαλονίκη, 2-3 Μαΐου 2009. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. 343-357.

Κουτσογιάννης, Δ. 2010β. Γλωσσολογικό πλαίσιο ανάγνωσης του μαθησιακού υλικού: Το παράδειγμα των διδακτικών εγχειριδίων της γλώσσας του Γυμνασίου. Στο Ντίνας, Κ. , Χατζηπαναγιωτίδου, Α., Βακάλη, Α., Κωτόπουλος, Γ., και Στάμου, Α. (επιμ.). Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή: Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/ μητρικής, δεύτερης/ ξένης), <http://linguistics.nured.uowm.gr/nymfeo2009/praktika> [15.9.210].

Κουτσογιάννης, Δ. 2011. Εφηβικές πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού και ταυτότητες. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης. Στο Μελέτες για την ελληνική γλώσσα- Πρακτικά της Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ, τ.32, Θεσσαλονίκη:ΙΝΣ, 208-222.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. Προς μια νέα (γλωσσο)διδασκτική μεταρρύθμιση. Στο Κουτσογιάννης, Δ., Νάκας, Α., Ντίνας, Κ., Παπαναστασίου, Γ., & Χατζησαββίδης, Σ. (επιμ.), Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου «35 χρόνια από τη Γλωσσοεκπαιδευτική Μεταρρύθμιση»: <http://www.ins.web.auth.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=513&Itemid=171&lang=el>

Κουτσογιάννης, Δ. 2014. Κριτικοί γραμματισμοί: Διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα. Στο Γρίβα, Ε., Κουτσογιάννης, Δ., Ντίνας, Κ., Στάμου, Α.Γ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α., & Χατζησαββίδης, Σ. (επιμ.), Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου: «Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη»: <http://www.nured.uowm.gr/drama/PRAKTIKA.html>

Μαρωνίτη, Α. 2017 'Η γλωσσική ποικιλότητα στο λόγο μαζικής κουλτούρας: Αναπαραστάσεις της και ανάπτυξη ενός εκπαιδευτικού προγράμματος για παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας.' Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα.

Μαρωνίτη, Κ., & Στάμου, Α.Γ. 2014α. Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τη χρήση των κειμένων της μαζικής κουλτούρας στη γλωσσική διδασκαλία. Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 34: 271-284.

Μαρωνίτη, Κ., & Στάμου, Α.Γ. 2014β. Κοινωνιογλωσσικές αναπαραστάσεις του φύλου σε κείμενα μαζικής κουλτούρας για παιδιά: Η περίπτωση των κινουμένων σχεδίων.

Μαρωνίτη Κ., Στάμου, Α.Γ., Γρίβα Ε., Σαλτίδου Θ. (σε συνεργασία με τους Κ. Ντίνα, Δ. Χατζάκου, Τ. Κωτόπουλο (2015α). Εκπαιδευτικό υλικό. Ερευνητικό πρόγραμμα Θαλής (2011-2015): «Γλωσσική ποικιλότητα και γλωσσικές ιδεολογίες στα κείμενα μαζικής κουλτούρας: Σχεδιασμός, ανάπτυξη και αξιολόγηση παιδαγωγικού υλικού για την ανάπτυξη της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης» (Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού & Αθλητισμού, Κωδικός ID: MIS 375599). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Μαρωνίτη Κ., Στάμου, Α.Γ., Γρίβα Ε., Σαλτίδου Θ. (σε συνεργασία με τους Κ. Ντίνα, Δ. Χατζάκου, Τ. Κωτόπουλο (2015β). *Οδηγός Εφαρμογής του Εκπαιδευτικού Υλικού*. Ερευνητικό πρόγραμμα Θαλής (2011-2015): «Γλωσσική ποικιλότητα και γλωσσικές ιδεολογίες στα κείμενα μαζικής κουλτούρας: Σχεδιασμός, ανάπτυξη και αξιολόγηση παιδαγωγικού υλικού για την ανάπτυξη της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης» (Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού & Αθλητισμού, Κωδικός ID: MIS 375599). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Μαρωνίτη, Κ., (σε συνεργασία με τους Α.Γ. Στάμου, Ε. Γρίβα, Κ. Ντίνα,) 2016. Αναπαραστάσεις της γλωσσικής ποικιλότητας στο τηλεοπτικό λόγο: Εφαρμόζοντας ένα πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού σε παιδιά πρωτοσχολικής ηλικίας. Στο *Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στο λόγο της μαζικής κουλτούρας: εκπαιδευτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα*, Α.Γ. Στάμου, Α. Αρχάκης, Π. Πολίτης (επιμ.). Καβάλα: Εκδόσεις Σαΐτα, 57-94

Ματσαγγούρας, Η. 2000. Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση. Αθήνα: Γρηγόρης.

Μήτσης, Ν.Σ. 1996. Διδακτική του γλωσσικού μαθήματος: Από τη γλωσσική θεωρία στη διδακτική πράξη. Αθήνα: Gutenberg.

Μητσικοπούλου, Β. 2001. Γραμματισμός, Στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Πύλη για την ελληνική γλώσσα. Θέματα ιστορίας της ελληνικής γλώσσας. Τελευταία ενημέρωση στις 16 Ιουνίου 2010, http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e1/

Μπαμπινιώτης, Γ. 2002. *Συνοπτική Ιστορία της ελληνικής γλώσσας*, 5^η έκδοση, Αθήνα.

Μπουτουλούση, Ε. 2001. Ορισμοί της γλωσσικής επίγνωσης. Στο Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για την ελληνική γλώσσα. Τελευταία ενημέρωση στις 16 Ιουνίου 2010. http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e4/index.html

Οικονομάκου, Μ. & Γρίβα, Ε. 2013. 'Κριτικός Γραμματισμός και Προγράμματα Σπουδών για τη γλωσσική διδασκαλία στο Δημοτικό: μια συγκριτική μελέτη', Στο Γρίβα, Ε., Κουτσογιάννης, Δ., Ντίνας, Κ., Στάμου, Α.Γ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α., & Χατζησαββίδης, Σ. (επιμ.), Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου: «Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη»: http://www.nured.uowm.gr/drama/Eisegeseis_files/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CC%81%CE%BA%CE%BF%CF%85%20%26%20%CE%93%CF%81%CE%B9%CC%81%CE%B2%CE%B1.pdf

Ντίνας, Κ. & Πολατίδου, Α. 2016. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στον κριτικό γραμματισμό: από τη θεωρία στην πράξη. Στο: Πρακτικά 9ου Πανελληνίου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος «Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα», σσ. 141-153. Διάδραση

Ντίνας Κ.Δ., **Στάμου Α.Γ.**, Γρίβα Ε., Μαρωνίτη Κ. (2018). Τα παιδιά 'διαβάζουν' κριτικά τον λόγο της μαζικής κουλτούρας: Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για την καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού σε μαθητές πρωτοσχολικής ηλικίας. Στο *FigurainPraesentia: Μελέτες αφιερωμένες στον Καθηγητή Θανάση Νάκα*, Κ.Δ. Ντίνας (επιμ.). Αθήνα: Πατάκης, 368-387.

Ντίνας, Κ. 2013. Η γλωσσική ποικιλότητα στο πλαίσιο της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού. Στο Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, Ν. (επιμ.), Γλώσσα και σύγχρονη (πρωτο)σχολική εκπαίδευση. Επίκαιρες προκλήσεις και προοπτικές. Αθήνα: Gutenberg, 265-303.

Ντίνας, Κ. 2015. Η αξιοποίηση της διαλεκτικής ποικιλίας στο πλαίσιο της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού. Η εμπειρία μιας διδακτικής απόπειρας. Στο: Τζακώστα (επιμ.) Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg, σσ. 167-186.

Παπαζαχαρίου, Δ., Φτερνιάτη, Ά., Αρχάκης, Α., & Τσάμη, Β. 2014. Η πρόσληψη της γεωγραφικής ποικιλότητας σε κείμενα μαζικής κουλτούρας από μαθητές της Ε' και ΣΤ' δημοτικού. Πρακτικά του 6ου Διεθνούς Συνεδρίου Νεοελληνικών Διαλέκτων και Μορφολογικής Θεωρίας (MGDLT6), 25-28 Σεπτεμβρίου 2014. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.

Παυλίδου, Θ.-Σ. (2006). Γλώσσα-γένος-φύλο: Προβλήματα, αναζητήσεις και ελληνική γλώσσα. Στο Παυλίδου, Θ.-Σ. (επιμ.) Γλώσσα-Γένος-Φύλο. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 15-64.

Πολίτης, Π. & Κουρδής, Ε. 2014. Η χρήση γεωγραφικών διαλέκτων σε τηλεοπτικές διαφημίσεις: Μια πρόταση για τη διδακτική τους αξιοποίηση. Στο Kotzoglou, G., Nikolou, E., Karatzola, E., Frantzi, K., Galantomos, I., Georgalidou, M., Kourti Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας, της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας & Γραμματείας στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση(Δημοτικό και Γυμνάσιο). 2011:

<http://digitalschool.minedu.gov.gr/info/newps.php>

Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας, της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας & Γραμματείας στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση(Δημοτικό και Γυμνάσιο). 2011: <http://digitalschool.minedu.gov.gr/info/newps.php>

Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου: Μαθησιακές Περιοχές . 2011: <http://digitalschool.minedu.gov.gr/info/newps.php>

Σαλτίδου, Θ. & Στάμου Α.Γ.2016. «Φούρνος, bakery και...sex shop!» Η «γλώσσα των νέων» ως υφολογικός πόρος παιδιών και εφήβων στον τηλεοπτικό μυθοπλαστικό λόγο. Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 36.

Σαλτίδου, Θ., Στάμου Α.Γ., Κωτόπουλος Τ.Η. 2014. Η «γλώσσα των νέων» ως υφολογικός πόρος όλων των ηλικιών στον τηλεοπτικό λόγο: Το παράδειγμα των ελληνικών σειρών. Στο Kotzoglou, G., Nikolou, E., Karatzola, E., Frantzi, K., Galantomos, I., Georgalidou, M., Kourti-Kazoulis, V., Papadopoulou, Ch., Vlachou, E. (επιμ.), Selected papers of the 11th International Conference of Greek linguistics. Rhodes: University of the Aegean. 1504-1519.

Στάμου, Α. & Ντίνας, Κ. 2011. Γλώσσα και τοπικότητες: Η αναπαράσταση γεωγραφικών ποικιλιών στην ελληνική τηλεόραση. Στο Πασχαλίδης, Γρ., Χοντολίδου, Ε. & Βαμβακίδου, Ι. (επιμ.) Σύνορα, Περιφέρειες, Διασπορές. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, σσ. 289-305

Στάμου, Α.Γ. & Παρασκευόπουλος, Σ 2006, 'Η γλώσσα των περιβαλλοντικών κειμένων: Η κριτική επίγνωση της γλώσσας στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση', Κριτική Επιστήμη και Εκπαίδευση, τ. 4, σσ. 45-55.

Στάμου, Α.Γ. & Παρασκευόπουλος, Σ. 2007, 'Η κριτική επίγνωση της γλώσσας των περιβαλλοντικών κειμένων: Οι επιλογές από τη διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας', Κριτική Επιστήμη και Εκπαίδευση, τ. 6, σσ. 97-108.

Στάμου, Α.Γ. & Χρονάκη Α. 2007, 'Πώς γράφονται τα σχολικά μαθηματικά: Επιστημονικοί λόγοι και έμφυλες διαστάσεις στα κείμενα του περιοδικού Ευκλείδης Α', Κριτική Επιστήμη και Εκπαίδευση, τ. 5, σσ. 25-45.

Στάμου, Α.Γ. 2007, 'Η Κριτική Ανάλυση Λόγου και η σχέση της με την κυρίαρχη κοινωνιογλωσσολογία', Σε Φ Γκικόπουλος, Ε Κασάπη & Φ Κισκήρα-Καζαντζή (επιμ.), Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ (Τόμος ΙΙ), Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, UniversityStudioPress, Θεσσαλονίκη, σσ.105-112.

Στάμου, Α.Γ. 2008, 'Η πολυφωνικότητα του οικοτουριστικού λόγου: Μια Κριτική Ανάλυση Λόγου της ταξιδιωτικής δημοσιογραφίας στο περιοδικό Γεωτρόπιο', σε Π. Πολίτης(επιμ.) Ο λόγος της μαζικής επικοινωνίας: Το ελληνικό παράδειγμα, Εκδόσεις Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη, σσ. 138-158.

Στάμου, Α.Γ. 2011, 'Η κριτική ανάλυση λόγου των περιβαλλοντικών κειμένων: Προς μια κριτική γλωσσική επίγνωση', 12 Κείμενα για τη Γλωσσολογία: Πρακτικά των Ετήσιων Συναντήσεων του Τομέα Γλωσσολογίας, Κοντύλι, Πινακάτες Πηλίου, σσ. 179-193.

Στάμου, Α.Γ. 2011. Η κριτική ανάλυση λόγου των περιβαλλοντικών κειμένων: Προς μια κριτική γλωσσική επίγνωση. Στο Ξυδόπουλος, Γ., Μπαλατζάνη, Μ., & Τσαγγαλίδης, Α. (επιμ.), 12 Κείμενα για τη Γλωσσολογία: Πρακτικά των Ετήσιων Συναντήσεων του Τομέα Γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Πινακάτες Πηλίου: Κοντύλι. 179-193.

Στάμου, Α.Γ. 2012. Αναπαραστάσεις της κοινωνιογλωσσικής πραγματικότητας στα κείμενα μαζικής κουλτούρας: Αναλυτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης. Γλωσσολογία/Glossologia 20: 119-38.

Στάμου, Α.Γ & Δημοπούλου, Α.Δ. 2015. Κοινωνιογλωσσικές αναπαραστάσεις της κατασκευής του φύλου στον τηλεοπτικό λόγο: Η περίπτωση της σειράς Εργαζόμενη Γυναίκα. Γλωσσολογία/Glossologia 23: 23-44.

Στάμου, Α.Γ. 2014, 'Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας', σε Μ Γεωργαλίδου, Μ Σηφιανού & Β Τσάκωνα (επιμ.), Ανάλυση Λόγου: Θεωρία και εφαρμογές, Νήσος, Αθήνα, σσ. 149-187.

Στάμου, Α.Γ. 2014. Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας. Στο Γεωργαλίδου, Μ., Σηφianού, Μ., & Τσάκωνα, Β. (επιμ.), Ανάλυση λόγου: Θεωρία και εφαρμογές. Αθήνα: Νήσος. 149-187.

Στάμου, Α.Γ. 2015, Σημειώσεις μαθήματος:Γλωσσολογικές προσεγγίσεις στην ανάλυση λόγου, Π.Δ.Μ., Π.Τ.Ν., Π.Μ.Σ. «Επιστήμες της Αγωγής»-«Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας», Φλώρινα.

Στάμου, Α.Γ., Αρχάκης, Α., Πολίτης, Π. 2016. Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στο λόγο της μαζικής κουλτούρας: Χαρτογραφώντας το πεδίο. Στο Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στο λόγο της μαζικής κουλτούρας: εκπαιδευτικές προσεγγίσεις για το γλωσσικό μάθημα, Α. Γ. Στάμου, Π. Πολίτης, Α. Αρχάκης (επιμ.) Καβάλα: Εκδόσεις Σαΐτα,13-55.

Σωτηρίου, Ε., Ντίνας, Κ.Δ., Στάμου, Α. & Γρίβα, Ε. 2014, 'Πρόταση διδασκαλίας των λαϊκών παραμυθιών ως κειμενικού είδους: Προσέγγιση με βάση την κριτική ανάλυση λόγου', σε Ε. Γρίβα, Δ. Κουτσογιάννης, Κ. Ντίνας, Α. Στάμου, Α. Χατζηπαναγιωτίδη & Σ. Χατζησαββίδης (επιμ.), Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου «Ο Κριτικός Γραμματισμός στη σχολική πράξη», διαθέσιμο

16/10/2015,

http://www.nured.uowm.gr/drama/Eisegeseis_files/%CE%A3%CF%89%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CC%81%CE%BF%CF%85,%20%CE%9D%CF%84%CE%B9%CC%81%CE%BD%CE%B1%CF%82,%20%CE%A3%CF%84%CE%B1%CC%81%CE%BC%CE%BF%CF%85%20%26%20%CE%93%CF%81%CE%B9%CC%81%CE%B2%CE%B1.pdf

Τσάμη, Β., Αρχάκης, Α., Λαμπροπούλου, Σ. & Β., Τσάκωνα. (2014). Η αναπαράσταση της γλωσσικής ποικιλότητας σε τηλεοπτικά κείμενα μαζικής κουλτούρας. In G. Kotzoglou, K. Nikolou, E. Karantzola, K. Frantzi, I. Galantomos, M. Georgalidou, V. Kourti-Kazoullis, Ch. Papadopoulou, E. Vlachou (Eds.), Selected Papers of the 11th International Conference on Greek Linguistics (pp. 1716-1729). Rhodes, Greece: University of the Aegean, 27-29 September 2013.

Τσάμη, Β., Αρχάκης, Α., Λαμπροπούλου, Σ. & Τσάκωνα, Β. 2014. Η αναπαράσταση της γλωσσικής ποικιλότητας σε τηλεοπτικά κείμενα μαζικής κουλτούρας. Στο G. Kotzoglou, K. Nikolou, E. Karantzola, K. Frantzi, I. Galantomos, M. Georgalidou, V. Kourti-Kazoullis, Ch. Papadopoulou & E. Vlachou (επιμ.), Selected Papers of the 11th International Conference on Greek Linguistics. Rhodes, Greece: University of the Aegean, 27-29 Σεπτεμβρίου 2013, 1716-1729.

Τσάμη, Β., Αρχάκης, Α., Λαμπροπούλου, Σ., & Τσάκωνα, Β. 2014. Η αναπαράσταση της γλωσσικής ποικιλότητας σε τηλεοπτικά κείμενα μαζικής κουλτούρας. Στο G. Kotzoglou, K. Nikolou, E. Karantzola, K. Frantzi, I. Galantomos, M. Georgalidou, V. Kourti-Kazoullis, Ch. Papadopoulou & E. Vlachou (επιμ.), Selected Papers of the 11th International Conference on Greek Linguistics. Rhodes, Greece: University of the Aegean, 27-29 Σεπτεμβρίου 2013. 1716-1729.

Τσιπλάκου, Σ. 2007. Γλωσσική ποικιλία και κριτικός εγγραμματισμός: Συσχετισμοί και παιδαγωγικές προεκτάσεις. Στο Η. Μαρσαγγούρας (επιμ.) Σχολικός εγγραμματισμός: Λειτουργικός, κριτικός και επιστημονικός (σελ. 466-511). Αθήνα: Γρηγόρης

Τεντολούρης, Φ. & Χατζησαββίδης, Σ. 2014. Λόγοι του κριτικού γραμματισμού και η 'τοποθέτησή' τους στη σχολική πράξη: Προς μια γλωσσοδιδακτική αναστοχαστικότητα. Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 34:411-421.

Τεντολούρης, Φ. 2014. Ενάντια στην τελεολογία της κριτικής διάστασης του γραμματισμού: Η διαλογικότητα στον κριτικό γραμματισμό και η διαλογικότητα του κριτικού γραμματισμού. Στο Γρίβα, Ε., Κουτσογιάννης, Δ., Ντίνας, Κ., Στάμου, Α.Γ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α., & Χατζησαββίδης, Σ. (επιμ.), Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου: «Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη»: <http://www.nured.uowm.gr/drama/PRAKTIKA.html>

Τομπαΐδης, Δ. 1996. Η διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας στην εκπαίδευση: Συζήτηση προβληματισμών. Πρακτικά του Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου: «Η διδασκαλία της ελληνικής στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση». Θεσσαλονίκη: Κώδικας. 209-223.

Τσάκωνα, Β. 2014. 'Τ' αβγά παίρνω μόνη μου;' Κριτικός γραμματισμός, επαγγελματικές συνδιαλλαγές και ευγένεια. Γλωσσολογία/Glossologia 22: 14-39.

Τσάμη, Β., Παπαζαχαρίου, Δ., Φτερνιάτη, Α., & Αρχάκης, Α. (χ.χ.). Η πρόσληψη της γλωσσικής ποικιλότητας σε κείμενα μαζικής κουλτούρας από μαθητές της Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού. Στο Πρακτικά του 10ου Διεθνούς Συνεδρίου Σημειωτικής, 4-6 Οκτωβρίου 2013 [υπό δημοσίευση]. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Τσάμη, Β., Παπαζαχαρίου, Δ., Φτερνιάτη, Α., & Αρχάκης, Α. υπό δημοσίευση. Η πρόσληψη της γλωσσικής ποικιλότητας σε κείμενα μαζικής κουλτούρας από μαθητές της Ε΄ και ΣΤ΄ δημοτικού. Πρακτικά του 10ου Διεθνούς Συνεδρίου Σημειωτικής, 4-6 Οκτωβρίου 2013. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Φτερνιάτη, Α., Αρχάκης, Α., Παπαζαχαρίου, Δ., & Τσάμη, Β. 2013. Ανίχνευση των προτιμήσεων μαθητών/τριών Ε΄ και ΣΤ΄ δημοτικού σε κείμενα μαζικής κουλτούρας και το ισχύον διδακτικό υλικό. Νέα Παιδεία 145: 61-77.

Φτερνιάτη, Α., Τσάμη, Β. & Αρχάκης, Α. 2016. Τηλεοπτικές διαφημίσεις και γλωσσική ποικιλότητα: Προτάσεις κριτικής γλωσσικής διδασκαλίας. Προσχολική & Σχολική Εκπαίδευση, σσ 85-100.

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/education/article/viewFile/1945/10272.pdf>

Φ.Ε.Κ 303B/13-03-2003, Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

Φ.Ε.Κ. Β΄ 2334/3-10-2011. Πρόγραμμα Σπουδών Νέου Σχολείου.

Χαραλαμπίδης, Α. & Χατζησαββίδης, Σ. 1997. Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας: Θεωρία και πρακτική εφαρμογή. Θεσσαλονίκη: Κώδικας. Vasquez, V.M. 2004. Negotiating critical literacies with young children. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Χαραλαμπίδης, Α. 1999. Η στροφή προς την επικοινωνιακή προσέγγιση για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Γλωσσικός Υπολογιστής 1: 45-55.

Χατζηλουκά-Μαυρή, Ει 2010, 'Από την επικοινωνιακή-κειμενοκεντρική προσέγγιση στην παιδαγωγική του κριτικού γραμματισμού (ή η διδασκαλία του γραπτού λόγου στο δημοτικό σχολείο σήμερα): Η περίπτωση της Κύπρου', Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.

Χατζησαββίδης, Σ. 2002. Η γλωσσική αγωγή στο Νηπιαγωγείο. Γλωσσικές δραστηριότητες για την καλλιέργεια της επικοινωνιακής ικανότητας και του γραμματισμού. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

Χατζησαββίδης, Σ. 2003, Πολυγραμματισμοί και διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, Διαθέσιμο 18/10/15, <https://omilosglossas.files.wordpress.com/2013/03/ergasia93.pdf>

Χατζησαββίδης, Σ. 2007. Ο γλωσσικός γραμματισμός και η παιδαγωγική του γραμματισμού: θεωρητικές συνιστώσες και δεδομένα από τη διδακτική πράξη. Στο Πρακτικά (ηλεκτρονική μορφή) του 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου της OMEP. Η γλώσσα ως μέσο και ως αντικείμενο μάθησης στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία. 1-3 Ιουνίου 2007. Πάτρα. Ανακτήθηκε από: <http://users.auth.gr/sofronis/dimos/docs/ergasia116.pdf>.

Χατζησαββίδης, Σ. 2010, Γλωσσοδιδασκτικά συνεχή και ασυνεχή της τελευταίας τριακονταετίας: από τον επικοινωνιοκεντρισμό στον κοινωνιοκεντρισμό, Ανακτήθηκε στις 27/9/2015, από http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/analytika/epimorf/nea_ellinika/apo_epikoinoniokentrisimo_ston_koinoniokentrisimo.pdf

Χατζησαββίδης, Σ. 2014, Από την παραδοσιακή στη λειτουργική γραμματική και ο κριτικός γραμματισμός, διαθέσιμο 22/9/2015, http://www.nured.uowm.gr/drama/Strongyles_trapezes_files/2.%20%CE%A7%CE%91%CE%A4%CE%96%CE%97%CE%A3%CE%91%CE%92%CE%92%CE%99%CE%94%CE%97%CE%A3.pdf

Παράρτημα

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΞΕΡΕΙΣ ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΟΥΝ
ΤΑ ΣΗΜΑΤΑ
ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ;
ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΕ ΜΕ ΤΗΝ
ΣΩΣΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΝ

ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ,
ΕΠΙΘΥΜΗΤΗ Η
ΓΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ

ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΓΙΑ
ΟΛΟΥΣ

ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ
ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ Η
ΓΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ

ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΜΟΝΟ
ΓΙΑ ΕΝΗΛΙΚΟΥΣ

ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΓΙΑ
ΕΝΗΛΙΚΟΥΣ ΑΝΩ
ΤΩΝ 15 ΕΤΩΝ

ΩΡΑ ΝΑ ΠΑΡΕΙΣ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΣΟΥ ΤΟ
ΤΗΛΕΚΟΝΤΡΟΛ ΚΑΙ ΝΑ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΤΙ ΣΟΥ
ΑΡΕΣΕΙ ΝΑ ΒΛΕΠΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ...
ΣΗΜΕΙΩΣΕ ΜΕ **v** ΣΕ ΟΠΟΙΑ ΣΕΙΡΑ ΣΟΥ
ΑΡΕΣΕΙ ΝΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙΣ!

• • • • •

• • • • •

• • • • •

• • • • •

• • • • •

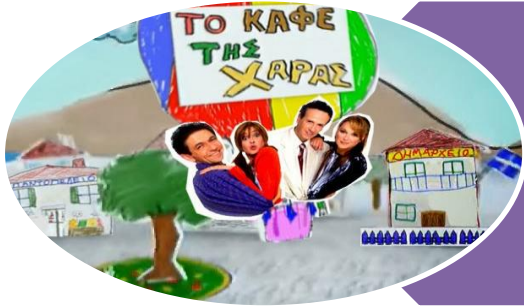
• • • •

• • • •

• • • •

• • • •

*ΕΔΩ ΜΠΟΡΕΙΣ ΝΑ ΖΩΓΡΑΦΙΣΕΙΣ ΟΤΙ ΒΛΕΠΕΙΣ ΣΤΗΝ
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ*

ΩΡΑ ΝΑ ΠΑΡΕΙΣ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΣΟΥ ΤΟ
ΤΗΛΕΚΟΝΤΡΟΛ ΚΑΙ ΝΑ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΤΙ ΣΟΥ
ΑΡΕΣΕΙ ΝΑ ΒΛΕΠΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ...
ΣΗΜΕΙΩΣΕ ΜΕ **v** ΣΕ ΟΠΟΙΑ ΣΕΙΡΑ ΣΟΥ
ΑΡΕΣΕΙ ΝΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙΣ!

• • • • •

• • • • •

• • • • •

• • • • •

• • • • •

• • • •

• • • •

• • • •

• • • •

*ΕΔΩ ΜΠΟΡΕΙΣ ΝΑ ΖΩΓΡΑΦΙΣΕΙΣ ΟΤΙ ΒΛΕΠΕΙΣ ΣΤΗΝ
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ*

